

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SIRLARA VURGU YAPAN MİSTİK TELEVİZYON
PROGRAMLARINI DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
TAHLİLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra GELİCİ

**Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Suat CEBECİ

HAZİRAN 2007

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SIRLARA VURGU YAPAN MİSTİK TELEVİZYON
PROGRAMLARININ DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
TAHLİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Zehra GELİCİ

Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi

Bu tez 26/ 06 /2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Suat ÇEBECİ

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Recep KAYMAKÇAN

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Ramazan BİÇER

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Zehra Gelici

31.05.2007

ÖNSÖZ

Sır konulu mistik Tv programları gerek konuları itibariyle, gerekse konuların işlenişine yöneltilen eleştiriler itibariyle günümüzün en çok tartışılan konuları arasında yer almaktadır.

İnsanların çok fazla izlediği bu dizilerin insanların psikolojisini kötü etkilediği, insanları dinden soğuttuğu, insanları kaderciliğe sürüklediği şeklindeki eleştiriler bizi bu konuyu araştırmaya sevk etmiştir.

Alanımız itibariyle insanların bu dizilerden dini manada nasıl etkilendiğini ortaya koymak üzere yaptığımız bu çalışmada başından itibaren bizden desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Suat Cebeci'ye ve üzerimde emeği olan bütün hocalarıma, arkadaşlarıma ve eşime teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Zehra Gelici

31.05.2007

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	vii
SUMMARY.....	viii

GİRİŞ.....	1
------------	---

BÖLÜM 1: KİTLE İLETİŞİMİ VE ÖĞRENME İLİŞKİSİ.....	4
--	----------

1.1. Televizyon nedir.....	8
----------------------------	---

1.2. Niçin Televizyon İzleriz.....	10
------------------------------------	----

1.3. Televizyon ve Eğitim.....	11
--------------------------------	----

BÖLÜM 2: SIR LONULU DİZİLERDE ÖNE ÇIKAN KAVRAMLAR VE	
---	--

BUNLARIN TAHLİLİ	14
-------------------------------	-----------

2.1 Sır(Gizem).....	14
---------------------	----

2.2.Hak.....	14
--------------	----

2.3 Batıl	15
-----------------	----

2.4.Batıl İnanç.....	16
----------------------	----

2.5 Dua.....	17
--------------	----

2.6. Kader.....	19
-----------------	----

2.7. İlahi adalet- Takdiri İlahi	21
--	----

2.8. Keramet.....	22
-------------------	----

2.9. Mucize.....	22
------------------	----

2.10. Hızır.....	23
------------------	----

2.11. Dede Aksakallı Dede-Evliya.....	24
---------------------------------------	----

2.12 Hurafe.....	25
------------------	----

BÖLÜM 3:EKRANLARDA YAYINLANMIŞ VE HALEN	
--	--

YAYINLANMAKTA OLAN SIR KONULU PROGRAMLAR.....	30
--	-----------

3.1 Gizli Dünyalar.....	32
-------------------------	----

3.2 Altıncı His.....	33
----------------------	----

3.3. Kalp Gözü.....	34
3.4. Gerçeğin Ötesi.....	37
3.5. Sırlara Yolculuk.....	37
3.6. Sırlar Dünyası.....	38
3.7. Sırlar Alemi.....	41
4. BÖLÜM: SIR KONULU MİSTİK TV PROGRAMLARININ DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN TAHLİLİ İLE İLGİLİ ANKET SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRMESİ.....	43
4.1. Ankete katılanlarla ilgili genel bilgiler.....	44
4.2. Ankette dizilerin izlenme durumu ile ilgili sorulan sorular ve bunların değerlendirilmesi.....	46
4.3. Ankete katılanların sır konulu programları değerlendirilmesi ile ilgili sorulan sorulara verdikleri cevaplar ve tahlili.....	54
4.4. Dizilerin Seyredenler Üzerindeki Etkisi ile ilgili sorulan sorular ve cevaplarının tahlili.....	67
SONUÇ VE ÖNERİLER	85
KAYNAKLAR.....	89
ÖZGEÇMİŞ.....	94

KISALTMALAR

İSAM : İslam Araştırmaları Merkezi

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı

RTÜK: Radyo Televizyon Üst Kurulu

İHL : İmam hatip Lisesi

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Ekranlarda yayınlanan sır konulu programlar.....	31
Tablo 2: Gizli Dünyalar programının izlenme durumu.....	32
Tablo 3: Altıncı His programının izlenme durumu.....	33
Tablo 4: Kalp Gözü Programının İzleyici Profili	34
Tablo 5: Kalp Gözü programının bölgelere göre izlenme durumu.....	34
Tablo 6: Sır konulu programların bölgelere göre izlenme durumu.....	35
Tablo 7: Kalp Gözü programının izlenme durumu.....	36
Tablo 8: Gerçeğin Ötesi programının izlenme durumu.....	37
Tablo 9: Sırlara Yolculuk programının izlenme durumu.....	38
Tablo 10: Sırlar Dünyası Programının İzleyici Profili.....	39
Tablo 11: Sırlar Dünyası Programının bölgelere göre izlenme durumu.....	39
Tablo 12: Sır programlarının izleyici profili.....	40
Tablo 13: Sırlar Dünyası programının izlenme oranları.....	41
Tablo 14: Sırlar Alemi Programının izlenme durumu.....	42
Tablo 15: Ankete katılanların Cinsiyete göre dağılımı.....	44
Tablo 16: Ankete katılanların yaşa göre dağılımı.....	44
Tablo 17: Ankete katılanların tahsil durumu.....	45
Tablo 18: Ankete katılanların meslek alanlarına göre dağılımı.....	45
Tablo 19: Sır konulu Dizileri izleme durumunuz.....	46
Tablo 20: Sır konulu dizilerin izlenme durumunun yaşa göre dağılımı.....	46
Tablo 21: Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunun cinsiyete göre dağılımı.....	47
Tablo 22: Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunun eğitime göre dağılımı.....	48
Tablo 23: Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunun meslek alanlarına göre dağılımı.....	48
Tablo 24: Sırlar dünyası programının izleme durumunuz.....	49
Tablo 25: Kalp Gözü programını izleme durumunuz.....	50
Tablo 26: Gizli Dünyalar programını izleme durumunuz.....	51
Tablo 27: Sırlara Yolculuk programını izleme durumunuz.....	52
Tablo 28: Sırlar Alemi programının izleme durumunuz.....	52
Tablo 29: Altıncı His programını izleme durumunuz.....	53

Tablo 30: Gerçeğin Ötesi programını izleme durumunuz.....	53
Tablo 31: Televizyonların sırlara vurgu yapan diziler yayınlamasını nasıl değerlendiriyorsunuz.....	54
Tablo 32: Televizyonların sırlara vurgu yapan diziler yayınlamasını nasıl değerlendiriyorsunuz sorusunun cevaplarının yaşa göre dağılımı.....	56
Tablo 33: Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz?.....	57
Tablo 34: Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusunun cevaplarının yaşa göre dağılımı.....	58
Tablo 35: Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusunun cevaplarının eğitim durumu ile karşılaştırılması.....	59
Tablo 36: Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusunun cevaplarının cinsiyete göre dağılımı.....	60
Tablo 37: Size göre bu tür diziler seyredenlerin yanlış iş yapmamaları konusunda yardımcı olur mu?.....	60
Tablo 38: Size göre bu tür diziler seyredenlerin yanlış iş yapmamaları konusunda yardımcı olur mu sorusunun cevaplarının eğitim durumuyla kıyaslanması.....	61
Tablo 39: Size göre bu tür diziler seyredenlerin inancını kuvvetlendirir mi?.....	62
Tablo 40: Sırlara vurgu yapan dizileri sağladığı yarar ve zarar bakımından bir cümle ile ifade ile anlatmak isterseniz hangi ifadeyi kullanırsınız.....	62
Tablo 41: Sır konulu dizileri on beş yaşından küçük çocukların izlemesini nasıl değerlendirirsiniz.....	63
Tablo 42: Sırlarla ilgili dizileri izlemeyi dostlarınıza tavsiye eder misiniz.....	64
Tablo 43: Sırlarla ilgili dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz?.....	65
Tablo 44: Sırlarla ilgili dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz sorusunun cevabının eğitim durumu ile kıyaslanması.....	65
Tablo 45: Sırlarla ilgili dizilerin dini bilgisi yeterli olmayan insanları batıl inanç ve hurafelere sevk ettiği fikrine katılıyor musunuz?.....	66
Tablo 46: Dizinin bitiminde veya başında ibretlere ve hikmetlere dikkat çeken açıklamaları nasıl karşılıyorsunuz?.....	67
Tablo 47: Sırlarla ilgili dizileri izlediğinizde ne hissediyorsunuz.....	67

Tablo 48: Sırlarla ilgili dizilerin sizde nasıl bir etki yaptığını düşünüyorsunuz?.....	69
Tablo 49: Sırlarla ilgili dizileri izledikten sonra batıl inançlara olan ilginizde nasıl bir değişiklik oldu?.....	71
Tablo 50: Sırlarla ilgili dizileri izledikten sonra batıl inançlara olan ilginizde nasıl bir değişiklik oldu sorusunun cevabının eğitim durumu ile kıyaslanması.....	72
Tablo 51: Sır konulu diziler ilahi adalete olan güveninizi geliştirdi mi?.....	72
Tablo 52: Bu diziler duanın çok şeyi değiştireceğine olan inancınızı güçlendirdi mi?...74	74
Tablo 53: Bu diziler, davranışlarınızdan sorumlu olduğunuz bilincini artırdı mı?.....	75
Tablo 54: Bu diziler sadak verme, fakirlere yardımcı olma isteğinizi geliştirdi mi.....	76
Tablo 55: Dizilerdeki Hızır, Ak sakallı dede, Evliya figürleri size sevimli geliyor mu.	76
Tablo 56: .Dizilerdeki Hızır, Ak sakallı dede, evliya figürleri size ürkütücü geliyor mu?.....	77
Tablo 57: Sır konulu diziler ibadetlere karşı hassasiyetinizi geliştirdi mi?.....	77
Tablo 58: Sır konulu dizilerin ibadetlerden soğumanız yönünde bir etkisi oldu mu?....	78
Tablo 59: Bu diziler herhangi bir konuda umutsuzluğa düşmenize neden oldu mu.....	78
Tablo 60: Bu dizileri izledikten sonra bir çok şeyi bilmediğinizi fark ettiniz mi?.....	79
Tablo 61: Sizce yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada mutlaka karşılı verilir mi....	79
Tablo 62: Sizce yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada mutlaka karşılı verilir mi sorusunun cevabının eğitim durumu ile kıyaslanması.....	81
Tablo 63: Sıkıntılı zamanlarınızda bu dünyada olmayan Allah'ın sevgili kullarının size yardımcı olabileceğini düşünüyor musunuz.....	82
Tablo 64: Sıkıntılı zamanlarınızda bu dünyada olmayan Allah'ın sevgili kullarının size yardımcı olabileceğini düşünüyor musunuz cevabının eğitim durumu ile kıyaslanması.....	82
Tablo 65: Herhangi bir çaba sarf etmeden sadece dua ile sıkıntılarınızdan kurtulacağınızı düşünüyor musunuz?.....	83
Tablo 66: Herhangi bir çaba sarf etmeden sadece dua ile sıkıntılarınızdan kurtulacağınızı düşünüyor musunuz?.....	84

SAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: “Sırlara Vurgu Yapan Mistik Televizyon Programlarının Din Eğitimi Açısından Tahlili”

Tezin Yazarı: Zehra Gelici

Danışman: Prof. Dr. Suat CEBECİ

Kabul Tarihi: 28 Mayıs 2007

Sayfa Sayısı: XIII+XCIV

Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri

Bilim Dalı: Din Eğitimi

Sır konulu mistik TV programları son zamanların en güncel meselelerinden biridir. Diziler yayına başladığından bu yana, dizilerde işlenen konuların insanlar üzerinde olumlu ve olumsuz yönde etkilerinden sıkça bahsedilmektedir. Biz de Din Eğitimi alanında bu dizilerin insanlar üzerinde nasıl bir etki bıraktığını araştırmak için tez çalışması olarak bu konuyu belirledik. Tezimizin başlığını da “Sırlara vurgu yapan Mistik TV Programlarının Din Eğitimi Açısından Tahlili” koymayı uygun gördük.

Buradan hareketle araştırmamızın amacını sır konulu dizilerin dini yönünü, ele alarak din eğitimine etkilerini ve bu dizilerin din eğitimi açısından olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koymak olarak belirledik.

Bu amacı yerine getirebilmek için ilk olarak dizilerin reyting raporlarına ulaştık. Bu raporlardan yola çıkarak da dizileri en çok izleyen kitlenin kadınlar olduğu bilgisine ulaştık ve daha çok onlar üzerinde bir anket çalışması gerçekleştirdik. Buna göre yaptığımız ankette deneklerle ilgili genel bilgiler almak amacıyla sordığımız soruların yanında deneklerin sır konulu dizileri izleme durumları ve sır konulu dizilerle ilgili değerlendirmelerine yönelik sorular da sorduk.

245 kişiden oluşan bu anket çalışması neticesinde dizilerin insanlar tarafından genelde olumlu algılandığı ve bu dizilerden kendileri için dersler çıkardıkları, dini anlamda bilgilendikleri şeklinde sonuçlar çıkardık.

Bu ankette çıkan sonuçlara göre tezimizin son kısmında şu önerilere yer verdik:

- a) Konu, görsellik ve ritim yönüyle, izleyenler, bir biçimde bu dizilerde kendini bulabilmelidir.
- b) Diziler, yayına hazırlanırken konular muhakkak dini otoritelere danışılmalıdır ve bu konuda televizyonların danışmanları olmalıdır.
- c) Din Eğitimi ciddi bir iştir ve dizilerin konuları çoğunlukla metafizik olması itibariyle dini bilgisi zayıf insanlar tarafından yanlış anlaşılmaya müsaittir. Bunun için konular, sunucu tarafından doğru açıklamalarla izleyiciye aktarılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sırlı Dizi, Televizyon, Din Eğitimi

Sakarya University Institute of Social Sciences Abstract of Master's/PhD Thesis

Title of the Thesis: An analysis of Mystery oriented TV programs with regard to religious education.

Author: Zehra GELİCİ

Supervisor: Prof. Dr. Suat CEBECİ

Date: 28 May 2007

Nu.of pages: XIII (pre text) + XCIV(main body)

Department: Division of Philosophy and **Subfield:** Religious Education
Religious Sciences

It is Mystic TV programs are popular topic in these days. Since mystery oriented cliffhangers viewed, the effects of the cliffhangers are discussed by many people.

We examined this topic to test the effects of mystic TV programs on people with regard to religious education. In this these we aims to examine both positive and negative effects of these cliffhangers in context religious education. In research we had chosen the most popular mystery oriented cliffhangers. We conducted questionnaire to 245 subjects from Istanbul.

The findings show that some people can misunderstand these mystery oriented programs. Because of that announcer of program should explain rightly the topic of mystery oriented programs.

Keywords: TV Programes, Religion, Religious Education, Mystery, Mystic TV Programes,

GİRİŞ

1. Problem

Günümüzde hemen herkesin evinde bulunan televizyon, pek çok ülkede olumlu ve olumsuz yönleriyle tartışma konusu olmuştur. Özellikle ülkemizde dile getirilen eleştiri insanımızın televizyonun esiri olduğu noktasındadır. Bu durum genellikle insanımızın matbaaya Avrupa'dan çok uzun süre sonra kavuşmasına bağlı olarak okuma alışkanlığı kazanamamış olmasıyla, dolayısıyla da yazılı kültürü yaşamadan görsel kültüre geçmesiyle açıklanmaktadır. Buna bağlı olarak da okuma ve düşünme geleneğinin yerleşmediği bizim gibi toplumlarda etkilenme çok daha fazladır.

Bu etki ülkemizde özellikle son zamanlarda yaşanan hadiselerle iyice gün yüzüne çıkmıştır. Kadın programlarının ardından meydana gelen cinayetler, gelin kaynana programlarının ardından çıkan tartışmalar, mafya dizileriyle beraber türeyen kabaydılar vs. toplumumuz insanına televizyonun etkisini gözler önüne sermektedir. Bunlarla beraber son zamanlarda en çok tartışılan TV programlarından biri de yaklaşık sekiz yıldır ekranlarda olan ve sırlı olayların ele alındığı tek bölümlük dizilerdir.

İlk olarak bir özel TV kanalı tarafından Hıristiyan misyonerlerin hazırladığı kısa metraj filmleri içeren "Miracles and Other Wonders" adında bir dizi satın alınmış ve bunun yerli uyarlaması olarak bir dizi yayınlanmaya başlanmıştır. Bu dizilerin yoğun ilgi görmesiyle beraber diğer kanallar da buna benzer diziler yayınlamaya başlamıştır.

Toplumun hemen her kesimi tarafından bu dizilere eleştiriler gelmiştir. Kimileri, bu dizilerin insanları dünya hayatından uzaklaştırdığı ve en basit olaylarda bile mucize bekler duruma getirdiğini savunmuş, kimi, insanlara dini ve manevi değerleri, iyiliği aştığı için olumlu bulmuş, kimi bu dizilerle toplumda bazı insanların rencide edildiğini, kimi de bu dizilerin toplumda paranoyak tipler oluşturduğunu söyleyerek bu dizilere farklı bakış açılarından eleştiriler getirmiştir.

Buradan hareketle araştırmamızın problemi din eğitimi ve ğretimi açısından sır konulu dizilerin topluma nasıl bir etki yaptığıdır. Bu temel probleme bağlı olarak araştırmamızda şu alt problemlere açıklık getirilmeye çalışılacaktır:

— Din Eğitiminde televizyon gibi görsel materyallerin kullanılması din eğitimine katkıda bulunabilir mi? Ya da televizyonun ve televizyonda yapılan bu tip programların din eğitimine katkısı nedir? Bu programların verdiği mesajlar dini duyguyu ne yönde etkilemektedir?

— Bu dizilerde ne çıkan kavramlar (sır,ilahi adalet,hak ve batıl ,batıl inanç ,hurafe, kader ve kaza,iyilik,kötülük ,erdem vs..) nelerdir? Bu kavramların taşıdığı manalar, doğru dini değerleri taşıyor mu?

— Bu diziler insanlara doğru bir dini bilgi verme amacı güdüyor mu? Ya da insanlarda dini bir duygu (dine karşı bir nefret ya da sevgi) oluşturuyor mu? Bu anlamda insanların dine yönelişlerini olumlu yönde destekleyerek din eğitimine herhangi bir katkı sağlıyor mu?

— Bu diziler verdiği mesajlarla insanları batıl inançlara ve hurafelere sevk ediyor mu?

— Bu dizilerde ağırlık kazanan metafizik konuların insanlarda oluşturduğu dini duygu ya da düşünce nedir?

— Bu diziler, gerçekten ifade edildiği gibi verdiği mesajlarla toplumda bazı kesimleri rencide ediyor mu ya da iddia edildiği gibi her grdğu dilenciye Hızır (as) zanneden paranoyak tipler mi oluşturuyor?

2. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı sır konulu dizilerin dini yönünü ele alarak din eğitimine katkılarını ve bu dizilerin din eğitimi açısından olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemektir. Bu erevede;

— Sır ne demektir, dini literatürde hangi anlamlarda kullanılmaktadır?

— Sır ve buna bağlı olarak kullanılan ilahi adalet, insan hakkı, ölüm ve ötesi, iyilik yapmak, kötülüklerden uzak durmak gibi kavramlar, insanlarda nasıl bir dini etki bırakmaktadır?

— Televizyon gibi görsel materyallerin din eğitiminde kullanımının önemi nedir gibi kafamızda oluşan sorular açıklığa kavuşacaktır.

3.Araştırmanın önemi

Yapılan bu araştırmayla birlikte sır konulu dizilerin toplum ve aile hayatına, bireylerin duygu ve düşüncelerine nasıl bir etkisi olduğunun belirlenmesi, toplumda dini anlayış ve yönelişlerin temin edilmesi, yanlış gelişmelerin önlenmesi bakımından önemli görülmektedir.

4. Sayılılar (varsayımlar)

Bu diziler, her ailede izlenmektedir.

Bu diziler insanların din anlayışlarını olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilemektedir.

Bu çalışmada elde edilecek sonuçların din eğitimi açısından değerli olduğu düşünülmektedir.

5. Yöntem ve Teknikler

“Din eğitimi bilimi, kime, neyi, nasıl, niçin öğretilim sorularına cevaplar arayan, bu konuda hedefler, ilkeler, metotlar ve teoriler geliştirmeye çalışan ayrı bir disiplin olarak bilimsel alanda yerini almıştır. Bununla beraber din eğitimi biliminin konusu insandır, insanın din ve imanla ilişkileridir” (Cebeci, 1996:27).

Biz de yapacağımız bu çalışmada din eğitimi biliminin bu ilkelerinden hareket edeceğiz. Çalışmanın uygulama boyutunu ise gözlem, görüşme, anket tekniği yöntemlerini

kullanarak tezimizin konusunu oluşturan ekranlardaki sır konulu mistik dizilerin halkın dini inanışlarını şekillendirmede herhangi bir etkisi olup olmadığı ve dini anlamda halkı bilgilendirip bilgilendirmediğini tespitte çalışacağız. Yine yapacağımız anketle bu dizilerin eğitim-öğretim rolü var mıdır ve varsa bu eğitim öğretim imanın oluşmasını nasıl etkiler gibi soruların cevaplarını arayacağız.

Anket çalışmamıza geçmeden önce bahsi geçen programların reyting araştırmalarını yaptık ve programların reyting sonuçlarına ulaştık. Bu sonuçlardan yola çıkarak yapacağımız anketin evrenini, yapılan reyting araştırmalarında izlenme oranlarında birinci sırayı alan İstanbul olarak belirlerken, araştırmamızın örneklemini yine yapılan araştırmalarda bu dizilere en çok rağbet gösteren 20 yaş üzeri bayanlar olarak belirledik. Yaptığımız anketten sağlıklı bir sonuç alabilmek amacıyla seçtiğimiz bölgede toplumun her kesiminden insana ulaşmaya çalıştık. Buna göre, İstanbul'da ankete katılanların büyük kısmı İstanbul Belediyesi'nin kurslarına katılanlardır. Bunun dışında Bahçeşehir Ü.'den bazı öğrencilere, dersane öğrencilerine, ev hanımlarına ve esnafa da anketimizi uygulama fırsatı bulduk. Yine bazı karşılaştırmalar yapabilmek için az sayıda da olsa bu konuda erkeklerin görüşlerine de başvurduk.

BÖLÜM 1: KİTLE İLETİŞİMİ VE ÖĞRENME İLİŞKİSİ

Öğrenme, bilindiği gibi genel olarak iletişim neticesinde gerçekleşir. İnsanlar, edindikleri bilgileri genel olarak okulda öğretmenleriyle kurdukları iletişim vasıtasıyla elde etmektedirler. Bunun dışında insanların bir birleriyle kurdukları her diyalog onlar için bilgiye ulaşmak için bir vasıtaadır.

“İletişim öğrenmenin yegâne yolu ve olmazsa olmaz şartıdır. İnsanın hayatı boyunca çevresi ile girdiği her iletişimde aldığı her etki onda bir tepki oluşturur ve iz bırakır. Bu aynı zamanda bir öğrenmedir. Bir bakıma iletişim ile öğrenme aynı şeydir denebilir ve öğrenme ile iletişimi birbirinden ayırmak mümkün değildir” (Cebeci, 2003:39).

Bunun yanında öğrenmenin diğer bir yolu uzaktan iletişimdir. “Uzaktan iletişim ise ses ve görüntü araçları ile anında kurulan iletişim olması hasebiyle güncel ve anında sonuç verici bir etkiye sahiptir” (Cebeci, 2006:69).

Televizyon, radyo, telefon ve internet uzaktan iletişim araçları arasında sayılabilir. Bu iletişim araçlarının pek çok faydası olduğu gibi insanlar üzerinde olumsuz etkileri de vardır. Uzaktan iletişim araçları insanların ülkelerinde ve dünyada olan olaylardan anında haberdar etmede önemli rol oynar. Televizyon bilgilendirme fonksiyonun yanında daha sonraki yazılarımızda da görüleceği üzere insanları eğlendirici bir özelliği de sahiptir. Yine telefon özellikle de cep telefonu insanların birbirlerine olan özlemlerini gidermesi bakımından insanlar arasında oldukça popülerdir. Son olarak da internet yine her türlü işlemi yapmaya imkan sağladığı için insanların hayatlarına büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Ancak bu olumlu özelliklerinin yanında uzaktan iletişim araçlarının insanlar üzerinde olumsuz özellikleri de görülmektedir. Özellikle de televizyon ve internetin insanları asosyal bir hayata ittiği uzmanlar tarafından sık sık dile getirilmektedir. Ancak bizim bu bölümde üzerinde duracağımız konumuzla direkt alakalı olması hasebiyle uzaktan iletişim araçlarından televizyonun olumlu ve olumsuz etkileridir.

Ülkemizde hemen her gün televizyonun olumsuz etkileriyle ilgili haberler

yayınlanmaktadır. Yine hepimiz izlediği bir filmde etkilenerek birilerini öldürmüş katil ile ilgili bir haber veya izlediği olağan dışı dizilerden ya da çizgi filmlerden etkilenerek pencerelerden uçmaya çalışmış ve yaralanmış çocuklar duymuşuzdur. Ancak hiçbir zaman bu olaylara televizyonun etkisini ne kadar olduğu net bir şekilde ortaya konamamıştır.

İşte tarihte de televizyonun insanlar üzerinde nasıl bir etkisi olduğuna dair pek çok araştırma yapılmıştır. Televizyonun etkileri alanındaki araştırmalar ilk olarak Amerikalı akademisyenlerce ele alındığı 1940'lar ve 1950'lerde, sosyal bilimler alanında yapılmıştır.

Frankfurt okulu düşünürleri televizyonun insanların bir anlamda insanın muhakeme gücünü yok ettiğini ve bir şırınganın aşısı şırıngalaması gibi insanları etkisi altına aldığı iddia etmekteydiler” (Batmaz&Aksoy,1995:16).

Daha sonra Amerikalı birçok araştırmacı tarafından eleştirilen bu yaklaşıma karşılık televizyonun etkileriyle ilgili etki araştırmaları dönemi başlamıştır. Etki araştırmalarının ilk dönemine damgasını vuran savaş sonrası Amerikan araştırmalarına göre;

“Toplum üyeleri, hiç de sanıldığı gibi pasif bir mesaj alıcısı durumunda olmayıp, insanlar arası iletişimin de, bu etkilenme sürecinde insan davranışlarında belirleyici rolü bulunduğunu ve kitle iletişim araçlarının mesajı ile etkisi arasında doğrudan bir bağlantı kurulamayacağını ileri sürmüşlerdir” (Batmaz&Aksoy,1995:16).

Mesaj etkisi araştırmalarının gözden düşmesinin önemli bir nedeni bu alanda yapılan alan araştırmalarının mesajın etkisinin niteliğine ilişkin elle tutulacak kanıtlar sağlayamaması olmuştur. Bu noktadan sonra 1970'lerde artık vurgu izleyicilerin ne tür bir algılama süreci yaşadıklarına kaymıştır. Buradan hareketle “kullanım ve tatmin” adı ile bir model geliştirilmiştir. Buna göre;

“Kitle iletişimi izleyicileri, herhangi bir yayını birbirinden çok farklı şekillerde yorumlayabilir ve yapımcının hiç planlamadığı sonuçları kendisi için çıkartabilir” (Batmaz&Aksoy,1995:18)

Buradan insanların farklı bakış açıları olduğunu ve televizyonda gördükleri şeyleri, birbirlerinden farklı şekillerde algılayabileceklerini anlamak mümkündür. Nitekim, kullanım ve tatmin yaklaşımının ortaya çıkardığı sonuç şudur:

“Evrensel addedilen izleyicinin algılama sürecini göreceleştirmesi ve izleyicinin kendi özneliği ve rasyonelitesi çerçevesinde şekillendirmesidir” (Batmaz&Aksoy, 1995:18).

Bu görüşe göre, izleyici için kitle iletişim araçları, kendi ihtiyaçlarını gidermeye yarayan kaynaklardır.

Teorik tutarlılık açısından yetersiz bulunan “Kullanım ve Tatmin” yaklaşımı da televizyonun etkisiyle ilgili aranılan cevabı bulma noktasında başarısız oldu.

“Bu yaklaşımın en büyük eksikliği izleyicileri program seçimi konusunda özgür ve kontrolü elinde tutan bir eleman olarak düşünmesidir”(Batmaz&Aksoy, 1995:19).

Daha sonraki dönemlerde ise (1978), Mesaj Etkisi/İzleyici konumu ikilemeleri arasında ara yol bulunmaya çalışılmış ve başarılı olunmuştur. 1978 yılında David Morley’in yaptığı alan araştırmasına göre;

“Medyanın metinleri mesaj taşımaktadır ancak izleyiciler de bu mesajı manipüle edecek güce sahiptir” (Batmaz&Aksoy, 1995:20).

Bir başka bilinen hipotez de “pekiştirme etkisidir”. Buna göre, medya çoğu kez mevcut tutumları ve inançları değiştiremez ama bunların gücünü artırıcı bir etkide bulunur. Böylelikle herhangi bir partiyi tutan biri, o partiye daha fazla bağlanır, dini inançları kuvvetli olan biri inançlarına daha da kuvvetle sarılır ve inancına olan güveni daha da artar. Anarşist daha anarşist, kökten dinci daha kökten dinci olur ve buradaki belirleyici sözcük dahadır (Mutlu, 1999:96).

Geçmişte de görüldüğü gibi televizyonun izleyiciye ulaşmasından beri televizyonun muhatabı olan kitlelere nasıl bir etkisi olduğu hep merak konusu olmuş ve bu konuda çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaya da devam etmektedir. Bizim tezimizin başlığı olan “Sırlara vurgu yapan mistik TV programlarının din eğitimi açısından tahlili” adlı konumuza geçmeden önce televizyonun etkisi konusu tezimizin konusunu kapsadığı için bir kitle iletişim aracı olan televizyondan bahsetmemiz gerekecektir. Bunun için de öncelikle televizyon nedir sorusuyla konumuza başlamamız, daha sonra ise televizyon ve eğitim arasındaki ilişkiyi incelememiz konumuzun hiyerarşik düzeni ve sonuç itibarıyla yerinde olacaktır.

1.1. Televizyon Nedir?

“Televizyonun sözlükteki anlamı görüntüleri radyo dalgaları ile yayma esasına dayanan usul, telsiz sinema, ayine-i cihandır” (Doğan, 1996:1286). Ancak televizyonu herkes farklı şekillerde de tanımlayabilmektedir. Kimileri için televizyon insanları meşgul eden bir oyuncak, kimileri için insanları bilgilendiren ve her anlamda fayda sağlayan mükemmel bir icat, kimileri içinse insanları yoldan çıkaran ve bu yönüyle Deccal’a benzetilen bir nesnedir.

Bu konuda kitap yazan yazarlar da kendi bakış açılarından televizyona bazı anlamlar yüklemişlerdir. Bunlara birkaç örnek verecek olursak şunları sıralayabiliriz:

Çocuk ve Televizyon kitabının yazarı Hüseyin Emin Öztürk’e göre televizyon:

“Öncelikle ruh coğrafyasının bir biçimlendiricisidir. O daha çok umutları fiziğe dönüştürerek inşa eder. Televizyon bir bakıma insanların yerine düşünerek ve hayaller kurarak onları bu zahmetten kurtarır ya da onlara nasıl düşünmeleri, nasıl hayaller kurmaları gerektiğine dair işaretler sunar. Böylelikle çağın yüksek temposu ve karmaşık sosyal ilişkiler içinde beyni bulanık, düşünme süreci hasar gören, geçmişine yabancılaşan, sıkıntılı, gerilimli, sorunlu insanlar için yeni formlar üretir (Öztürk, 2002:68).

TV: Beyaz camın arkası adındaki kitabın yazarı Martin Esslin’e göre televizyon:

“Görünür seviyede dramatik bir araçtır. Çünkü aktardığı şeylerin büyük bir kısmı

oyuncuların daha önceden hazırlanarak sunduğu kurgusal malzemelerden oluşan ve oyunun konusunu, konuşmaları, karakterleri, kostümleri-kısaca dramatik ifade araçlarının hepsini-kullanan geleneksel drama biçimindedir” (Esslin,1991:14).

TV: Öldüren Eğlence kitabının yazarı Neil Postman’a göre ise “televizyon bir öğretim programıdır” (Postman, 1994:159).

TV ve Toplum adlı kitabın yazarı Prof. Dr. Erol Mutlu ise televizyon izleme faaliyetini “televizyon seyretmek, hiçbir şey yapmamanın veya daha değerli bir şey yapmanın yerine konan zaman doldurucu bir etkinlik” olarak tanımlamıştır (Mutlu, 1999:87).

Bütün bunlarla beraber televizyona yönelik olumlu eleştiriler de vardır. Örneğin D. McQuail televizyonun gerçekte modern uygarlıkla bağının çok sıkı olduğunu ve televizyona yöneltilen eleştirilerin çoğunun aslında uygarlığın hali hazırdaki durumuna yönelik eleştirileri yansıttığını öne sürmektedir. Bu anlamda televizyonun içinde iş gördüğü toplumsal ve kültürel ortamın daha iyi olmasını bekleyemeyiz ama televizyondan bazı yararlar sağlayabileceğimizi de umut edebiliriz (Mutlu, 1999)

Nedir televizyonun yararları?

“McQuail’e göre her şeyden önce televizyon öğrenme olanaklarını genişletmiş ve dünyanın eşitliği, barışçılığı ve ulusallığına katkıda bulunmuş, uluslar içinde ve ulusal sınırlar ötesinde bakış ve deneyimin paylaşılmasını özendirmiştir. Karmaşık ve sürekli olarak gelişen yaşantı dünyasını daha idare edilebilir kıldığı gibi, herkes için daha göz önünde daha açık bir hale getirmiştir, insanlığın gelişmesine zemin oluşturmuştur (Mutlu, 1999:80).

Görüldüğü gibi McQuail, televizyonu, toplum için her şeyin şeffaf olmasını sağlaması bakımından ve yapılan faydalı işlerin çok sayıda insana ulaşmasını sağlayarak insanlığın gelişmesine zemin hazırlaması bakımından faydalı görmektedir. Bu konuda araştırmaları olan ve televizyonun bazı yararlarından bahseden Lazar’a göre de;

“Televizyonun doğuşunun aracısız bilgi aktarımında ileri bir adım anlamına geldiği apaçık bir olaydır. Televizyon radyoya göre çok ciddi yenilikler getirmekle beraber, bir buluş, bilgi naklinde çok büyük bir değişime önyak olmuştur. Böylece evrenin doğrudan seyri mümkün hale gelmiştir. Oraya herkesin katıldığı ve herkesin katkı sağladığı bir olay olmuştur” (Lazar, 2001:87).

Bütün bunlarla beraber televizyon pek yakında şu asli fonksiyonlarına kavuşmuştur: “Eğlendirme, bilgilendirme, eğitim. Televizyon bir show business olmayı sürdürdükçe ona en uygun fonksiyon olan bu sonuncu fonksiyonda onun gitgide daha fazla yoğunlaştığı görülecektir” (Lazar, 2001:88).

1.2. Niçin Televizyon İzleriz?

Televizyon kullanımının nedenlerini kullanımlar ve doyumlar perspektifinden araştıran McQuail ve arkadaşları televizyon izleme deneyiminden elde edilmesi umulan, dolayısıyla televizyon izleyicilerinin gereksinimlerinden kaynaklanan beklentileri, araştırmalarının bulgularını değerlendirmek suretiyle şöyle sıralamaktadırlar:

1. Oyalanma, kaçış

- Gündelik yaşamın alışlagelen ve sıkıcı rutininin dayattığı kısıtlamalardan uzaklaşma.
- Sorunların, dertlerin insana yüklediği sıkıntılardan kaçma.
- Duygusal boşalma, rahatlama (Mutlu, 1999:81).

2. Kişisel ilişkiler

- Can yoldaşlığı.
- Toplumsal kullanım (Mutlu, 1999:82).

3. Kişisel kimlik

- Kişisel referans.
- Gerçekliğin araştırılması.
- Değer pekiştirme.

Kişisel kimlik terimiyle kastedilen televizyondaki program malzemelerinin izleyicinin kendi yaşamında veya koşullarında önem verdiği bir şeye ek ağırlık kazandırma ve üzerinde düşünme amacıyla kullanılmasıdır.

“Kişisel referans program içeriğinin izleyici için kendi durumunun, karakterinin veya yaşamının geçmiş veya hâlihazır bir özelliğini karakterize etme veya ortaya çıkarma amacıyla kullanımını dile getirmektedir” (Mutlu, 1999:83).

Değer pekiştirme izleyicinin inandığı, benimsediği ve taşıdığı belli değerleri destekleyen, savunan bir programın o izleyici için cazibesini dile getirmektedir.

4. Gözetim altına alma (Mutlu, 1999:84).

1.3. Televizyon Ve Eğitim

Bir anda milyonlarca izleyiciye ulaşma imkânı sağlayan televizyon yayınları izleyicilere yönelik olarak üç amacı gerçekleştirebilmektedir:

- Eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi,
- Haber ve bilgi edinme,
- Hoşça vakit geçirebilmek, eğlendirebilmek, dinlendirebilmek.

“Bugün için ülkemizdeki kamu ve özel TV kanallarında yer alan programları türlere göre yedi gruba ayırmak mümkündür. Bunlar; eğitim programları, kültür programları, haber ve haber programları, spor programları, bilim ve teknoloji programları, ekonomi programları, reklamlar (Mete,1999:36).

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Postman televizyonu bir öğretim programı olarak tarif etmişti. Postman bu tanımın devamında şöyle demektedir:

“Sözcükten anladığım kadarıyla, bir öğretim programı özel olarak kurulmuş bir enformasyon sistemidir ve gençlerin zihinleri ile karakterlerini etkilemeyi, eğitmeyi, yetiştirmeyi ya da bir şeyler aşılama amaçlar. Elbette televizyon bunu eksiksiz biçimde insafsızca yapar. Ve böylece okuldaki öğretim programıyla başarıyla boy ölçüşür. Demek istediğim o lanet kutunun okul öğretimini neredeyse gölgede

bıraktığıdır”(Postman, 1994:159).

Postman ayrıca geçmişten günümüze dünyamızın geçirdiği üç büyük eğitim krizinden bahseder. Bunlardan ilki M.Ö Atinalılar sözel bir kültürden alfabeye yazmaya dayalı bir kültüre geçtiği zaman, ikincisi 16.yy da matbaanın gelişmesi sonucunda Avrupa köklü bir transformasyon geçirdiği zaman yaşanmıştı. Postman’a göre sonuncu büyük kriz ise şimdi, ABD’de elektronik devriminin, bilhassa TV’nin icadından sonra yaşanmaktadır. Özetle Postman, alfabe ya da matbaa gibi TV’nin de gençlerimizin zamanı, dikkati ve bilme alışkanlıklarını denetleme gücü sayesinde gençlerin eğitimini denetleme gücünü yakaladığını vurgulamaktadır. Ancak Postman TV’nin öğretim ile eğlencenin birbirinden ayıramayacağı fikrini vermesi bakımından eğitim felsefesine katkı sağlamış olduğunu da vurgulamaktadır (Postman,1994).

Bir iletişim ve bilgilenme vasıtası olarak televizyonun son derece büyük bir potansiyele sahip olduğu konusunda şüphe yoktur. En sığ programın sunduğu bilgi miktarı bile çok geniştir.

“Televizyonla büyüyen çocuklar TV’de gördükleri her şeyden –çizgi filmlerden, reklâmlardan ve hatta filmlerin saçma sapanlıklarından dahi – bilgilenirler. Yaşlı, aciz ve yalnızlara televizyon sayesinde diğer insanlarla temasta ve çevrelerindeki olaylarla bağlantı içinde olduklarını hissettirebilir (Esslin,1991:80).

Televizyonun eğitimdeki başarısının en büyük nedeni verilen bilgilerin görüntü eşliğinde verilmesidir. Nitekim bütün eğitimciler görüntünün eğitimdeki önemini kabul etmiştir. Çoğu eğitimciye göre:

“İyi bir ders, mümkün olduğunca çok duyu organını derse katarak canlı bir biçimde işlenen derstir. Günlük hayattan örneklerin verilip olayların anlatılması, öğrenilen konu ile ilgili yerin veya eşyanın gösterilip incelenmesi, konuların oyunlaştırılıp temsil ettirilmesi vb. dersi canlandıran önemli araçlardır” (Bilgin&Selçuk, 2000:167).

Ünlü eğitimci Edgar Dale’ye göre de “en iyi öğrenme duyu organlarıyla özellikle gözler marifetiyle olmaktadır. Gözlere, kulaklara ve diğer duyu organlarını aynı anda etkileyebilen TV yayınları büyük önem arz etmektedir” (Mete, 1999:37).

Görüntünün iletişimdeki etkisi herkes tarafından bilinmektedir. Görüntü nesne olarak varsayıldığında, zevkli ve seyredilebilir temiz bir niyet söz konusudur. Bir kamuya sunulduğunda ise bıktırmakta veya ikna etmekte, şaşırtmakta kandırabilmektedir. Onun esas işlevi dikkat çekmektir. Reklâmcıların tüketim toplumlarında en fazla yararlanmayı denedikleri de onun bu kapasitesidir.

“Görüntü çok anlamlıdır. Yıllardan beri öyle düşünülmesinin aksine, görüntü herhangi bir şeyin olanca çıplaklığı ile masum bir yeniden üretimi, gerçeğin yalın bir yansıması değildir. Yorumu, alıcının bir çaba harcamasını gerektirmektedir. Aynı şekilde algı kurumsallaşmamıştır ve demek ki kültürel mensubiyet tarafından nüfuz edilmektedir. Hiçbir algı, yansız değildir ve kültürel alışkanlıklara sıkı sıkıya bağlıdır” (Lazar, 2001:79-80).

BÖLÜM 2: SIR KONULU DİZİLERDE ÖNE ÇIKAN KAVRAMLAR VE BUNLARIN TAHLİLİ

2.1. Sır (Gizem)

Bu tür programlarda şüphesiz en çok kullanılan kelime sır kelimesidir. Programların isimleri de genelde bu kelimedenden hareketle konmuştur. Sözlük anlamı itibariyle sır kelimesi; “gizli olan şey, gizli kalması gereken, başkalarına açıklanmaması gereken şey, bir konu hakkında başkalarına verilen gizli haber, ilahi hikmet, insan aklının açıklayamadığı hal” (Doğan,1996:980) anlamlarına gelmektedir. Bu programlarda öne çıkan anlam ise kelimenin “ilahi hikmet, insan aklının açıklayamadığı hal” anlamıdır. Yine bu kelimeye bağlı olarak programlarda sır kapısı, sırlar dünyası, sırlı olaylar gibi olağan üstü durumları ifade eden tamlamalar sık sık kullanılmaktadır.

2.2. Hak

Hak kelimesi İslami literatürde çeşitli anlamlarda kullanılan bir kelimedir. Ancak hak deyince İslami literatürde ilk akla gelen şüphesiz Esmâ-ül Hüsna’da yer alan ve yüce Allah’ın isimlerinden biri olan Hak’tır.

Yüce Allah’ın isimlerinden olan Hakk, fiilen var olan mevcudiyeti ve uluhiyeti gerçek olan (Cemel, 1998:261) anlamına gelmektedir. Bu manada bu kelime Kur’anı Kerim’de şöyle geçmektedir:

“Allah’ın apaçık gerçek olduğunu anlayacaklardır” (Nur,24/25).

“Bunun dışında hak kelimesi sözlükte gerçek, sabit ve doğru olmak, gerekmek, bir şeyi gerçekleştirmek, bir şeye yakinen muttali olmak anlamlarında mastar ve gerçek, sabit, doğru, varlığı kesin olan şey anlamında isim olan hak genellikle batılın zıddı olarak gösterilir. Kur’an-ı Kerim’de 247 yerde geçen hak kelimesi ayetlerin çoğunda batılın zıddı olarak kullanılmıştır (Çağrı, 1997:XV:137).

Öteki anlamları arasında vakıaya, gerçeğe uygun söz (El-Araf 7/169, Sad 38/84), doğru

haber (Mü'minûn 23/62), doğru yol (Yunus 10/35), aslına uygun bilgi, inanç (Yunus 10/36, Necm 53/28, Vakıa 56/95), delil (Yunus 10/76,77), bir olayın iç yüzü (Yusuf 12/51), adalet¹ (Araf 7/89, Enbiya 21/112), görev, ödev, hüküm (Bakara 2/180,236,241,Rum 30/47)en çok göze çarpanlardır.

Tasavvufta ise hak kelimesi ilk sufiler tarafından bazen Allah, bazen de batılın veya halkın zıttı olarak kullanılmış ancak sonraki asırlarda kelimeye farklı anlamlar da yüklenmiştir.

Sufiler, Allah'a Hak dedikleri gibi ondan olan ve ondan gelen her şeye de hak demişlerdir. Buna göre peygamber hak, Kuran hak, Kuran'daki her bilgi ve hüküm haktır. Buna aykırı düşen her şey de batıldır. İbn Arabi de "Allah, hak, onun dışında kalan her şey batıldır. Hak varlıktır ve varlık özü itibariyle hayırdır, batıl ise ademdir. Adem esas itibariyle şerdir demektedir (Demirci, 1997, XV, 151).

2.3. Batıl

Batıl, gerçeğe uymayan inanç, hüküm ve düşünceleri ifade eden terimdir ve daha önce ifade ettiğimiz gibi hakkın karşıtı olarak kullanılan kelimedir.

"Boşa gitmek temelsiz ve devamsız olmak anlamındaki butlan kökünden türeyen batıl, türevleriyle birlikte Kuranı Kerimde otuz altı defa geçmektedir" (Olguner,1992,V: 147-148).

Söz konusu yerlerde, "yalan" (müminun 40/78, Fussilet 41/42),boşa çıkan amel (Bakara 2/264), çirkin, faydasız ve gayesiz (Al-i İmran 3/71),hakkın zıttı (Şuara 42/24) gerçek bilgiye dayanmayan delil (mümin 40/5)gibi birbirinden farklı anlamlarda kullanılmıştır."

Ayet ve hadislerdeki anlamlarından yola çıkarak İslami kaynaklarda batıl şu şekillerde tarif edilmiştir:

"Şeriatın yasakladığı her şey, gerçekliği bulunmayan her şey, yalan ve yanlış olmasa bile planlanan hedefe ulaştırmayan her türlü faydasız iş, söz ve davranış, genellikle

¹ Sır konulu mistik tv programlarında hak kelimesi genel olarak adalet anlamında kullanılmıştır.

kabul edilmiş inançlara uygun olmayan hükümler.

Batıl, İslami literatürde yanlış, asılsız ve ilahi kaynaklı olmayan din ve mezhepler için kullanıldığı gibi farklı mezhepleri benimseyen hak din mensuplarınca çeşitli grupları kötülemek maksadıyla da sık sık başvurulan bir terim olmuştur” (Olguner,1992: V,148).

Bunların yanında İslami literatürde hak din, batıl din gibi kavramlar da kullanılmıştır. İslam bilginlerinin din tasnifi Kuran-ı Kerim’e dayanmaktadır çünkü Kuran’da İslam dini için, Allah katındaki din, dosdoğru din, hak din gibi ifadeler kullanılır. İslam bütün dinler üzerine üstün kılınmak için gönderilmiştir” (Tevbe,9/33). Dolayısıyla;

“Kim İslamiyet’ten başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmeyecektir. O, ahirette de kaybedenlerden olacaktır” (Ali İmran ,3/85).

Bu son iki ayetten de anlaşılacağı gibi İslam dışındaki dinlere de din denilmektedir. Fakat İslam inancına göre, İslam hak din diğer dinlerden ilahi vahye dayanmayanlar ise batıl dindir. Yahudilik ve Hıristiyanlık gibi ilahi vahye dayanmakla beraber, asli şeklini kaybetmiş ve böylece dini esasları bozulmuş olanlar da muharref dinlerdir.

Bu sınıflamalara göre:

“Ahlaki fazilet üzerine kurulmuş, kudret ve iradesi bütün kainata hakim, ilmi her şeyi kuşatmış bir tek Allah’a ve onun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine imanı esas olan ve yalnız Allah’a ibadeti emreden dinler hak, bu özellikleri taşımayan dinler de batıl dinler grubuna dahildir”(Güç, 2000:I, 276).

Buna göre batıl dinler tevhit esasına dayanmaz, ilahi vahye dayalı bir kitabı yoktur. Peygamber anlayışına fazlaca yer verilmez. Cennet, cehennem, melek ve ahiret telakkisi belirgin bir şekilde gelişmemiştir. Devamlı değişmeye ve tahrife elverişlidir. Çoğu zaman bazı seçkin şahıslar tarafından uydurulmuş veya herhangi bir toplumda zaman içerisinde kendiliğinden ortaya çıkmıştır (Güç, 2000:I, 276)

2.4. Batıl İnanç

“Dinde kesinlikle yeri olmayan, fakat günlük hayatta dinin bir parçasıymış gibi görünen

ve gerçekte din dışı olan, hatta dinin özüne ters düşen kimi inanç ve davranış biçimidir” (Yetik, 2000:III, 330). Nazar boncuğu takmak, ağaca ip bağlamak, kara kedi görünce saçını çekip yere tükürmek, karga sesinin bir felakete yol açacağına inanmak gibi...

2.5. Dua

Dua, insanoğlunun belki de sığındığı en büyük limandır. İlahi dinlerde olduğu gibi, batıl dinlerde ve ilkel kabile dinlerinde de dua büyük öneme sahiptir. Aciz ve başkasına muhtaç olarak yaratılmış insanoğlu zor ve sıkıntılı durumlardan kurtulmak istediğinde, yardıma muhtaç olduğunda veya korktuğunda ilk olarak duaya başvurmaktadır.

“Bununla beraber insanın kötü durumdan kurtulma isteği, onu işlediği günah ve kusurlar sebebiyle pişmanlık duymaya ve kalbini temizlemeye, Allah’ı övüp yüceltmeye, af dilemeye sevk eder. Dua, bazen tabiattaki nizam ve estetiği derinden müşahede eden, mutlak kemal, güzellik ve gerçekliği sezen kişinin içinde meydana gelen hayranlık duygularının ifadesi olur. Dar anlamıyla dua, niyaz, tövbe, istiğfar ve istektir” (Parladır, 1994:IX, 531)

Dua, Kur’an-ı Kerim’de de Allah’ı tanıma (Bakara 23), ona iman ve ibadet etme(Araf 29), hürmet, itaat ve sevgi ifadesi, yaklaşma vasıtası (Cin 19), sığınma ve yardım talebinde bulunma (Enfal 9) gibi anlamlarda kullanılmıştır.

Yüce Allah, Kur’an’da kullarının kendisine dua etmelerini (Araf 56-180) zatından başka hiçbir şeyden yardım istememelerini (Fatıha 4, Yunus,106), emretmiştir. İnsanların dua etmelerinin onun özelliklerinin gereği olduğu Kuran’da bildirilir.

Hz. Peygamber de “.....dua inen ve henüz inmeyen her çeşit musibet için faydalıdır. Kazayı sadece dua geri çevirir. Öyle ise sizlere dua etmek gerekir.”(Kütüb-i Sitte VI, 514) sözleriyle insanları sürekli dua ederek yaratıcısıyla irtibat halinde olması gerektiğini vurgulamaktadır.

“Hadislerde ise Allah’ın kendisine açılan elleri boş çevirmeyeceği, ümitsizliğe kapılıp ondan istemekten vazgeçilmediği veya imkansız ya da haram bir şey istemek gibi aşırı gidilmediği takdirde cevapsız bırakmayıp er veya geç dünyada veya ahirette mutlaka karşılığını vereceği bildirilmiştir” (Bebek, 1998:54).

Duanın kısa bir tanımını yaptıktan sonra sır konulu dizilerdeki yerine baktığımızda da duanın bu dizilerde en önde gelen başlıklardan biri olduğunu görüyoruz. Nitekim hemen her bölümde olaylar yapılan dualarla ilişkilendirilmekte ve buna göre sonuçlanmaktadır. Bu dualar çoğu zaman bir sıkıntıdan kurtulmak için yapılmakta, bazen iyilik eden birine iyilik yaptığı için güzel dualar şeklinde, bazen de kötülük eden birine beddua şeklinde yapılmaktadır.

Bu hususla ilgili yapılan eleştiri ise dizilerin insanlara sürekli olarak yapılan dualar neticesinde duaların muhakkak kabul olacağı mesajının verildiği ancak gerçek hayatta dua edip de duasının bu dizilerde olduğu gibi kabul edileceğini sanan insanların duaları kabul olmadığı zaman imanlarının zayıflayabileceği endişesidir.

Yapılan bu tartışmanın zamanımıza has bir tartışma olmadığı asırlar öncesinde de duanın kabulüyle ilgili insanlar arasında bazı yanlış anlamaların söz konusu olduğu İbn Kayyim El-Cevzi'nin şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

“Çoğu kez bazı dua sözleri vardır ki bazı insanlar onlarla dua edeler de derhal duaları kabul edilir. Halbuki bu esnada dua edenin içinde bulunduğu zaruret hali, Allah'a yönelişi de dua sözlerinin yanı sıra duanın kabulünde etkili olmuştur. Veya o insan, dua etmeden önce bir iyilik yapmış, Allah da onun o iyiliğini kabul ederek, böylelikle iyiliğine duasını kabul ederek teşekkür etmiştir. Ya da dua Allah'ın duaları kabul ettiği bir saate denk gelmiştir. Bu gibi nedenlerle o insanların duaları kabul edilmiştir” (el Cevzi, 2003:33)

“Duanın kabulünü gören kişi duanın kabulünün ardındaki sırrın, dua sözlerinde olduğunu zanneder. Duası kabul edilen kişiyi kuşatan şartları göz ardı ederek, aynı sözlerle dua eder. Bu durum, faydalı bir ilacı gerektiği zaman ve biçimde kullanan ve böylece ondan fayda gören insanın örneğine benzemektedir. Dışarıdan bakan insan, şifa için sadece söz konusu ilacı kullanmanın yeterli olacağını sanır. Böylelikle bir yanlışın içine sürüklenir. Pek çok insan bu noktada aldanmaktadır” (el-Cevzi, 2003:34).

“Bazen zorunluluk ve ihtiyaç haliyle yapılan ve kabul edilen dua bir kabir yanında dudaklardan dökülür. Cahil kişi kabuldeki esrarın kabirden kaynaklandığını zanneder. Bilmez ki gerçekte esrar, dua eden kişinin yaşadığı zorunluluk ve ihtiyaç hali ile Allah'a içten ve dürüst sığınmasıdır (el Cevzi, 2003:34).

İbn Kayyim El Cevzi'nin burada vurguladığı şey duanın kabulünde dua edilirken yaşanan

dini Őuur yoğunluğu ve kişinin içinde bulunduğu zaruret halinin önemli olduğudur. Bunun yanında İslam anlayışına göre yapılan duanın kabul edilmemesi durumunda dahi kişi ümitsizliğe düŐmemeli ve kendisinin bilemeyeceği ancak Allah'ın bileceği bir hayır olduğuna inanmalı ve dua etmekten hiçbir zaman vazgeçmemelidir. Zira;

“Dua ve ibadet, yaratılıŐı gereği insanın Allah'a doğru olan bir yönelişi gibi görünürse de dini metinlere göre dua ve ibadeti, Allah ile kul arasında Allah'ın rahmet ve Őefkatinin kulları tarafından tanınma iradesinin galip geldiği canlı bir ilişki ve haberleŐmedir. Yine dua, Allah ile kul arasında bir vasıta yoktur ve bu sebeple de kulluk makamlarının en önemlisidir” (Parladır, 1994:IX, 532).

Yine Allah ile kul arasındaki münasebet konusunda Hz. Peygambere yöneltilen soruya Kur'an Şu cevabı vermiştir: “Ben yakınım, biri benden bir Şey isterse onun duasına karşılık veririm” (Bakara, 186).

2.6. Kader

“Kader, İslami literatürde Allah'ın nesneleri ve olayları özellikle sorumluluk doğuran beşeri fiilleri ezelde planlayıp zamanı gelince yaratması anlamında kullanılır” (Yavuz, 2001:XXIV, 58).

Müslüman olan kişinin inkar edemeyeceği esaslardan biri olan kadere imanın özellikle musibetler karşısında kalbe kuvvet ve dayanıklılık verme, gerek acı gerekse tatlı hadiseler karşısında insanın sarsılmamasını sağlama gibi bir faydası vardır. Nitekim Allah, “elinizden çıkana zlmeyesiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlere Őıarmayasınız diye....”(Hadid,23) ayeti insanın Allah'ın takdiri böyleymiŐ diyerek teselli bulmasının ve metanetini korumasının gerekliliğini ifade etmektedir (Yılmaz,2001:177).

Bu dizilerle ilgili yapılan eleştirilerin başında bilindiği gibi bu dizilerin insanları kaderciliğe sürüklediği ve buna bağlı olarak da insanların dizilerde izlediklerinden etkilenerek ilerine düştükleri durumdan kurtulmak için çaba sarf etmedikleri gelmektedir. Bu eleştirileri yapanlara göre insanlar, sürekli bu dizilerde başa gelen her Şeyin kader olduğu ve bunun deęiŐtirilemez olduğu mesajını almakta, olayları deęiŐtirmek için çaba göstermeme eğilimine girebilmektedir.

Bu eleştirilerden yola çıkarak burada üzerinde duracağımız diğer bir kavram ise Kadercilik kavramıdır.

“Kadercilik, her şeyin sonucunun belli olduğunu, çaba harcıyarak ya da önceden harekete geçerek bu sonuçlardan kaçılmayacağını ve bu durumun sadece yaşamın kaçınılmaz bir olgusu olarak kabul edilmesi gerektiğini öngören bir inançlar sistemidir” (Marshall,1999:373).

Bilindiği gibi Kader imanının altı şartından biridir ve İslam olan herkesin buna iman etmesi gerekir. Kadercilik ise İslam’da asla tasvip edilmeyen bir olaydır ve insan faydalı olanı yapmak için azami gayret göstermeli ve Allah’tan yardım dilemelidir.

Nitekim Hz. Peygamber de hadislerinde insan başına bir iş gelince şöyle yapsaydım şöyle şöyle olurdu dememeli Allah’ın takdiri demelidir buyurmuştur. Hadis rivayetlerinin bir kısmında Hz. Peygamberin dualarında kaderin kötüsünden Allah’a sığındığı ve aynı şeyi ahabına tavsiye ettiği ifade edilir. Hz. Peygamber ayrıca hastalığa yakalananların tedavi görmesi gerektiğini ve bunun da bir kader olduğunu açıklamıştır (Yavuz, 2001:XXIV, 59).

Hz. Peygamberin bu yaklaşımı ile insanlara tevekkülü öğrettiği söylenebilir. Bilindiği gibi tevekkül bütün tedbirleri aldıktan sonra sonucu Allah’tan beklemek ve gelen sonuca da rıza göstermektir.

“Mü’minler ancak Allah’a tevekkül etsinler” (Al-i İmran, 160) ayetinin yorumunda Elmalılı Hamdi Yazır şöyle söyler:

“Tevekkül bütün güç ve kuvvetin Allah’a ait olduğunun bilinmesi, her hususta ona güvenilmesi, bununla beraber emrine ve takdirine gönül hoşluğu ile teslimiyet göstererek kulluk görevlerinin gereğince yerine getirilmesidir” (Yazır, 1995:II, 455).

2.6. İlahi Adalet-Takdiri İlahi

Etimolojik köken olarak Arap dilindeki “Adl” sözcüğünden dilimize geçmiş olan adalet kavramı diğer yabancı dillerdeki karşılıklarının da belirttiği gibi hak, hukuk ve haklılıkla sıkı sıkıya bağlanmış, iç içe kenetlenmiş bir kavramdır. Bu açıdan adalet, hak ve hukukun gerçekleşmesi, yerini bulması olarak sözlük anlamında tanımlamak mümkündür.

“Dinsel anlamda adalet deyince, herkesin haklarını korumak, haklıların haklarını vermek, haksıza ceza vermek, zayıfları korumak, acımasız ve kıyıcı olmamaktır. Adalet sorunu dinlerde sorumluluğu ve uyumluluğu içermektedir” (Çeçen, 1993:30).

Dinsel adalet ya da dinsel hukuk deyince bu adalet sisteminde dini kural ve kaidelerin çok daha fazla ağırlığının olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü;

Dinsel hukuk görüşü temelde dinden soyutlanamaz. Din nasıl ki tanrı kavramının sonsuzluğuna dayanıyorsa, dinsel hukuk da aynı biçimde tanrı kavramının sonsuzluğuna dayanır ve bundan elde ettiği ilkeler saltlık karakterine sahiptir. Yeryüzünde olup biten her şeyi Tanrı kavramı ile açıklayan bir düşünce tüm kavram ve değerleri Tanrısallığın saltlık özelliği ile açıklanmasını olağan karşılamak gerekmektedir. Tanrı inancı ile tüm adaletsizliklere karşı duran toplumlar, dinlere inanarak Tanrının salt anlamda adaleti gerçekleştirmesini bekler. Dinsel düşünce bu nedenle adaleti Tanrının bir özelliği olarak görür. Adalet Tanrının işidir. O, adaletsizliklerle insanlar için savaşır, inanlara adaleti yine o sağlar (Çeçen, 1993:108-109).

Çeçen’in yukarıda “Dinsel Adalet” başlığı altında yaptığı bu tanım ilahi adalet tanımıdır. İlahi adalet, yukarıda da belirtildiği gibi Müslümanlar ve diğer din mensupları tarafından kötülük yapan ya da dünyada çok kötü bir suç işlemiş kişinin Tanrı tarafından dünyada başına kötü olaylar getirilerek cezalandırılması şeklinde algılanır. Ama aslında ilahi adaletin sadece cezalandırıcı yönü olmayıp, her anlamda kullar arasında hak edene hak ettiğini iyi veya kötü bir şekilde vermesi yönü de vardır.

Yine İslami inanişâ göre “her şey bir sebep ve hikmete dayanmaksızın ilahi iradeye bağlıdır ve her şey Allah’ın iradesine uygun olarak gerçekleşir, ancak ilahi irade sebepsiz ve hikmetsiz değil aksine yaratıkların tutum ve davranışlarıyla imtihana tabi tutulmalarına ilişkin sebep ve hikmetlerle irtibatlıdır”(Yavuz, 2001:XXIV, 61).

Nitekim sır konulu dizilerde de en çok vurgu yapılan şey, dünyada bir ilahi adaletin var olduğu, Allah'ın yapılan tüm kötülüklerin ve haksızlıkların cezasını muhakkak verdiği'dir.

2.7. Keramet

Sözlükte iyi ahlaklı ve cömert olmak anlamlarına gelen keramet, kerem gibi mastar olup iyilik, cömertlik manasında isim şeklinde de kullanılır. Terim olarak Allah'ın Salih, takva sahibi veli kullarından zuhur eden olağan üstü hal diye tanımlanır.

Keramet, tıpkı mucize gibi tabiat kanunlarıyla açıklanamayan olağanüstü hal ve sıra dışı bir olay olup mahiyeti itibarıyla mucizeden farklı değildir. Aralarındaki fark meydana geliş şekliyle ilgilidir. Mucize peygamberlerden, keramet tam olarak ona bağlı olan velilerden zuhur eder. Ancak peygamber, peygamberliğini iddia eder ve bunu ispat için mucize gösterir. Gösterdiği mucize ile inanmayanlara meydan okur. Peygamberi örnek alan veli ise velilik iddiasında bulunmadığı gibi kimseye meydan da okumaz. Birinde mucizenin izharı, diğerinde kerametın zuhuru söz konusudur. Mucize gibi kerametın de asıl sahibi ve yaratıcısı da Allah 'tır.

Harikulade haller mümin, münafık, kâfir, inanan-inanmayan herkeste görülebilir. Kâfir ve günahkârlardan zuhur eden bu hallere mekr, ihanet, istidrac gibi isimler verilir.

“Hangi inançta ve dinde olursa olsun bazı insanlarda tabiat kanunlarıyla açıklanamayan olağan üstü hallerin istisnai olarak görülebileceği ancak bunun sürekli ve düzenli olmadığı kabul edilir. Nitekim dinlerin hemen hepsinde din adamlarında veya inananlarda zuhur ettiğine inanılan harikulade olaylar söz konusudur” (Uludağ, 2005:XXV, 265).

2.8. Mucize

Mucize, sözlükte bir şeye güç yetirememek anlamındaki acz kökünden türeyen mucizin (aciz bırakan) isim şeklidir.

Kur'an ve hadislerde mucize kelimesi geçmemektedir. Kuran-ı Kerim'de peygamberlerin Allah tarafından gönderilmiş gerçek elçiler olduğunu kanıtlayan harikulade olaylar çok

defa ayet kelimesiyle ifade edilmiştir. Hz. Salih'in dişi devesi, Hz. Musa'nın asası ile parıltılı eli, Hz. İsa'nın gösterdiği olağan üstü haller ve inkârcıların peygamberlerden mucize talepleri genellikle bu kelime ile anlatılmıştır.

“Mucizenin özellikleri arasında iki temel husus öne çıkar. Birincisi, ilahi fiil olması ve yalnızca peygamberlerin elinde zuhur etmesidir, dolayısıyla herhangi bir kimsenin gösterdiği olaya mucize denemez. İkincisi de mucizenin peygamberlik iddiasının ve meydan okumanın arkasından zuhur etmesidir. Kur'an'da Hz. Salih, Musa ve İsa'nın mucizelerinden bahsedilirken meydan okuma özelliğine vurgu yapılması bunu gösterir (Bulut, 2005:XXX, 350).

2.9. Hızır (a.s)

Bu dizilerde öne çıkan kavramlardan biri de şüphesiz Hızır kavramı ya da Hızır inanışıdır. Zor durumdaki bir insana ansızın birinin yardım etmesi ve onu içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtarması bu dizilerde hemen hemen her bölümde yer alır. Bu yardımcı olan kişiyi de sadece o sıkıntıda bulunan kişi görür etrafındakilerse fark etmez. Bunu izleyen insanlarda ise hemen “demek gelen Hızır (as) idi” kanaati oluşur.

Hızır İslam inancında kendisine Allah tarafından ilim öğretilmiş kişi olarak geçer. Bu konuyla ilgili Kuran-ı Kerim'de geçen ayet ise şöyledir:

“Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, kendisine katımızdan rahmet vermiş, tarafımızdan ona ilim öğretmiştik” (Kehf-65).

İslam tasavvufçularından Niyazi Mısri ise Hızriya-yı Cedida adlı eserinde Hızır (as)'ı şöyle tanıtır:

“Hızır (as)'a her devirde hizmet eden on zat vardır. Bunları halkın içinden seçer. Tercihini muhtaç olan yani (Allah'tan gayri kimseye ihtiyacı olmayan) kimselerden yana kullanır.

Allah Hızır'a üç özellik vermiştir:

Kulluk sıfatı

Allah'tan gelen rahmet

Ledünni ilmi

Hızır ilm-i ledün sahibidir. Hızır, bütün yeryüzü halkını sever ve halkın her kesimine yardım eder. Fukarayı, düşünleri, çaresizleri ve yolda kalmışları tercih eder ve sever. İnsanların tümü Hızır ve İlyas peygambere karşı çok köklü bir muhabbet besler. Bu muhabbetin sebebi, gözlerden saklı ve halktan gizli olmalarından dolayıdır. Onların beşeri şekillerini göremezler ama namlarını ve kemallerini duyarlar” (Mısri, 2001:17-18).

2.10. Dede- Aksakallı Dede-Evliya

Bu dizilerde öne çıkan figürlerden biri de sık sık görülen aksakallı, nur yüzlü, beyaz elbiseli dedelerdir. Bu kişiler dizilerde genellikle yardıma muhtaç ya da sıkıntılı insanların karşısına yardıma muhtaçmış gibi çıkar ve yardım isterler. O kişi kendisine yardım ettiği takdirde de o kişiye belli belirsiz görünür ve ona sürekli yol göstererek yardımcı olur.

“Esasında Türkler arasında halka yol gösteren tecrübeli ve bilgili kişilere eskiden beri ata ve baba denirdi. Bu iki unvanın ilk Yesevi dervişleri hakkında kullanıldığı bilinmektedir. Daha sonraki dönemlerde dede unvanı da ata ve baba ifadesi gibi saygı ifadesi olarak kullanılmıştır” (Uludağ, 1994:IX, 76).

Dede unvanının yaygın olarak Mevlevilik ve Bektaşilikte kullanıldığı bilinmektedir. Günümüz toplumunda da bu tabir daha çok alevi vatandaşlarımız arasında yaygındır. Bir Tahtacı'nın ağzından aksakallı dede kimdir, özellikleri nedir dersek şu cevabı alırız:

“Hastalandığımız ve sıkıldığımız zamanlarda ellerimizi gök tümbeğe açar, Tanrı'dan evinin tabanı altında asılı duran ışıkları olan güneş, ay ve yıldızlardan dilek dileriz. Dileklerimiz yerine gelmesi gecikirse tanrı bize içimizden aksakallı ve ak saçlı, özü arı bir kişi gönderir. Bu arı kişi az yer, az içer, az konuşur, hiç kızmaz, gülümser durur. Bu kişi Tanrı ile konuşmuş ve gizli işlerini öğrenmiştir. Buna 'ermiş' derler. Biz ermişten Tanrı'ya bizim için yalvarmasını dileriz. Ermiş bir şeyler mırıldanır, elleri, kolları ve kafasıyla kımıldanmalar yapar, dileklerimiz gelmesini Tanrı sağlar.”(Akpınar,1999:42)

Anadolu'da Sünni halk arasında da Dede inancı önemli bir yere sahiptir. Ermiş bir kişi

olarak düşünölen dedelerin ölümden sonra da insanlara yardımcı ve yararlı olacaklarına inanıldığından yatır diye bilinen kabirleri ziyaret edilerek buralarda mumlar yakılır, çaputlar bağlanır, dua edilir ve dilekte bulunulur.

“Mezarlarını bozan veya buralarda uygunsuz işler yapanları cezalandırdıklarına inanılır. İslam’da yeri olmayan bu tür inançlar, âlimlerin karşı çıkmalarına rağmen halk arasında yaşamaktadır” (Uludağ, 1994:IX, 76)

Nur yüzlü dede ya da aksakallı dede diyince akla gelen diğere bir kavram ise “veli” ya da “evliya” kavramlarıdır.

Veli en sade anlamıyla “Allah ile meşgul olan, O’nu arzu edip, O’na ulaşmaya çalışandır.” (Yılmaz, 2000:202)

İslam’da velinin en bariz özelliğı, Allah’a yakın olmasıdır. Sufilerin çoğunluğu veli ismini, manevi fazilet, vera ve muhabbetullahta fani olmasıyla Allah’a kurbiyet makamına ulaşan sufi için kullanmışlardır.

“Sünni İslam’da velayetin diğere bir özelliğı de uluhiyet anlamı içermemesidir. Veli, hulul, feyz gibi yollarla da olsa kendisinde ilahi bir tarafın olduğunu iddia etmez. Onun iddia ettiğı veya ona izafe edilen şey, Allah’ın kendisine beden ve ruhen günaha düşmekten koruyan bir meleke veya üstün özellik verdiğidir. Bu velinin keramet göstermesi, gaipten haber vermesi, duasının kabul alacağı, firasetinin sadakati, inatçılara boyun eğdireceğı, gittiğı yere bereket akacağı, lanet ettiğinde yerine geleceğı gibi sufi inançlarını açıklayan bir kuvvettir” (Afifi, 1999:252).

2.11. Hurafe

Hurafe, mantiki temeli olmayan telakki ve uygulamalar, din adına ileri sürölüp benimsenen batıl inanç ve davranışları ifade eden bir terimdir.

“Sözlükte bunamak anlamına gelen huref kökünden türemiş bir isim olan hurafe kelimesi akla ve gerçeğe aykırı düşen aldaticı söz anlamına gelmektedir. Masal ,efsane ve genel olarak gerçek dışı olduğu kabul edildiğı halde hoşça giden nakil ve rivayetlere de hurafe denilmiştir”(Yel, 1998:XVIII, 381).

Dinler tarihi açısından bakıldığında hurafe:

“Mantiki tabanı olmayan, gerçek hayatla ilişkisi bulunmayan inanç ve uygulamalar, iyilik ve kötülük getirebileceğine inanılan kuvvetler için kullanılır. Genellikle sihir, büyü ve bunların ürünü olan objelerle alakalı inançlar da hurafe terimiyle ifade edilir” (Yel, 1998:XVIII, 381).

“Genel olarak hurafe kavramı, kurumsallaşmamış halk inançlarından oluşan iptidai toplulukların dinlerinde değil de, gelişmiş toplumların benimsediği inançlar arasında ve çok kültürlü ve değişik inançların yer aldığı toplumlarda görüldüğü düşünülmektedir. Bunun nedeni ise medeniyetlerin ilerleyişi sonucunda kültürlerin ve toplumların birbirleriyle etkileşimi ve dolayısıyla da inanç biçimlerinin farklılaşmasıdır” (Yel, 1998:XVIII, 381).

Din dışı alanları da kapsamakla beraber dini konularda daha yaygın olan hurafe, hemen hemen bütün dinlerde mevcuttur. Hurafelerin genellikle otantik dini metinlerin zamanla yok olması ve geçmiş kavimlere ait batıl inançların yeni dine taşınması yoluyla oluştuğu kabul edilir.

İslam dininin temel kaynağı olan Kuran başından itibaren kaleme alındığı ve korunduğu halde bizim inancımıza da ne yazık ki hurafeler girmiştir. Bunun başlıca nedenleri arasında şunları sayabiliriz:

Bidatler : Kuranı Kerim ve sünnette bulunmayan ve ashabca da bilinmeyen ,özellikle din esaslarına ilişkin sonradan çıkma kimi ibadet ve davranış biçimleri ve inanca yönelik yorumlar...Mevlit okutmak gibi..

İsrailiyyat: Kuran-ı Kerim’de kıssaların yorumu ve benzeri durumlarda ayrıntıya ilişkin bilgi vermiş olmak adına Kitab-ı Mukaddes özellikle Tevrat ve Tevrat yorumlarından aktarılan bilgiler. Ehli kitap rivayetleri..

Esatir: “Eski batıl dinlerin inanç ve yorumlarından olup da halkın arasında sürüp giderken, Müslümanlaşma sırasında “Müslümanlaştırılarak” dine katılan mitolojik hikayeler” (Yetik, 2000:XVIII, 330)

Cehalet: Daha çok bilgisizliğe bağlı olduğu kabul edilen hurafelere inanılması hususu, İslam'ı ana kaynaklarından öğrenip halkı aydınlatacak yeterli sayıda âlimin yetişmemesiyle alakalı olarak Müslüman halk arasında yaygınlaşmıştır.

Mevzu hadisler: İslam'ın İkinci kaynağını oluşturan hadislerin Resul-u Ekrem'in yazılı metin haline getirilmeyip bu işe 2.(8.) yy.da başlanması, çeşitli konularda hadis uydurulmasına veya pek çok israiliyatın İslami kaynaklara girmesine fırsat vermiş ve bu yolla bazı hurafelerin İslam'a sokulması mümkün olmuştur (Yavuz, 2000:XVIII, 383).

Bununla beraber hurafeler sadece dini meselelere has değildir. Din dışı bazı konular, hatta bilim adına ileri sürülen kanıtlanmamış teoriler de bu statü içine girmektedir. Bu çeşit teoriler “Modern hurafeler” olarak değerlendirilebilir. Evrim teorisi bunun en çarpıcı örneklerinden biridir. Zira evrim teorisine ilişkin tatmin edici kanıt bulunamadığı itiraf edildiği halde yine bu teorinin doğruluğuna inandığını söyleyen ve bunu savunan bilim adamları mevcuttur.

“Müslümanlar arasında en yaygın hurafelerden biri nazar ve sihirle bağlantılı muska ve tılsımdır. Bu anlayışın kökü putperestliğe kadar inmektedir. İlkel insanın inancına göre bazı nesnelere uğur veya uğursuzluk bulunur. Uğurlu saydığı şeyi yanında taşıdığı veya boynuna astığında hastalıklardan, nazardan, gözle görünmeyen bela ve kazalardan korunduğuna inanır. Sonraları bu inancın ileri safhalarında devreye dini formüller de girmiştir. (Arpaguş,2001:357)

Bunun dışında halkımız arasında yaygınlaşmış bazı hurafeleri şu gruplandırmalar altında sıralayabiliriz:

Yağmur duası ve rahmetle ilgili inançlar

Halkımız rahmeti cezp etmek ve kuraklık felaketinden korunmak için, Gök Tanrı inanç sistemi dönemlerine ulaşan bazı inançlarını günümüze kadar taşımışlardır. Tevhit inancının son dönemi olan Muhammedilikte de bu inançlarına İslami kılıflar giydirmişlerdir.

Bu duruma şu örnekleri verebiliriz:

“Haymana’da yağmur duası için at kafatasına bazı dualar ve ayetler yazılarak bir akarsuya atılır.

Muğla’da yağmur duasından evvel “Even” denilen bölgede yağmur kurbanı kesilir.

Malatya’da ise bir kağıda kel, kör, topal yazılıp bir ağaca asılır ise şiddetli yağın dolunun duracağına inanılır” (Kalafat, 1996:39-40).

Anadolu’da bu ve buna benzer inançlar oldukça fazladır. Daha önce söylediğimiz gibi İslam dinine giren hurafelerin nedenlerinden biri de daha önceki inançlardır. Bunun içindir ki sıraladığımız bu hurafelerde eski Türk inançlarının izleri görünmektedir. Nitekim bilindiği gibi yağmur yağdırılmak için kafatasına ayetler yazılan at Türk inancında kutsallık atfedilen bir hayvandır. Yine üzerinde yazı yazılan taşlar da Türk inancında yağmur yağdırmakta kullanılan “Yada” taşını hatırlatmaktadır. Eski inançlardan iken günümüze kadar yaşamını devam ettiren bu inançlara cami, türbe, ayet gibi unsurların katılması ise, onların İslami bir mahiyet kazandığını gösterir (Kalafat, 1996:41).

Ulûhiyetle ilgili hurafeler

Allah’ın herhangi bir maddi varlık şekline bürünmesi, yarattıklarından birinin bedenine girmesi, yaratıklarla birleşmesi veya onlara benzetilmesi uluhiyetle ilgili batıl inançlardır.

Gayb bilgisi

Kuran-ı Kerim’de duyu, haber ve akıl yoluyla bilinemeyip gayb aleminde kalan hususları Allah’tan başkasının bilinmeyeceği açıkça belirtilir. Bununla birlikte birçok tasavvuf mensubu seçkin tasavvuf ehlinin keramet yoluyla gayba vakıf olduğuna inanır. Ayrıca yıldızlardan ahkam çıkarma, kahve, ok, bakla, iskambil kağıdı, suya bakma ve kitap açma gibi yöntemlere başvurarak yapılan falcılık, İslam öncesi döneme ait batıl inançlar olup bazı İslami zümreler tarafından da benimsenmiştir.

Uğur ve uğursuzluk

Bazı hayvanları görmenin veya sesini duymanın, belirli günlerde veya zamanlarda iş

yapmanın, mavi boncuk vb. şeyleri takmanın ve bazı rakamların uğurlu veya uğursuz olduğuna inanmak İslami temeli bulunmayan batıl inançlardır

Ölülerden medet ummak

Yaygın hurafelerden biri de ölülerin türbelerini ziyaret ederek onlardan yardım beklemektir.

Cinlerle ilgili hurafeler

“Kuran’da cinler âleminin varlığından haber verilmekle birlikte onların mahiyeti, faaliyetleri ve insanlarla ilişkileri konusunda detaylı bilgi verilmemiştir. Buna rağmen halk arasında cinlerin özellikle kadınları etkilediği, insanları çarptığı ve ruh hastalıklarına sebebiyet verdiği inancı yaygındır. Cinlerin tasallutundan korunmak için cinlere başvurup muska yazdırmanın ve bunu taşımanın gerektiğini kabul etmek de bu inancın bir devamıdır” (Yavuz, 2000:XVIII, 383).

BÖLÜM 3: EKRANLARDA YAYINLANMIŞ VEYA HALEN YAYINLANMAKTA OLAN SIR KONULU PROGRAMLAR

Ekranlarda yayınlanan sır konulu dizileri diğer dizilerden ayıran en önemli özellik bu dizilerin yaklaşık 25-30 dk sürmesi ve her bölümün birbirinden bağımsız olmasıdır. Programların ana konuları arasında “iyilik yap iyilik bul”, “kötüler muhakkak cezasını çeker ve ilahi adalet muhakkak gerçekleşir”, ”sırlı olaylar” ve “insanların yaşamış oldukları dini tecrübeler”.

Çağdaş psikologlar tarafından “Allah’ın alamet, işaret, tezahür ve delillerini sezgisel algılama, vasıtasız doğrudan doğruya kavrama, kutsal ve ilahi kudretle sezgisel ve duygusal ilişki kurma” (Hökelekli, 2001:131) olarak tanımlanan dini tecrübenin bu programlarda en çok verilen çeşidi ise “ilahi cevap tecrübesidir.”

İlahi cevap tecrübesi ise karşılıklı hazır bulunma tecrübesidir. İnsan Allah’ın ve onun kendi talep ve durumuyla ilgilendiğinin canlı şuuruna sahiptir. Bunun da üç ayrı şekli vardır.

- 1) Kurtuluş Tecrübesi. Bu tecrübe Allah’ın, insanın var oluşuna özen gösterdiği ve kurtuluşu için onu tercihe yönelttiği şeklinde yaşanır.
- 2) İlahi müdahale tecrübesi. Mucizevi bir şekilde Allah’ın müdahalede bulunarak bir tehlike ve sefaletten insanı kurtardığı tarzda hissedilir.
- 3) İlahi müeyyide tecrübesi. Bu Allah’ın cezalandırıcı müdahalesinin hissedildiği bir tecrübe şeklindedir (Hökelekli, 2001:133).

Bunun yanında bu dizilerin tamamen ahlaki ve dini mesajlar vermesi de diğer bir farklı özelliktir. Bunun için de diziler de yoğun olarak dini öğeler göze çarpar ve verilen mesajlarda yoğun olarak din dili kullanılır.

Din dilinin dinleyici üzerinde iki önemli fonksiyonu vardır. Başka bir ifadeyle din dili iletişimde şu iki amacı gerçekleştirmek durumundadır:

“ Bunların ilki, dini yönden bağlanma ve dini tutuma yönelme bilincini uyandırmak, ikincisi de dini eyleme dair taahhüt ve kararlılığa neden olacak kavrayışı sağlamaktır.

Birbirini takip eden iki basamak şeklindeki bu görev, psikolojik varlık olan insanın öğrenme, anlama, kavrama ikna olma ve tutum alma melekelerini esas alır” (Cebeci, 2003:229).

Nitekim televizyonlarda yayınlanan bu tip programların yapımcılarıyla yapılan röportajlara bakılınca da her kanalın kendine göre bir amacının olduğu ve bu amacın gerçekleştirilmeye çalışıldığı göze çarpıyor. Biz de ekranlarda yayınlanan bu programların içeriklerini ve amaçlarını yaptığımız inceleme sonucu şu şekilde tespit ettik.

Tablo 1: Ekranlarda Yayınlanan Sır Konulu Programlar

Program Adı	Yayınlan. Kanal	Yayına Başlama Tarihi	Yayın Günü	Yay. Saati	Yayın Süresi	Devam Durumu
Sırlar Dünyası	Stv	1996	Pazt.,Sali, Cmt	19.55	1 Saat 20 Dk	Devam Ediyor
Sırlara Yolculuk	Star	2005-2006	Perşembe	19.50	1 Saat 40 Dk	Yayımdan Kalktı
Gizli Dünyalar	Show Tv	2004-2005	Pazertesi	21.45	1 Saat 15 Dk	Tgrt Eu'ya Geçti
Kalp Gözü	Kanal 7	2004	Pazertesi-Cuma	20.00	2 Saat	Devam Ediyor
Geçeğin Ötesi	Atv	2004-2005	Perşembe	20.00	1 Saat 30 Dk	Yayımdan Kalktı
Sırlar Alemi	Flash Tv	2003	Perşembe	22.30	1 Saat	Devam Ediyor
Altıncı His	Tgrt	2006	Sali-Cumt	21.00 22.00	2 Saat 40 Dk	Yayımdan Kalktı

Yukarıdaki tabloya bakıldığında sır konulu programların yayın saatlerinin akşam saatleri olduğu gözlenmektedir. Görünen o ki bu saatler bilinçli olarak seçilmiştir. Zira yapılan araştırmalarda bu saatlerin en çok televizyon izlenen saatler olarak görülmektedir. (RTÜK)

3.1. Gizli Dünyalar (Show Tv)

Show TV’de yayınlanan programın yapımcısı yaptıkları programda tavırlarının biraz protest olduğunu ve AB’ye yaklaşılacak bu süreçte amaçlarının dindar insanları fanatizmden uzaklaştırmak olduğunu belirtiyor. Yapımcı ayrıca dini çağdaş dünyanın gereklerine uydurmak gerektiğini vurgulayarak, amaçlarının insanlara “En büyük ibadet insana yapılan iyiliktir” mesajını ulaştırmak olduğunu söylüyor (<http://www.hurriyetim.com.tr>).

Tablo 2: Gizli Dünyalar Programının İzlenme Durumu

Tarih	Kanal	Program	Saati	Amr %	Shr %
09.06.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:43:44	4,65	13,31
16.06.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:46:17	4,12	11,91
01.07.2004	Show	Gizli Dunyalar	22:17:40	5,4	18,02
08.07.2004	Show	Gizli Dunyalar	22:28:35	4,46	23,17
15.07.2004	Show	Gizli Dunyalar	22:33:30	5,41	26,93
22.07.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:37:47	5,54	22,55
29.07.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:34:17	6,5	27,81
07.08.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:55:29	6,91	31,12
11.08.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:28:23	7,22	24,82
21.08.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:32:25	5,29	21,72
25.08.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:56:44	4,88	15,67
28.08.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:40:41	5,58	20,38
06.09.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:37:09	8,58	23,02
09.09.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:37:39	10,55	30,55
11.09.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:38:09	6,53	19,1
15.09.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:37:31	8,42	21,77
27.09.2004	Show	Gizli Dunyalar	22:08:15	4,37	14,49
29.09.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:10:07	7,73	22,39
30.09.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:11:22	6,2	16,38
04.10.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:41:30	8,61	23,86
06.10.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:05:04	8,42	21,67
12.10.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:43:55	5,02	13,07
13.10.2004	Show	Gizli Dunyalar	20:05:58	8,83	20,98
18.10.2004	Show	Gizli Dunyalar	22:06:03	6,14	19,67
03.11.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:47:51	5,92	15,9
10.11.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:48:00	5,77	17,4
17.11.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:50:38	5,57	16,09
24.11.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:51:16	7,2	18,56
01.12.2004	Show	Gizli Dunyalar	21:52:57	8,5	21,25

Kaynak: AGB

Gizli dünyalar yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere yayına girdiği ilk yıl olan 2004 yılında oldukça yüksek reytingler almış ve reyting sırasında hep ilk 5'te yer almıştır. Yukarıdaki tabloda 13.10.2004 tarihinde yayınlanmış programın yüzdeler payı 20.98'tir ve bu gün bu programla aynı saatte Danimarka-Türkiye maçı yayınlanmış ve bu program milli maçtan sonra en çok izlenen ikinci program olmuştur. Medyada milli maç gibi seyrediliyor yorumlarına neden olan programı 13 Ekim günü televizyonun en çok izlendiği zaman diliminde o anda televizyon seyredenlerin üçte biri tercih etmiştir. Bu da uzmanlara göre o anda programı yaklaşık on milyon insanın izlediğini gösteriyor (<http://www.haberx.com>).

3.2 Altıncı His (Tgrt)

TGRT' de yayınlanan programın yapımcısı hazırladıkları kısa dizilerde daha ziyade macera, polisiye türü hikâyeleri tercih ettiklerini belirterek hayatın içindeki fantezileri yakalamaya çalıştıklarını söylüyor.

Tablo 3: 6. His Programının İzlenme Durumu

Tarih	Kanal	Program	Saati	Amr %	Shr %
31.08.2004	Tgrt	6.His	21:23:36	2,19	7
07.09.2004	Tgrt	6.His	21:30:36	2,26	6,19
14.09.2004	Tgrt	6.His	22:35:20	2,51	8,18
21.09.2004	Tgrt	6.His	21:30:34	3,81	10,13
28.09.2004	Tgrt	6.His	21:36:37	2,6	6,94
05.10.2004	Tgrt	6.His	21:58:48	2,82	7,48
12.10.2004	Tgrt	6.His	23:12:52	2,5	11,02
19.10.2004	Tgrt	6.His	20:56:14	3,3	8,65
26.10.2004	Tgrt	6.His	20:57:15	2,09	5,53
02.11.2004	Tgrt	6.His	21:07:54	2,77	7,09
09.11.2004	Tgrt	6.His	21:47:25	2,08	6,46
23.11.2004	Tgrt	6.His	21:01:15	4,27	9,82
30.11.2004	Tgrt	6.His	20:56:59	1,73	3,94
07.12.2004	Tgrt	6.His	20:56:58	2,11	4,72
14.12.2004	Tgrt	6.His	20:59:17	2,75	6,18
28.12.2004	Tgrt	6.His	22:30:19	2,19	6,02

Kaynak: AGB

3.3. Kalp Gözü (Kanal 7)

Kanal 7’de yayınlanan bu programda ortaya konan tüm hikâyeler bilindiği gibi tamamen kurgudur. Program yapımcısı gizemli ve fantastik hikâyeleri, sinema tadındaki kısa dizilerle anlattıklarını ve hikayelerin hepsinde “iyilik yap iyilik bul” mesajı verdiklerini belirtiyor. Yine program yapımcısı yaptıkları kısa dramalarla izleyiciyi etkileyebildiklerini ve izleyicilerde davranış değişikliklerine yol açtıklarını söyleyerek iddiasıyla ilgili şu örneği veriyor:

“Gelin-kaynana hikayesini anlattık, bir kadın kapıma kadar gelip ‘yavrum sağ ol, gelinim bana çok kötü davranıyordu. Şimdi sizi izledikten sonra artık öyle davranmıyor”(http://www.medyatava.net/haber).

Tablo 4: Kalp Gözü programının izleyici profili

Program	Adh%
20+Bayan	39.8
20+Erkek	32
T 5-11 Yaş Grubu	15.9
T 12-19 Yaş Grubu	12.4

AGB

Tablo 5: Sır Konulu Programların Bölgelere Göre İzlenme Durumu

Program	Adh%
Marmara	38.4
Güney-Doğu	23.3
İç Anadolu	22.4
Akdeniz	11.6
Karadeniz	4.4

Kaynak: AGB

Elde ettiğimiz bulgular yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi programı en çok 20 yaş üzeri bayanlar ve erkeklerin izlediğini gösteriyor. Yine tablo 5’teki verilere bakıldığında program en çok Marmara ve G. Doğu Anadolu’da izleniyor.

Yukarıdaki tablo AGB sonuçlarına görelerdir. Ancak farklı araştırmalarda farklı sonuçlar çıkmaktadır. Örneğin RTÜK’ün 2006 yılı itibariyle yaptığı araştırmaya göre bu dizilerin

en çok izlendiği bölge Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgesidir. RTÜK'ün yaptığı araştırmada bölgelere göre program türlerinin izlenme düzeyi araştırılmış ve buna göre sıralanmalarının en çok izlendiği bölgeler Doğu ve G. Doğu Anadolu bölgesi olarak ortaya çıkmıştır. RTÜK'ün araştırmasına göre tablo şöyledir:

Tablo 6: Sıra Konulu Programların Bölgelere Göre İzlenme Durumu

	Mar.	Ege	Akd eniz	İç A.	K.De niz	D. A	G.D. A.
Açık oturum ve tartışma p.	40,2	47,6	49,9	38,4	40,4	31,9	30,3
Belgeseller	42,3	43,1	57,5	42,2	44,0	25,4	19,8
Dini programlar	38,5	15,3	41,5	41,3	50,3	53,5	53,0
Ekonomi programları	14,0	18,4	22,3	17,1	18,8	7,9	5,8
Eğlence, güldürü, talk-showlar	40,4	55,4	53,6	48,4	42,0	28,3	16,7
Haber programları	76,6	86,7	80,1	72,2	81,8	59,7	55,9
Sıra Programları	32,3	22,2	37,8	29,6	39,7	46,4	45,4
Kültür sanat programları	17,5	29,0	30,6	24,0	23,9	16,3	5,6
Magazin programları	17,0	16,9	24,5	20,6	21,1	19,4	5,6
Evlilik yarışmaları	4,6	4,4	11,8	7,9	9,2	5,8	5,1
Spor programları	31,0	31,1	37,1	32,3	40,1	18,5	10,2
Türk filmleri	35,7	44,7	46,5	33,5	41,1	40,3	18,3
Türk Halk Müziği	24,4	25,8	40,0	37,1	32,8	12,9	18,0
Türk Pop Müziği	19,9	22,4	27,7	27,1	23,0	11,3	8,0
Türk Sanat Müziği	19,7	25,0	24,2	24,8	23,3	8,9	14,7
Yabancı diziler	18,3	16,3	18,1	14,8	16,4	3,8	3,3
Yabancı müzik	12,9	19,6	18,6	10,5	13,8	2,4	4,2
Yarışma programları	29,0	37,3	39,3	31,4	38,4	27,6	20,9
Yerli diziler	61,3	69,1	54,3	57,7	57,0	48,8	37,4
Çocuk programları	9,0	12,3	19,1	12,7	12,6	6,5	5,3
Kadın programları	8,7	9,4	13,9	13,4	15,0	10,6	4,7

Kaynak: RTÜK

Tablo 7: Kalp Gözü Programının İzlenme Durumu

Tarih	Kanal	Program	Saati	Amr %	Shr %
03.01.2005	Kanal7	Kalp Gözü	19:49:54	8,3	19,1
10.01.2005	Kanal7	Kalp Gözü	19:59:20	5,9	13,1
17.01.2005	Kanal7	Kalp Gözü	19:58:43	6,3	15,1
24.01.2005	Kanal7	Kalp Gözü	19:56:40	7,1	16,8
31.01.2005	Kanal7	Kalp Gözü	19:59:29	4,8	10,8
07.02.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:08:29	6,1	12,7
14.02.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:09:06	7,8	16,4
21.02.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:03:21	6,8	15,8
28.02.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:10:22	5,9	12,9
07.03.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:03:45	5,5	12,5
14.03.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:04:14	5,9	13,1
21.03.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:05:49	6,6	15
28.03.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:05:36	3,2	7,9
04.04.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:06:45	3,5	8,2
11.04.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:00:26	4,6	11,4
18.04.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:04:57	4,4	10,4
25.04.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:07:24	4,4	11,1
02.05.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:06:36	3,5	9,2
09.05.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:01:19	4	11,5
16.05.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:07:14	3,5	9,8
23.05.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:06:37	3,6	10,2
30.05.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:05:18	3,7	10,9
06.06.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:06:18	2,1	7,4
13.06.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:04:11	2,9	10,7
20.06.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:06:21	3,2	11
27.06.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:04:48	2,9	12,6
04.07.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:37:51	3,1	10,5
11.07.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:36:25	2	8,6
18.07.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:35:15	2,7	10,9
25.07.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:37:57	3,7	15,4
01.08.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:43:47	3,6	14
08.08.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:41:32	3,9	16,1
15.08.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:44:03	3,3	13,1
22.08.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:32:54	3,5	13
29.08.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:34:12	3,6	12,2
05.09.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:48:01	3,6	10,1
12.09.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:41:09	3,6	9,8
19.09.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:58:27	5,4	15,1
26.09.2005	Kanal7	Kalp Gözü	20:58:55	4,9	12,6
03.10.2005	Kanal7	Kalp Gözü	21:04:47	3,7	9,4

Kaynak: AGB

3. 4. Gerçeğin Ötesi (Atv)

“Yalnız değiliz” konsepti üzerine kurulmuş bu programda insanoğlunun yüzyıllardır çözemediği sırlar kullanılıyor ve yazı grubu fantastik senaryoları oluştururken halk efsanelerinden ve inanışlarından yararlanıyor. Programda ayrıca aksakallı dedeler, Hızır (AS) ve ölmüşlerimizin ruhu sık sık konu ediliyor. (www.hurriyetim.com.tr)

Tablo 8: Gerçeğin Ötesi Programının İzlenme Oranı

Tarih	Kanal	Program	Saati	Amr %	Shr %
02.10.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	23:40:50	3,36	15,58
14.10.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	20:10:00	5,5	14,26
21.10.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	20:05:49	3,23	9,38
28.10.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	20:11:23	4,75	13,95
04.11.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	20:12:35	3,56	9,31
11.11.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	20:14:24	4,4	12,37
18.11.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	20:18:52	4,71	11,42
07.12.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	25:11:30	1,09	17,7
08.12.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	02:00:00	0,95	21,25
14.12.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	25:18:06	1,15	17,41
15.12.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	02:00:00	0,75	17,61
21.12.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	24:58:09	1,48	20,13
28.12.2004	Atv	Gerçeğin Ötesi	24:59:47	0,8	10,61

Kaynak: AGB

3.5. Sırlara Yolculuk (Star)

Star TV’de yayınlanan programın yapımcısı, bu programı yapmalarındaki nedenin yıllardır topluma empoze edilen tele vole kültürüne bir başkaldırı olduğunu vurguluyor. Yapımcı ayrıca “Türk izleyicisi magazin ağırlıklı programlardan bunaldı ve ruhuna hitap eden küçük hayat derslerinin yer aldığı bu tür programlara ilgisini esirgemedi” diyor.

Bu programın yazı grubu ise hikaye toplamak için huzurevlerindeki insanlarla park ve sokaklardaki evsizlerle konuştuklarını söylüyorlar (<http://www.hurriyetim.com.tr>).

Tablo 9: Sırlara Yolculuk Programının İzlenme Oranı

Tarih	Kanal	Program	Saati	AMR %	SHR %
06.01.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	20:02:30	5,7	13,3
20.01.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	19:59:40	3,6	11
10.02.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	20:05:54	4,2	9,2
17.02.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	20:18:56	3,7	8,5
03.03.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:42:39	2,9	6,5
10.03.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:45:54	3,3	7,6
17.03.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:48:18	3,3	7,7
24.03.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:49:46	6	16,4
04.04.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	20:06:05	2,3	5,2
11.04.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:46:49	3,9	9,6
18.04.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:49:16	4,8	12
25.04.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:55:00	3,6	9
02.05.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:55:00	3,3	8,2
09.05.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:09:24	2,8	7,8
16.05.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:05:59	2,5	6,9
23.05.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:05:06	2,1	5,4
30.05.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:37:33	2,6	6,9
06.06.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:03:52	3,5	9,5
13.06.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:53:35	2,8	7,5
20.06.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:03:30	3	9,1
27.06.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:53:00	3,6	11,3
04.07.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:59:57	3,4	10,9
11.07.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	21:34:04	2,1	8,1
18.07.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:17:44	2,6	10,3
25.07.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	23:25:25	1,9	9,9
01.08.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:46:17	2,5	10,5
08.08.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:44:56	1,9	8,5
22.08.2005	STAR	SIRLARA YOLCULUK	22:35:55	3,4	13,5

Kaynak: AGB

3.6.Sırlar Dünyası (STV)

Dokuz yıldır yayınlanan ve eskiden adı “Sır Kapısı” olan bu program, sır konulu dizilerin en eskisi ve ilkidir. Programın yapımcısı başlangıçta Hıristiyan misyonerlerin hazırladığı kısa metraj filmleri içeren “Miracles and Other Wonders” (Mucizeler ve diğer olağanüstü olaylar) adında bir dizi satın alındığını ve bunun yerli uyarlaması olarak sır kapısı programını hazırlayıp yayınladıklarını söylüyor. Yine yapımcıya göre, programda konu edinen olaylar diğer kanallardaki programlardan farklı olarak gerçek olaylar ve

hazırlanan diziler de ilahiyat danışmanlarına din boyutunda bir problem olup olmadığı danışılarak yayınlanıyor (<http://www.hurriyetim.com.tr>).

Bireylerin Allah'tan beklenmedik yardım aldıkları program Türkiye'de en çok izlenen on program arasında yer almaktadır.

“Sır Kapısı, Türk insanında bulunan mistik derinliği anlatır. Yapılan çalışmalara katılanların çoğu, kendi özel yaşamlarında bu programda izlenen olaylara benzer tecrübeler yaşadıklarını söylemektedirler. İzleyicilerin programdaki olaylarla, Allah'ın her an yardım için yanımızda olduğuna dair kaderle ilgili inançlarını bağdaştırdıkları görülmektedir” (<http://www.aucegypt.edu/conferances/iamcr/uploaded/Ramazan%20BI%82ER.pdf>)

Programda seçilen konular, telefonla veya mektupla kanala ulaşan izleyicilerin yaşanmış hikâyelerinden seçiliyor. Hikâyeler arasında tercih yapılırken aranılan nitelikler ilk olarak olayın gizemli olması daha sonra ise insanları etkileyecek bir yönünün olmasıdır.

Tablo 10: Sırlar Dünyası Programının İzleyici Profili

Program	ADH%
20+BAYAN	39.1
20+ERKEK	28.1
T 5-11 YAŞ GRUBU	17.4
T 12-19 YAŞ GRUBU	15.4

Kaynak: AGB

Tablo 11: Sırlar Dünyası programının bölgelere göre izlenme durumu

Program	ADH%
MARMARA	34.5
GÜNEY-DOĞU	26.8
İÇANADOLU	18.9
AKDENİZ	14.6
KARADENİZ	5.2

Kaynak: AGB

AGB sonuçlarına göre, bu programın en çok izlendiği bölge Marmara bölgesidir. Marmara bölgesini ise yine G. Doğu Anadolu bölgesi takip ediyor.

Burada AGB'den alınan sonuçlara göre, yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere programı genel olarak 20 yaş üzere bayanlar ve sonrasında da 20 yaş üzeri erkeklerin izlediği görülmektedir. Bu sonuç, RTÜK'ün yaptığı araştırmayla örtüşmektedir. RTÜK'ün araştırmasına göre program türlerinin cinsiyete göre dağılımı şöyledir:

Tablo 12: Sır Programlarının İzleyici Profili

Cinsiyetiniz	Kadı n	Erkek
Açık oturum ve tartışma p.	32.7	48.1
Belgeseller	33.2	48.5
Dini programlar	40.3	40.8
Haber Programları	70.6	79.0
Sır Programları	38.4	31.0

Kaynak: RTÜK

Aşağıdaki reyting tablosunda da görüldüğü üzere Sırlar Dünyası kendi türleri arasında en çok izlenen programdır. Program sunucusu halka ilahi adaletin olduğunu gösterdikleri için yoğun ilgi gördüklerini iddia ederek şöyle söylüyor:

“Toplumumuzda öyle bir çöküş yaşanıyor ki, yüreği yanan insanlar, televizyonda programlarımızı izleyince, ilahi adaletin olduğunu, kimsenin yaptığının yanına kar kalmayacağını görüyor ve rahatlıyor. Bu açıdan insanlara doğruyu gösterip ümit veriyoruz”.(<http://www.medyatava.net/haber>).

Tablo 13: Sırlar Dünyası Programının İzlenme Oranları

Tarih	Kanal	Program	Saati	AMR %	SHR %
04.01.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:59:16	5,7	12,5
11.01.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:00:47	5,4	11,8
18.01.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:00:17	4,2	9,9
01.02.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:58:46	5,2	12
08.02.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:00:44	6,9	14,3
15.02.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:59:43	5	10,9
22.02.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:59:38	4,7	10,6
01.03.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:01:06	5,5	11,8
08.03.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:59:45	6,1	13,5
15.03.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:59:01	5,8	13,2
22.03.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:58:53	6,2	14,3
29.03.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:59:58	5,5	13,2
05.04.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:33:15	6,4	14,7
12.04.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:17:13	6,4	16,1
19.04.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:33:12	6,4	15,3
26.04.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:31:43	5,5	13,9
03.05.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:21:38	6,3	15,9
10.05.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:22:18	6,4	17,5
17.05.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:23:52	5,3	14,3
24.05.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:26:49	5,8	15,6
31.05.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:30:46	5,7	15,3
07.06.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:35:18	4,9	14,6
14.06.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:56:15	5,1	13,6
21.06.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:53:56	5	15,4
28.06.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:37:58	3,5	11,8
13.09.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	19:55:11	4,8	15,6
20.09.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:01:23	4,2	12,6
27.09.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:33:05	6,5	17,6
04.10.2005	STV	SIRLAR DUNYASI	20:38:47	5,4	15,6

Kaynak: AGB

3.7.Sırlar Alemi (FLASH TV)

Flash TV'de 2003'ten beri yayınlanan sırlar alemi Perşembe günleri 22.30 da yayınlanmaktadır.

Tablo 14: Sırlar Alemi Programının İzlenme Oranı

Tarih	Kanal	Program	Saati	AMR %	SHR %	
05.03.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	21:54:16	0,4	0,85	
12.03.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	21:57:12	0,69	1,62	
19.03.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	22:01:17	0,4	0,85	
26.03.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	21:38:33	0,76	1,65	
03.04.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	22:45:32	1,13	3,25	
10.04.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	22:36:09	0,76	2,11	
17.04.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	22:43:58	0,74	2,08	
04.05.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	24:39:14	0,18	1,99	
11.05.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	24:41:21	0,43	5,05	
18.05.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	24:35:05	0,29	2,65	
25.05.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	24:51:15	0,29	3,98	
01.06.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	24:34:47	0,22	4,36	
08.06.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:40:56	0,26	1,88	
15.06.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:38:07	0,41	2,64	
22.06.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:45:35	0,37	2,29	
29.06.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:35:28	0,37	2,22	
05.07.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:54:35	0,33	3,07	
12.07.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	24:08:25	0,56	5,32	
19.07.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:54:14	0,39	3,9	
26.07.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:52:14	0,53	3,24	
02.08.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	24:08:35	0,55	3,93	
05.08.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:10:50	0,6	2,88	
12.08.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:04:18	0,97	3,96	
19.08.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	22:51:32	0,58	2,35	
26.08.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	22:55:46	0,63	2,46	
02.09.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:04:54	0,56	2,4	
09.09.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:00:01	0,53	2	
16.09.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:08:09	0,8	2,79	
23.09.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	24:53:46	0,27	4,28	
30.09.2003	FLASH	SIRLAR ALEMİ	23:15:37	0,46	1,61	

Kaynak: AGB

BÖLÜM 4: SIR KONULU MİSTİK TV PROGRAMLARININ DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN TAHLİLİ İLE İGİLİ ANKET SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Anket ve alan araştırmalarında değerlendirmeler farklı farklı yapılabilmektedir. Sosyal biçimlerde yapılan anketlerde ve alan araştırmalarında bulgular hiç yorum yapılmadan ayrı bir bölüm halinde verilebilmektedir (Bilgin,1980). Bununla birlikte bulguların hemen ardından yorumun yapıldığı çalışmalar da vardır (Ay, 1993:83). Ancak biz bu yöntemlerden daha faydalı olacağını düşündüğümüz ikinci yöntemi tercih edeceğiz ve bulguların ardından yorumlarımızı yapacağız. Bu şekilde araştırmanın daha anlaşılır olacağını varsayıyoruz.

Anketten elde edilen bulgular ve yorumları şu başlıklar altında toplamayı uygun gördük:

A-Ankete katılanlarla ilgili genel bilgiler

B- Ankette dizilerin izlenme durumu ile ilgili sorulara verilen cevaplar ve bunların değerlendirilmesi

C-Ankete katılanların sır konulu dizilerin değerlendirilmesi ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar ve tahlili

D-Dizilerin seyredenler üzerindeki etkisiyle ilgili sorulara verilen cevaplar ve tahlili

Bu başlıklar altında değerlendirilmemiş soru olmayıp bazı soruları ankete katılanların yaş gurubuna göre, bazı soruları katılımcıların eğitim durumuna göre, bazı soruları meslek gruplarına göre, bazı soruları ise cinsiyete göre karşılaştırmalar yaparak daha detaylı inceledik. Bu başlıklara göre anket sonuçları ve değerlendirilmesi şöyledir:

4.1.Ankete Katılanlarla İlgili Genel Bilgiler

Tablo 15: Ankete katılanların cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyetiniz		
	F	%
Bay	22	9.0
Bayan	223	91.0
Toplam	245	100

Yaptığımız ankete katılanların 223 kişi ile %91'ini bayanlar oluştururken, 22 kişi ile %9'unu beyler oluşturmaktadır. Ancak burada erkeklerin az olması bizim tercihimizden kaynaklanmaktadır. Çünkü biz daha çok bu konuda, dizileri genellikle bayanlar izlediği için kadınların görüşlerini inceledik ve örneklem olarak İstanbul'da yaşayan kadınları tercih ettik. Bununla beraber bazı karşılaştırmalar yapabilmek için az da olsa bu konuda erkeklerin görüşlerine de başvurduk. Anketimize katılanların toplam sayısı ise 245tir.

Tablo 16: Ankete katılanların yaşa göre dağılımı

1.Kaç yaşındasınız		
	F	%
20-25	105	42.9
26-35	64	26.1
36-49	54	22.0
50+	22	9.0
Toplam	245	100

Anketimize katılanların çoğunluğunu %42'lik bir oranla 20-25 arası bayanlar oluşturmaktadır. Bunu tabloda da görüleceği üzere % 26lık bir oranla 26-35 yaş arası bayanlar takip etmektedir.

Tablo 17: Ankete katılanların tahsil durumu

Eğitim durumunuz	F	%
Cevap yok	4	1.6
İlk okul	51	20.8
Ortaokul	28	11.4
Lise	83	33.9
Üniversite	71	29.0
Yüksek lisans	8	3.3
Toplam	245	100

Ankete katılanların %33,9'unu lise mezunları, %29'unu ise üniversite mezunları oluşturmaktadır. Anketimize az da olsa %3.3lük bir oranla yüksek lisans mezunları da iştirak etmiştir.

Tablo 18: Ankete katılanların meslek alanlarına göre dağılımı

Mesleğiniz nedir?	F	%
Cevap yok	5	2.0
Ev hanımı	89	36.3
Memur	11	4.5
Esnaf	8	3.3
İşçi	12	4.9
Öğrenci	66	26.9
Diğer	54	22
Toplam	245	100

Ankete katılanların çoğunluğunu %36'lık bir oranla ev hanımları oluştururken bunu % 26,9'luk bir oranla öğrenciler takip etmektedir. Tablodan çıkan sonuca göre geriye kalan %37'lik bir kısım ise çalışmaktadır. Burada diğer cevabını veren %22'lik bir kesim ise kendi ifadelerine göre özel sektörde yönetici, öğretmen, eğitimci ve tiyatrocu olarak çalışmaktadırlar.

4.2. Ankette Dizilerin İzlenme Durumu İle İlgili Sorulara Verilen Cevaplar Ve Değerlendirilmesi

Tablo 19: Sırlarla ilgili dizileri izleme durumu

Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunuz nedir?		
	F	%
Cevap yok	19	7.8
Her zaman ilgi ile izlerim	18	7.3
Fırsat buldukça	60	24.5
Ara sıra izlerim	126	51.4
Izlemem	22	9.0
Toplam	245	100

Anketimize katılanların sırlarla ilgili dizileri izleme durumuna bakıldığında yaklaşık %73'ü her zaman, fırsat buldukça veya ara sıra izlerim seçeneklerini işaretleyerek bu konuda fikir sahibi olduklarını beyan etmişlerdir. Ancak burada üzerinde durulması gereken asıl şey izlemem seçeneğini işaretleyerek %9'luk bir grubu oluşturanlardır. Zira bu kişiler izlemem seçeneğini işaretledikleri halde konuyla ilgili diğer sorulara cevaplar vermişler ve yorumlar yapmışlardır. Bu durum kendilerine sorulduklarında ise kastettiklerinin dizinin saatini bekleyip de baştan sona izlemek olduğunu, ancak bu dizilerle karşılaştıklarında bir süre izlediklerini daha sonra kapattıklarını ifade etmişlerdir. Buradan da anlaşılacağı üzere aslında ankete katılanların çok büyük bir kısmı bu dizilerle ilgili olarak fikir sahibidirler dizilerin bazı bölümlerini izlemişlerdir.

Tablo 20: Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunun yaşa göre dağılımı

Yaşınız?		Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunuz?					
		Cevap yok	Her zaman	Fırsat buldukça	Ara sıra	izlemem	Toplam
20-25	f/%	10 / 9,5	7 / 6,7	23/21,9	55/52,4	10/9,5	105/42,9
26-35	f/%	4 / 6.3	4/ 6.3	15/23.4	37/57.8	4/6.3	64/26.1
36-49	f/%	5 /9.3	1/1.9	17/31.5	25/46.3	6/11.1	54/22.0
50 +	f/%		6 /27.3	5 /22.7	9 /40.9	2 /9.1	22 /9.0
Toplam	f/%	19/7.8	18/7.3	60/24.5	126/51.4	22 /9.0	245/100

Dizilerin izlenme durumunu yaşa göre kıyasladığımızda ise bu dizileri her zaman izlediğini söyleyen 50 yaş üzeri bayanlar %27lik bir oranla ilk sırada gelmektedir. Yine izlemem cevabını en çok veren %11.1lik bir oranla 36-49 yaş arası bayanlar olmuştur.

Ancak, her zaman, fırsat buldukça, ara sıra cevaplarının oranları toplandığında bu dizileri en çok takip eden %90.9'luk bir oranla 50 yaş üzeri bayanlardır. Bunu %89,7'lik bir oranla 36-49 yaş arası bayanlar takip etmektedir. Dizileri en az izleyenler ise %81'lik bir oranla 20-25 yaş arası gençlerdir. Ancak görüldüğü gibi oranlar birbirine çok yakındır. Bilindiği gibi bu diziler, içerik bakımından daha çok metafizik konuları ve duygu yoğunluğu yüksek (şefkat, sevgi, merhamet vs..) konuları içermektedir. Bu sonuçtan yaş ilerledikçe insanların daha çok uhrevi ve duygusal şeylere yöneldiklerini bir kez daha anlıyoruz.

“Bilindiği gibi duygularımız iç ve dış olaylara karşı tepkilerimizi ifade ederler. Dil ifadeleri zordur. Hoş duygular biz de haz uyandırırken hoş olmayan duygular elem ve sıkıntı doğururlar. Hoş olan duygu kaynaklarına yaklaşır, hoş olmayan duygu kaynaklarından uzaklaşırız”(Fersahoğlu, 2000:106) Bu diziler de insanlar tarafından hoş olan duygu kaynağı olarak görülüyor olmalı ki bu kadar ilgi görmektedirler.

Yine bu dizileri en çok yaşlıların daha sonra ise orta yaş grubunun izliyor olması da yaygın kanaatlerden yaş ilerledikçe dine ve dini konulara yaklaşma fikri bizim sonuçlarımıza göre de doğrulanmaktadır.

Ülkemizde son zamanlarda yapılan araştırmalarda da yaşla birlikte yapılan ibadetlerde gözle görülür bir artış olduğunu ortaya konmaktadır.

“Örneğin bunlar arasında Hasan Dam'ın samsun bölgesinde 432 yetişkin üzerinde yaptığı araştırmasında yaş yükseldikçe hem namaz kılma oranında hem de hem de oruç tutma oranında bir artışın olduğu gözlenmiştir” (Köylü, 2004:159).

Tablo 21: Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunun cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyetiniz		Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunuz?					
		Cevap yok	Her zaman	Fırsat buldukça	Ara sıra	izlemem	Toplam
Bay	f%	1 / 4.5	2 / 9.1	7 / 31.8	9 / 40.9	3 / 13.6	22 / 9.0
Bayan	f%	18 / 8.1	16 / 7.2	53 / 23.8	117 / 52.5	19 / 8.5	223 / 91.0
Toplam	f%	19 / 7.8	18 / 7.3	60 / 24.5	126 / 51.4	22 / 9.0	245 / 100

Verilen cevapları cinsiyete göre kıyasladığımızda ise bu dizileri daha çok bayanların izlediği gözlenmektedir. Aldığımız bu sonuçla reyting tablolarında ki durum doğrulanmış olmaktadır. Nitekim tablo 4 ve tablo 9’da verdiğimiz sonuçlarda da bu dizileri daha çok bayanların izlediği gözlenmektedir.

Tablo 22: Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunun eğitime göre dağılımı

Eğitim durumunuz	Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunuz nedir?						
		Cevap yok	Her zaman	Fırsat buldukça	Ara sıra izlerim	Izlemem	Toplam
Cevap yok	f%	2 /50			2 /50		4 /1.6
İlk okul	f%	6 /11.8	7 /13.7	19 /37.3	18 /35.3	1 /2.0	51 /20.8
Orta okul	f%	2 /7.1	5 /17.9	8 /28.6	11 /39.3	2 /7.1	28 /11.4
Lise	f%	4 /4.8	3 /3.6	13 /15.7	56 /67.5	7 /8.4	83 /33.9
Üniversite	f%	5 /7.0	3 /4.2	18 /25.4	34 /47.9	11 /15.5	71 /29.0
Y.lisans	f%			2 /25.0	5 /62.5	1 /12.5	8 /3.3
Toplam	f%	19 /7.8	18 /7.3	60 /24.5	126 /51.4	22 /9.0	245 /100

Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunu ankete katılanların eğitim durumuyla kıyasladığımızda ise eğitim seviyesi yükseldikçe bu dizilere olan ilginin küçük de olsa azaldığı gözlenmektedir. Örneğin verilen izlemem cevabına baktığımızda ilkokul mezunlarının %2si, orta okul mezunlarının %7si lise mezunlarının %8.4ü, üniversite mezunlarının ise %15i bu dizileri takip etmediğini belirtmiştir. Bunu da eğitim seviyesi arttıkça rasyonel düşüncenin gelişmesi gerçeğiyle açıklamak mümkündür.

Tablo 23: Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunun meslek alanlarına göre dağılımı

Mesleğiniz	Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunuz nedir?						
		Cevap yok	Her zaman	Fırsat buldukça	Ara sıra izlerim	Izlemem	Toplam
Cevap yok	f%	1 /20.0	1 /20.0		3 /60.0		5 /2.0
Ev hanımı	f%	7 /7.9	12 /13.5	27 /30.3	40 /44.9	3 /3.4	89 /36.3
Memur	f%			3 /27.3	8 /72.7		11 /4.5
Esnaf	f%	1 /12.5		1 /12.5	5 /62.5	1 /12.5	8 /3.3
İşçi	f%	2 /16.7		4 /33.3	6 /50.0		12 /4.9
Öğrenci	f%	5 /7.6	4 /6.1	14 /21.2	35 /53.0	8 /12.1	66 /26.9
Diğer	f%	3 /5.6	1 /1.9	11 /20.4	29 /53.7	10 /18.5	54 /22.0
Toplam	f%	19 /7.8	18 /7.3	60 /24.5	126 /51.4	22 /9.0	245 /100

Sırlarla ilgili dizileri izleme durumunu ankete katılanların mesleklerine göre kıyasladığımızda ise bu dizileri en çok memurların, en az ise öğrencilerin izlediği gözlenmektedir. Bu dizileri sırasıyla en çok izleyenler; memurlar, ev hanımları, esnaf, işçi ve öğrencilerdir. Nitekim ara sıra, her zaman, fırsat buldukça seçenekleri beraber değerlendirildiğinde memurların izleme oranı %100, ev hanımlarının %91.7, esnafın %85, işçilerin %83.3, öğrencilerin %78.8tir. Görüldüğü gibi bu dizileri ev hanımları kadar çalışanlar da büyük bir ilgiyle takip etmektedir. Bunu da belki gün boyu dışarıda çeşitli sıkıntılarla veya iş ortamında haksızlıklarla karşılaştıklarını düşündükleri için bu tür dizileri izleyerek bir çeşit rahatlama yoluna gittikleri şekilde değerlendirebiliriz. Çünkü bu dizilerin en çok üzerinde durduğu konular arasında adalet, kul hakkı, iyilik gibi konular ilk sırada gelmektedir. Dolayısıyla, belki de insanlar bu dizileri izlerken gün içinde yaşadıkları benzer olayları görmekte ve diziyi ilgiyle izlemektedir. Aynı şey ev hanımları için de söz konusudur. Dizinin önde gelen konularından olan gelin-kaynana ilişkisinin anlatıldığı bölümler hanımların en çok dikkatini çeken konular arasındadır. Kadınlar, bu dizilerde bazen kendini kaynanasından eziyet gören gelin, bazen de gelini tarafından istenmeyen kaynana rolünde görmekte ve dizinin sonunda kötünün başına ne geleceğini merakla takip etmektedir.

Tablo 24:Sırlar Dünyasını programını izleme durumunuz nedir?

Sırlar dünyasını izleme durumunuz nedir?	f	%
Cevap yok	14	5.7
Her zaman ilgi ile izlerim	30	12.2
Sık sık	14	5.7
Ara sıra izlerim	121	49.4
Çok az	44	18.0
Hiç	22	9.0
Toplam	245	100

Yukarıdaki sonuca göre Sırlar Dünyası dizisini her zaman izlediğini söyleyenlerin oranı %12.2, sık sık diyenlerin oranı %5.7, ara sıra izlerim diyenlerin oranı %49, çok az diyenlerin oranı ise %18 dir. Bu sonuçlara bakıldığında diğer dizilere kıyasla Sırlar Dünyası en çok izlenen programdır.

Burada Sırlar Dünyası programının daha çok izlenmesinin nedenleri arasında bu programın konuyla ilgili danışmanlar tarafından konuların incelenmesi neticesinde yayına konması gelebilir. Ama sanırım en önemli etken bu programın daha çok esrarengiz olaylara yer vermesidir. Diğer programlar, daha çok “iyilik eden iyilik bulur” felsefesine ve ahlaki konulara yer verirken bu programın konu yelpazesi daha geniştir ve konular esrarengiz bir şekilde heyecan uyandırarak ilerler. Bu da izleyicinin merakla diziyi izlemesini sağlamaktadır. Çünkü bir insanın yaşadığı gizemsel deneyimler olağan dışı olduğu için merakla izlenmekte ve dinlenmektedir.

“Gizem, sıradan var oluşun kısıtlı ufkunun ötesinde daha geniş bir gerçekliğin kendiliğinden oluşan deneyimidir. Din otoriteleri nasıl bir açıklama yaparsa yapsın gizem meraklısı insanlar, dışsal yetkiler yerine kendi kişisel deneyimlerine inanmayı tercih ederler. Yeni olanaklara açıktırlar. Şaşırılmaya, dünyalarının alt üst olmasına, kütle bilincinin güvenilirliğinden uzaklaşmaya ve sezgisel anlamı bulabilmek için kendi kişisel tinsel yolculuklarına yönelmeye hazırdırlar. Bu nedenle de kural dışı olurlar” (Freke&Gandy, 2001:21–22).

“Gizemcilerin anlattığına göre, sırlı bir olay gerçekleşmeye zorlanamaz veya talep edilemez, kendiliğinden ve doğal bir biçimde oluşur. Meditasyon veya dua gibi, tinsel disiplinlerin uygulanmasından sonra ortaya çıkabilir ama genellikle en az beklendiği, en şaşırtıcı zamanlarda bizi ziyaret eder” (Freke&Gandy, 2001).

Tablo 25: Kalp Gözü programını izleme durumunuz nedir?

Kalp gözü programını izleme durumunuz nedir?		
	F	%
Cevap yok	43	17.06
Her zaman ilgi ile izlerim	17	6.9
Sık sık	10	4.1
Ara sıra izlerim	92	37.6
Çok az	41	16.7
Hiç	42	17.1
Toplam	245	100

Yukarıdaki tabloda Kalp Gözü programının izlenme oranları görülmektedir. Tabloda cevap yok seçeneğinin yüzdesinin yüksek olması soruya çok fazla ilgisiz kalındığını göstermemektedir. Zira, ankete katılanlara soruda tek tek dizilerin isimleri verilerek

dizileri izleme durumları sorulmuş, onlar da sadece izledikleri diziyi izleme durumlarını belirtmişler, izlemedikleri dizinin bulunduğu sırayı boş bırakmışlardır. Bu şekilde ankete katılanlar hiçbir boşluğu işaretlemeyerek diziyi hiç izlemediklerini belirtmişlerdir. Yani burada cevap yok seçeneğinin hiç izlemem diyenlerle beraber değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu ayrıntıyı ifade ettikten sonra yukarıdaki tabloyu şöyle yorumlayabiliriz:

Tabloya göre Kalp Gözü programı Sırlar Dünyasından sonra en çok izlenen ikinci programdır. Bunun nedeni olarak “Kalp Gözü” programının daha çok günlük hayatta başımıza gelebilecek olayları ilgi çekici bir şekilde işlemesini gösterebiliriz. Bu şekilde kanal izleyicinin kendi programlarını seçmelerini sağlamaktadır.

Tablo 26: Gizli Dünyaları izleme durumunuz nedir?

Gizli dünyaları izleme durumunuz nedir?		
	f	%
Cevap yok	107	43.7
Her zaman ilgi ile izlerim	6	2.4
Sık sık	4	1.6
Ara sıra izlerim	21	8.6
Çok az	21	8.6
Hiç	86	35.1
Toplam	245	100

Gizli dünyalar programı bu diziler arasında en çok izlenen dördüncü programdır. Tabloda gözlenen cevap yok seçeneğinin yüksek olmasının nedeni de tablo 23te belirttiğim gibidir. Yani burada da cevap yok seçeneğini hiç izlemeyenlerle beraber değerlendirdiğimizde izlemeyenlerin oranı %78 olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 27: Sırlara Yolculuk Programını izleme durumunuz nedir?

Sırlara yolculuk programını izleme durumunuz nedir?		
	F	%
Cevap yok	98	40
Her zaman ilgi ile izlerim	11	4.5
Ara sıra	38	15.5
Çok az	16	6.5
Hiç	82	33.5
Toplam	245	100

Sırlara yolculuk programı çıkan sonuçlara bakıldığında bu diziler arasında en çok izlenen üçüncü programdır. Çıkan bu sonuca baktığımızda dizinin dikkat çekmesini sağlamak için programı ünlü aktör Cüneyt Arkın'a sunduran kanal amacına ulaşmış görünüyor. Yukarıda her zaman, ara sıra, çok az seçenekleri toplandığında bu dizinin izlenme oranı %26.5'tir.

Tablo 28: Sırlar Alemi Programının izleme durumunuz Nedir?

Sırlar alemi programını izleme durumunuz nedir?		
	F	%
Cevap yok	116	47.3
Her zaman ilgi ile izlerim	5	2.0
Sık sık	1	.4
Ara sıra izlerim	20	8.2
Çok az	14	5.7
Hiç	89	36.3
Toplam	245	100

Sırlar alemi programının izlenme oranlarına bakıldığında, bu programın en az izlenen programlardan olduğu görülmektedir. Buna göre diziyi her zaman izleyenlerin oranı %2.0, sık sık izleyenlerin oranı 0.4, ara sıra izleyenlerin oranı %8.2, çok az izleyenlerin oranı ise %5.7 dir.

Tablo 29:Altıncı His programını izleme durumunuz nedir?

Altıncı His programını izleme durumunuz nedir?	F	%
Cevap yok	106	43.3
Her zaman ilgi ile izlerim	7	2.9
Sık sık	1	.4
Ara sıra izlerim	23	9.4
Çok az	11	4.5
Hiç	97	39.6
Toplam	245	100

TGRT de yayınlanan altıncı His programı da seyirciden ilgi gören programlardandır. Tabloya göre bu diziyi her zaman izleyenlerin oranı %2.9, sık sık izleyenlerin oranı %0.4, ara sıra izlerim diyenlerin oranı %9.4, çok az izleyenlerin oranı ise %4.5tir.

TABLO 30: Gerçeğin Ötesi programını izleme durumunuz nedir?

Gerçeğin ötesi programını izleme durumunuz nedir?	F	%
Cevap yok	120	49.0
Her zaman ilgi ile izlerim	4	1.6
Sık sık	1	.4
Ara sıra izlerim	13	5.3
Çok az	8	3.3
Hiç	99	40.4
Toplam	245	100

Sır konulu dizilerin ayrıntılı izlenme durumlarına bakıldığında bu dizilerden en çok “Sırlar Dünyası” daha sonra ise “Kalp Gözü” programının izlendiği gözlenmektedir. Zaten sır dizileri deyince akla ilk gelen programlar, bu programlardır. En az izlenen program ise tabloda da görüleceği üzere “Gerçeğin ötesi” programıdır.

Bu programlar neden bu kadar ilgi görmektedir? Diye sorarsak şunları söyleyebiliriz:

Sırlı hikâyelerde anlatılan esrarengiz olayların, manevi boyutu olduğu da biliniyor. Bu tür programlar hakkında ilahiyatçılar arasında ittifak edilen en önemli konu, kişilerin inanç noktasında yaşadıkları problemlerle boşalan ruhlarını bu tarz dizilerle doldurmak istemeleridir. Uludağ Ü. İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Süleyman

Uludağ, ilahiyatçıların kalbe ve ruha hitap emek yerine sürekli akla hitap etmeye çalışmalarının dinin sadece dış görünüşüyle ilgilenmelerinin dikkatlerin bu tarz programlara ve yorumlara çekilmesine neden olduğunu ifade ederek şunları söylüyor:

“Halk, ruhundaki boşluğu dizilerle, astrolojiyle, metafizik olaylarla kapatmaya çalışıyor. Önceden bu boşluk tasavvufçular tarafından doldurulurdu. Ama ilahiyatçılarımızın çoğu tasavvufu küçümsediği ve yargıladığı için bu gün bu diziler bu kadar pirim yapıyor ” (<http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=11649>).

Selçuk Ü. İlahiyat Fak. Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Orhan Çeker de “her şeyi akla indirmek, batıdan gelen bir hastalıktır. Bizim ilahiyatçılarımızın veremediklerini bu programlar verebiliyor” diyerek ilahiyatçıları eleştiriyor.

Selçuk Ü. İlahiyat Fak. Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Şerafettin Gölcük ise bir bölümün seyirciye dört vaazda anlatılabilecekleri anlatabildiğini düşünüyor. Bunu da daha çok görseleğe bağlıyor. Günümüz insanının maddi tatminle bir yere kadar mutlu olacağını anladığının altını çizen Gölcük “çoğu kişinin Allah’la olan münasebetlerinde problemi var. İrtibatı koparanlar da kendi asıllarına dönmek için programları takip ediyor” demektedir (<http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=11649>).

4.3.Ankete Katılanların Sır Konulu Dizilerin Değerlendirilmesi İle İlgili Sorulara Verdikleri Cevaplar Ve Tahlili

TABLO 31: Televizyonların Sırlara Vurgu yapan diziler yayınlamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Televizyonların sırlara vurgu yapan diziler yayınlamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?		
	F	%
Cevap yok	16	6.5
Doğru ve yararlı buluyorum	170	69.4
Gereksiz buluyorum	44	18
Yanlış ve saçma buluyorum	15	6.1
Toplam	245	100

Televizyonların sırlara vurgu yapan diziler yayınlamasını nasıl karşılıyorsunuz sorusuna ankete katılanların yaklaşık %70'i doğru ve yararlı buluyorum cevabını vermiştir. Bu da izleyicilerin, yapılan eleştirilerin aksine bu dizileri kendileri açısından zararlı değil faydalı bulduklarını göstermektedir.

Bize göre, bu dizilerde anlatılan konunun ya da verilecek ana temanın hikâyemsi bir şekilde ve drama olarak izleyiciye sunulması bu dizilere duyulan ilgiyi canlandırmaktadır.

“Dramatik gösterimde izleyiciye her an aktarılan sayısız somut bilgiler vardır. Bir romancının uzun bir zaman diliminde aktarmak zorunda olduğu bir sürü bilgiyi, dramatik gösterimin yönetmeni tek bir anda istenilen görüntüdeki tek bir aktrisi sahneye koyarak aktarabilir. Kitap okuyucusuna göre dramatik bir gösterimin seyircisi verilen bilgileri tek bir imaj halinde ve daha çabuk duygusal bir tepkiyle algılar (Eslin, 1991). Dolayısıyla izleyici sıkılmadan ilgi çekici konuyu 20 dakika içinde izleyip kavramaktadır.

“Hikâye, en etkili anlatım biçimlerindedir. Hikâye tekniği sayesinde en zor konular kolayca anlatılır, hatırdaki kalacak bir etkiye kavuşur. Hikâyelerde özellikle de dini hikâyelerde iyi-kötü, haklı-haksız, adil-zalim, dürüst-yalancı, mütevazı-kibirli karakterler sürekli mücadele ederler. Hangi zamanda olursa olsun onları okuyanlar ve dinleyenler, onlardan kendi hayatları için yardım sağlayabilirler” (Bilgin, 1994:51).

“Hikâyeler, akli ve ruhi canlılığı yeniler, öğüt almayı sağlar, akli harekete geçirir ve düşünmeyi geliştirir. Hikâyeler, insanın güzelliğe özenen sanat ruhunu bileyleyler, incelmış hassasiyetini çoğaltır. Ruh, alem ve kainat hakkında tefekkürü geliştirir. İnsan aklını hadiselerden ibret alma, hidayeti arama sapıklıktan uzak durma düşüncesine sevk eder. Bundan dolayı hikâyelerde insanı büyüleyen bir sihir vardır. Yine hikâyeler, insan psikolojisi açısından düşünüldüğünde hayatta zor olaylar karşısında ümitsizliğe düşen insanlara, kendi hayatlarına uygulayabilecekleri hikâyelerle ümit verirler” (Akıncı,2001). Bu dizilerde de görünen o ki, izledikleri hikâyelerden çoğu insan kendilerince ders çıkarmakta, kendi durumundan daha kötü birini görünce şükretmekte veya iyi bir insanın yaptığı iyiliklerden etkilenecek kendisi de hayatında iyilik yapmaya gayret etmekte ve tıpkı dizideki iyi insanın iyiliklerine karşılık aldığı mükafat gibi kendisi de hayatında bir

gün bu iyiliklerin sayesinde ödüllendirileceğini ümit ederek rahatlamaktadır.

“Yine bize göre, bu dizilere duyulan ilginin sebeplerinden biri de duygusallıktır. Bilindiği gibi “halk tabakasının gönlünü saran şey akılcılıktan çok duygusallıktır. Akılcılığın kuru ve soğuk mantık örgüsü yerine coşkulu bir gönül yolu onlara daha çekici gelmektedir. Bu sebeple de onlar akıldan ziyade gönle hitap eden şeylere daha bir ilgi göstermektedirler. Mevlit, türbe ziyaretleri, kıssa ve hikayeler de halkın duygu yoluna hitap etmektedir” (Arslan, 2004, s:117).

Yine, kitleler yalnızca hayalleriyle düşünebildiklerinden, yalnızca hayalleri vasıtasıyla etki altına alınabilirler. “Sadece hayaller onları korkutur veya kendine çeker ve onların davranışları üzerinde etkili olur. Bu sebeptir ki hayali en açık bir şekilde canlandıran tiyatro temsilleri kalabalıklar üzerinde büyük bir etki gösterir” (Le Bon, 1999:53).

TABLO 32:Televizyonların sırlara vurgu yapan diziler yayınlamasını nasıl değerlendiriyorsunuz sorusunun cevaplarının yaşa göre dağılımı

Televizyonların sırlara vurgu yapan diziler yayınlamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?						
Yaş		Cevap yok	Doğru ve yararlı	Gereksiz buluyorum	Yanlış ve saçma	Toplam
20-25	f/%	8 /7.6	70 /66.7	22 /21.0	5 / 4.8	105 /42.9
26-35	f/%	4 /6.3	43 /67.2	13 /20.3	4 /6.3	64 /26.1
36-49	f/%	2 /3.7	40 /74.1	6 /11.1	6 /11.1	54 /22.0
50 +	f/%	2 /9.1	17 /77.3	3.13.6		22 /9
Toplam	f/%	16 /6.5	170 /69.4	44 /18.0	15 /6.1	245 /100

“Televizyonların sırlara vurgu yapan diziler yayınlamasını nasıl değerlendiriyorsunuz” sorusunu yaşa göre kıyasladığımızda 50 yaş üzeri bayanların %77.3’ü bu programları doğru ve yararlı bulduğunu söylemiştir. 50 yaş üzeri bayanları, 36-49 yaş arası bayanlar %74.1’lik bir oranla takip etmiştir. Bu soruda da yaş ilerledikçe bu tarz dizileri doğru ve yararlı bulanların oranı artmaktadır. Bu konuyla ilgili benim edindiğim izlenim ise dizinin konuları arasında yer alan yaşlılara saygı ve merhamet, anne hakkı ve anneye hürmet gibi konuların işlenmesinden kadınlar çok memnun ve bu tarz dizilerin küçüklere ve gençlere güzel örnek sunduğunu düşündükleri için de bu dizileri faydalı bulmaktadırlar. Bundan dolayıdır ki bu düşünce tabloya bu şekilde yansımıştır.

Yine, bu konuyla ilgili kalp gözü yapımcısı kendisiyle yapılan bir röportajda kendisini arayan bir bayanın “kızım Allah sizden razı olsun, gelinim bana çok kötü davranıyordu sizin yaptığınız dizileri izledikten sonra artık bana iyi davranıyor” sözlerine yer vererek bizim tespitimizi haklı çıkarmaktadır.

TABLO 33: Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz?

Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyormusunuz?	F	%
Cevap yok	3	1.2
Hepsi gerçekçi	17	6.9
Çoğu gerçekçi	61	24.9
Bir kısmı gerçekçi	123	50.2
Gerçekler abartılıyor	35	14.3
Gerçekçi değil	6	2.4
Toplam	245	100

Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusuna gerçekçi değil şeklinde cevap verenlerin oranı tabloda da görüldüğü üzere sadece %2.4'tür. Buna mukabil hepsinin gerçekçi olduğunu düşünenlerin oranı da %6.9 da kalmaktadır. Burada en yüksek oran %50.2 ile bir kısmı gerçekçi seçeneğine aittir. Çoğu gerçekçi diyenlerin oranı ise %24.9 dur. %14.3'lük bir kesim ise olayların gerçek olduğuna inanmakla beraber gerçeklerin abartıldığını düşünüyor.

Görüldüğü gibi tablodaki sonuçlara bakıldığında olayların gerçekliğine inanma noktasında seyircinin bir sorunu yoktur. Bilindiği gibi her şeyi akla ve bilime uydurma eğilimi ağır basan batı toplumlarına karşılık özellikle doğu toplumlarında mucizevi olaylara büyük ilgi duyulmakta, başından bu tarz olaylar geçtiğini anlatan kişiler de genelde ciddiye alınmakta ve söylediklerine inanılmaktadır. Bizim araştırmamızda da bu düşünce yapısı tablomuzaya yansımıştır.

Bu dizilere karşı olmadığını söyleyen sosyolog Ümit Meriç de toplumun ve beşeriyetin ruhlarının aç olduğunu ifade ederek bu konudaki fikrini şöyle açıklıyor:

“Bu tür programların, akıldan bunalan beşeriyetin ve ülkemiz insanının akıl ötesi boyutlarda kanat çırpma ihtiyacını karşıladığını düşünüyorum. Burada bir uçtan bir uca kayma söz konusu ve insanımızın da istediği bu olduğu için bu tür diziler geniş izleyici kitlesine sahip.

İnsan ne sadece akla ne de sadece metafizik olaylara hapsedilmeli. İkisinin arasında gidip gelirken uyanık olmak yeterlidir. Bu programlar toplum sağlığı açısından zararlı diyemeyiz” (www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=11649).

TABLO 34: Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorununun cevaplarının yaşa göre dağılımı

Yaş	Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz?							
		Cevap yok	Hepsi gerçek	Çoğu gerçek	Bir kısmı gerçek	Gerçek abartı.	Gerçekçi değil	Toplam
20-25	f/%	1 /1.0	7 /6.7	31 /29.5	47 /44.8	18 /17.1	1 /1.0	105 /42.9
26-35	f/%	1 /1.6	6 /9.4	14 /21.9	31 /48.4	9 /14.1	3 /4.7	64 /26.1
36-49	f/%		2 /3.7	12 /22.2	32 /59.3	6 /11.1	2 / 3.7	54 /22.0
50+	f/%	1 /4.5	2 /9.1	4 /18.2	13 /59.1	2 /9.1		22 /9.0
Toplam	f/%	3 /1.2	17 /6.9	61 /24.9	123 /50.2	35 /14.3	6 /2.4	245 /100

Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusunu yaşla kıyasladığımızda dizilerin gerçekliğine en çok inanların 50 yaş üzeri kişiler olduğu görülüyor. 50 yaş üzeri kişiler görüldüğü üzere gerçekçi değil şıkkını hiç işaretlememişler ancak hepsinin gerçek olduğunu da küçük bir oranla savunmuşlardır. Olayların gerçekliğine en çok inanan ikinci grup ise 105 gençten sadece birinin gerçekçi değil cevabını işaretlediği 20-25 yaş arası gençlerdir. Bu dizilerin konuları görüldüğü üzere sadece yaşlılar tarafından değil gençler tarafından da gerçekçi bulunmaktadır. Bunun nedeni olarak ilk yetişkinlik döneminin özelliklerini gösterebiliriz. Buna göre:

İlk yetişkinlik dönemi olarak ifade edilen yirmili yaşlar psikologlara göre fırtınalı bir zaman dilimidir. “Yetişkin ilk kez hayatın sınırlı olduğunu ve yapılacak daha bir çok önemli işin olduğunun farkına vardığı an, Tanrının gücünü anlar ve inancın hayatındaki önemini kavramaya başlar” (Köylü, 2004:151).

“Yine bu dönemde insani değerlere ve o değerlerin toplumdaki fonksiyonlarına karşı artan bir dikkat söz konusudur. Bu dönemde diğer kişilerin refahına karşı kişisel ilgi

büyür. Hem bireylere hem de tüm insanlığa karşı empatinin artışına doğru bir eğilim vardır. Genç yetişkin, hastaya, fakire ve mazluma büyük ilgi duymaya ve kendinden daha çok önem vermeye başlar” (Köylü, 2004:150-151).

Bu dizilerde de bilindiği gibi daha çok mazlum insanların ve fakir kimselerin başından geçenler konu edinmektedir. Bunun yanında bu dizilerde pek de imkansız hadiseler yer almamaktadır. Olayların büyük bir kısmı olması muhtemel hadiselerdir. Bu olayları dikkat çekici kılan ise hep iki olay arasında kurulan ilişkidir. Örneğin, iyilik eden birinin yaptığı iyiliğe karşı mühim bir sıkıntısından kurtuluyor olması, bir insana zulmeden birinin hemen akabinde başına kötü olaylar gelmesi vs.. insanları düşünceye sevk etmekte olayların gerçekleşme süreci bu şekilde bir mucize gibi algılanmaktadır.

Tablo 35: Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusunun cevaplarının eğitim durumu ile karşılaştırılması

Eğitim durumu	Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz?							
		Cevap yok	Hepsi gerçek	Çoğu gerçek	Bir kısmı gerçek	Gerçek abartı.	Gerçekçi değil	Toplam
Cevap yok	f/ %		1 /25.0		3 /75.0			4 /1.6
İlk okul	f/ %	1 /2.0	4 /7.8	13 /25.5	29 /56.9	3 /5.9	1 /2.0	51 /20.8
Orta okul	f/ %	1 /3.6	2 / 7.1	5 /17.9	15 /53.6	4 /14.3	1 / 3.6	28 /11.4
Lise	f/ %		6 /7.2	22 /26.5	38 /45.8	15 /18.1	2 /2.4	83 /33.9
Üniversite	f/ %	1 /1.4	4 /5.6	19 /26.8	35 /49.3	10 /14.1	2 /2.8	71 /29.0
Y. lisans	f/ %			2 /25.0	3 /37.5	3 /37.5		8 / 3.3
Toplam	f/ %	3.1.2	17 /6.9	61 /24.9	123 /50.2	35 /14.3	6 /2.4	245 /100

Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusunu eğitim durumuna göre kıyasladığımızda ise eğitim durumuyla olayların gerçekliğine inanma noktasında bir ilişki olmadığı gözlenmektedir. Çünkü, tablodaki sonuca göre bu dizilerdeki olayları en fazla gerçekçi bulmayanlar %3.6 ile orta okul mezunlarıdır. Bu grubu %2.8 ile üniversite mezunları, %2.4 ile lise mezunları ve %2 ile ilk okul mezunları takip etmektedir. Görüldüğü üzere deneklerden yüksek lisans mezunu olanlar gerçekçi

değil şikkını hiç işaretlememiştir. Buradan olağan üstü olaylara inanıp inanmama noktasında eğitimden ziyade kişinin karakter özelliklerinin daha ağır basmış olabileceğini düşünebiliriz.

Tablo 36: sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusunun cevaplarının cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz?							
		Cevap yok	Hepsi gerçek	Çoğu gerçek	Bir kısmı gerçek	Gerçek abartı.	Gerçekçi değil	Toplam
Bay	f/%		2 /9.1	4 /18.2	11 /50.0	4 /18.2	1 /4.5	22 /9.0
Bayan	f/%	3 /1.3	15 /6.7	57 /25.6	112 /50.2	31 /13.9	5 /2.2	223 /91.0
Toplam	f/%	3 /1.2	17 /6.9	61 /24.9	123 /50.2	35 /14.3	6 /2.4	245 /100

Sır ve hikmetlerle ilgili dizilerde yer alan olayları gerçekçi buluyor musunuz sorusunu cinsiyete göre kıyasladığımızda ise bu dizileri bayanların erkeklere göre daha gerçekçi bulduğu sonucu çıkmaktadır. Zira burada gerçekçi değil seçeneğini beyler %4.5 oranında işaretlerken hanımlarda bu oran %2.2'dir. Bu durumu da yine yukarıda belirttiğimiz gibi kişilerin karakter özellikleriyle açıklamak mümkündür. Erkeklere göre bayanların daha duygusal olması bu tür olayları daha gerçekçi bulmasına neden olabilmektedir.

Tablo 37: Size göre bu tür diziler, seyredenlerin yanlış iş yapmamaları konusunda yardımcı olur mu?

Size göre bu tür diziler, seyredenlerin yanlış iş yapmamaları konusunda faydalı olur mu?		
	F	%
Kesinlikle faydalı	45	18.4
Genellikle faydalı	66	26.9
Kısmi faydalı	109	44.5
Faydalı değil	19	7.8
Kesinlikle faydalı değil	6	2.4
Toplam	245	100

Size göre bu tür diziler seyredenlerin yanlış iş yapmamaları konusunda faydalı olur mu sorumuza kesinlikle faydalı olur diyenlerin oranı %18.4, genellikle faydalı olur diyenlerin oranı %26.9, kısmen faydalı olur diyenlerin oranı, ise %44.5'tir. Faydalı olmayacağını

düşünenlerin oranı ise oldukça düşüktür. Buradan da dizilerin verdiği dini ve ahlaki mesajları insanlara ulaştırma noktasında yüksek bir başarı sağladığını düşünebiliriz. Zira verilen cevaplardan insanların izledikleri şeyden ibret alabildiklerini ve hareketlerine çeki düzen verdiklerini anlamak mümkündür.

Tablo 38: Size göre bu tür diziler, seyredenlerin yanlış iş yapmamaları konusunda faydalı olur mu sorusunun cevabının eğitim durumuyla kıyaslanması

Eğitim durumunuz	Size göre bu tür diziler seyredenlerin yanlış iş yapmamaları konusunda faydalı olur mu?						
		Kesinlikle faydalı	Genellikle faydalı	Kısmen faydalı	Faydası olmaz	Kesinlikle faydasız	Toplam
Cevap yok	f/%	2 / 50		2 / 50			4 / 1.6
İlk okul	f/%	15 / 29.4	12 / 23.5	21 / 41.2	3 / 5.9		81 / 20.8
Orta okul	f/%	4 / 14.3	12 / 42.9	9 / 32.1	3 / 10.7		28 / 11.4
Lise	f/%	10 / 12.0	20 / 24.1	41 / 49.4	8 / 9.6	4 / 4.8	83 / 33.9
Üniversite	f/%	12 / 16.9	21 / 29.6	32 / 45.1	5 / 7.0	1 / 1.4	71 / 29.0
Y. lisans	f/%	2 / 25.0	1 / 12.5	4 / 50.0		1 / 12.5	8 / 3.3
Toplam	f/&	45 / 18.4	66 / 26.9	109 / 44.5	19 / 7.8	6 / 2.4	245 / 100

Size göre bu tür diziler seyredenlerin yanlış iş yapmamaları konusunda faydalı olur mu sorusunu eğitim durumuna göre kıyasladığımızda bu konuda bu dizilerin fayda sağlamayacağını en çok düşünen grup lise mezunlarıdır. Bunu yüksek lisans mezunları ve ortaokul mezunları takip etmektedir. Buna göre lise mezunları arasında faydası olmaz diyenlerin oranı %9,6,kesinlikle faydası olmaz diyenlerin oranı ise %4.8dir. Yüksek lisans mezunları faydası olmaz seçeneğini hiç işaretlemezken kesinlikle faydası olmaz seçeneğini %12,5 oranında işaretlemiştir. Ortaokul mezunları ise kesinlikle faydası olmaz seçeneğini hiç işaretlemezken, faydası olmaz seçeneğini %10,7 oranında işaretlemişlerdir.

Tablo 39: Size göre, bu tür diziler, seyredenlerin inancını kuvvetlendirir mi?

Size göre bu tür diziler, seyredenlerin inancını kuvvetlendirir mi?	F	%
Cevap yok	5	2.0
Kesinlikle kuvvetlendirir	29	11.8
Bazı kişilerin inancını kuvvetlendirir	186	75.9
Kuvvetlendirmez	25	10.2
Toplam	245	100

“Size göre bu tür diziler seyredenlerin inancını kuvvetlendirir mi” sorumuza tabloda da görüldüğü üzere oldukça yüksek oranda olumlu cevap verilmiştir. Buna göre kesinlikle kuvvetlendirir diyenlerin oranı %11.8, bazı kişilerin inancını kuvvetlendirir diyenlerin oranı ise %75,9dur. Burada bazı kişilerin inancını kuvvetlendirir cevabının yüksek çıkmasından anlaşılıyor ki bu %75,9'luk kesim ya dizilerin inanç noktasında kendilerini fazla etkilemediğini düşünüyor ya da kendi inançlarını çok sağlam görüyor olmalı ki bu tür diziler bazılarının inancını kuvvetlendirebileceğini söyleyerek inancı zayıf kimselerin dizilerden olumlu anlamda faydalanabileceğini düşündüklerini ortaya koymuşlardır.

Tablo 40: Sırlara vurgu yapan dizileri sağladığı yarar ve zarar bakımından bir cümle ile anlatmak isterseniz hangi ifadeyi kullanırsınız

Sırlara vurgu yapan dizileri sağladığı yarar ve zarar bakımından bir cümle ile anlatmak isterseniz aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanırsınız?	F	%
Cevap yok	3	1.2
Diziler, canlandımalarla adeta görüntülü vaaz programlarıdır	14	5.7
İbret verici faydalı programlardır	120	49.0
Faydası az olsa da zararı olmayan programlardır	52	21.2
Gereksiz bir takım programlara göre en azından seyredilebilecek zararsız prog.	35	14.3
Toplam	245	100

Dizileri sağladığı yarar ve zarar bakımından bir cümleyle tarif etmelerini istediğimiz deneklerden %49'u bu dizileri ibret verici faydalı programlar olarak değerlendirilmiştir. %21.2'si ise bu dizileri kısmen faydalı ve zararsız programlar olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Yine bu sonuçtan da izleyicinin dizileri kendileri açısından olumlu ve faydalı bulduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 41: Sır konulu dizileri on beş yaşından küçük çocukların izlemesini nasıl değerlendirirsiniz

Sır konulu dizileri on beş yaşından küçük çocukların izlemesini nasıl değerlendirirsiniz?	F	%
Cevap yok	7	2.9
Faydalı bulurum	54	22.0
Zararsız bulurum	75	30.6
Doğru bulmam	75	30.6
Zararlı bulurum	34	13.9
Toplam	245	100

Bu dizileri on beş yaşından küçüklerin izlemesini nasıl değerlendiriyorsunuz sorumuzda faydalı bulurum diyenlerin oranı %22, zararsız bulurum diyenlerin oranı %30.6, doğru bulmayanların oranı %30.6, zararlı bulanların oranı ise %13.9dur. Ancak burada ifade etmemiz gereken önemli bir nokta vardır. O da zararlı bulan ve doğru bulmayan deneklerin genelde bu sorunun yanına bizim koyduğumuz yaş sınırını fazla bularak sekiz yaşından küçüklerin izlemesini doğru bulmam şeklinde not düştükleri görülmüş olmasıdır. Yine bire bir yaptığımız anketlerde de bu nokta vurgulanmış küçük çocukların soyut düşüncüyü kavrayamadığı için bazı şeyleri yanlış anladığını öyle ki dizide ön plana çıkan ak sakallı nur yüzlü dedelerin çocuklar tarafından Tanrı olarak algılandığını ifade etmişler ve çocuklarına açıklama yapmakta zorlandıklarını söyleyip bu konudaki endişelerini dile getirmişlerdir. Yine bazı bayanlar dizilerdeki bu dedelerin çocuklar tarafından peygamber ya da melek olarak algılandığını da söylemişlerdir.

Bu konuda Psikolog Doktor Mustafa Güveli ise, bu tarz programların insanları gerçek yaşamlarından uzaklaştırdığını, binde bir olabilecek olayların programlarda sanki her zaman olabilecekmiş gibi lanse edildiğine dikkat çekerek

“ Bu diziler, insanların gerçek hayatlarında pasif düşmelerinde etkili olup, anlatılan olaylarda irade, akıl arka planda kalmaktadır. İzleyenler, bu tarz olayların etkisinde çok fazla kalmaktadır. Bu nedenle senaryolar çok iyi gözden geçirilmeli, danışmanlar olmalıdır. Bu dizileri özellikle çocukların izlemesi kesinlikle sakıncalıdır” demektedir (<http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=11649>).

Görüldüğü üzere psikologların aksine izleyici bu dizileri çok küçük olmayan çocukların izlemesinde bir sakınca görmemektedir.

Bununla birlikte daha önce değindiğimiz gibi yetişkinler ergenlik dönemine girmiş gençlerin bazı dış etkenlerden dolayı okullarda ve ailede istedikleri gibi ahlaki ve dini eğitim alamadıklarını belirterek çocukların ve gençlerin bu eğitimlerine engel olarak gördükleri dış etkenlerden biri olan televizyonun faydalı programlarla gençleri eğitmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bundan dolayı da faydalı buldukları sır konulu dizileri soyut düşünce basamağına girmiş çocuk ve gençler tarafından izlenmesini sakıncalı görmemektedirler.

Tablo 42: Sırlarla ilgili dizileri izlemeyi dostlarınıza tavsiye eder misiniz?

Sırlarla ilgili dizileri izlemeyi dostlarınıza tavsiye eder misiniz?	F	%
Cevap yok	2	0.8
Mutlaka tavsiye ederim	29	11.8
Tavsiye ederim	71	29.0
Bazılarını tavsiye edebilirim	102	41.6
Tavsiye etmem	31	12.7
Toplam	245	100

Sırlarla ilgili dizileri izlemeyi dostlarınıza tavsiye eder misiniz şeklindeki sorumuza deneklerimizden %11.8'i mutlaka tavsiye ederim, %29'u ise tavsiye ederim cevabını vermiştir. En yüksek oran ise %41.6 ile bazılarını tavsiye ederim seçeneğidir.

Burada sorduğumuz soruya verilen cevaplardan yine anlıyoruz ki insanlar bu dizileri beğenerek izliyor ve dizide yer alan konuları kendileri de çevreleriyle paylaşıyor. Zira insan ancak beğendiği ve faydalı gördüğü bir şeyi etrafının da faydalanması için etrafına tavsiye eder. Burada %40 lık bir kesim dizileri başkalarına tavsiye ettiğini %41.6lık bir kesim ise faydalı bulduğu bölümlerden bazılarını tavsiye edebileceğini belirtmiştir.

Tablo 43: Sırlarla ilgili dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz?

Sırlarla ilgili dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz?	F	%
Cevap yok	2	.8
Evet	80	32.7
Kısmen	140	57.1
Hayır	23	9.4
Toplam	245	100

Anketimize katılan ilginç sonuçlardan biri de sırlarla ilgili dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz sorumuza verilen cevaplardır. Buna göre bu soruya evet diyenlerin oranı %32.7, kısmen diyenlerin oranı %57.1 dir. Görülüşü gibi dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünenlerin oranı oldukça yüksektir. Bu da seyircinin bu dizilerden bazı dini mesajlar aldıklarını ve bunun da kendileri için dini bilgilerini artırma noktasında faydalı olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Tablo 44: Sırlarla ilgili dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz sorusunun cevabının eğitim durumu ile kıyaslanması

Eğitim durumunuz	Sırlarla ilgili dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz?					
	Cevap yok	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam	
Cevap yok	f%	2 /50.0	2 /50.0		4 /1.6	
İlkokul	f%	27 /52.9	21 /41.2	3 /5.9	51 /20.8	
Orta okul	f%	12 /42.9	13 /46.4	3 /10.7	28 /11.4	
Lise	f%	1 /1.2	23 /27.7	49 /59.0	10 /12.0	83 /33.9
Üniversite		1 /1.4	15 /21.1	50 /70.4	5 /7.0	71 /29.0
Y. Lisans	f%		1 /12.5	5 /62.5	2 /25.0	8 /3.3
Toplam		2 /.8	80 /32.7	140 /57.1	23 /9.4	245 /100

Sırlarla ilgili dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz sorusunu eğitim durumuyla kıyasladığımızda sır dizilerinin din eğitimi açısından faydalı olduğuna en çok ilkokul mezunları inanmaktadır. Buna göre bu soruyu ilkokul mezunları

hiç cevapsız bırakmamış %52.9 evet, %41.2 kısmen cevabını vermiştir. Daha sonra üniversite mezunları %21.1 evet, %70.4 kısmen cevabı vererek ilkökul mezunlarını takip etmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere bu dizileri din eğitimi açısından faydalı bulma noktasında kişilerin eğitim durumu çok fazla etkili olmamıştır.

Tablo 45: Sırlarla ilgili dizilerin din bilgisi yeterli olmayan insanları batıl inanç ve hurafelere sevk ettiği fikrine katılıyor musunuz?

Sırlarla ilgili dizilerin dini bilgisi yeterli olmayan insanları batıl inanç ve hurafelere sevk ettiği fikrine katılıyor musunuz?	F	%
Cevap yok	7	2.9
Tamamen katılıyorum	15	6.1
Katılıyorum	30	12.2
Kısmen katılıyorum	70	28.6
Katılmıyorum	97	39.6
Kesinlikle katılmıyorum	26	10.6
Toplam	245	100

Sırlarla ilgili dizilerin dini bilgisi yeterli olmayan insanları batıl inanç ve hurafelere sevk ettiği fikrine katılıyor musunuz şeklindeki sorumuza tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %6.1, katılıyorum diyenlerin oranı %12.2, kısmen katılıyorum diyenlerin oranı %28.6, katılmıyorum diyenlerin oranı %39.6, kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %10.6 dır. %2.9 ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Burada dikkat edileceği üzere, bu dizilerin dini bilgisi yeterli olmayan insanları hurafelere sevk ettiğini düşünenlerle, düşünmeyenler arasında çok küçük bir fark bulunmaktadır.

Tablo 46: Dizinin bitiminde veya başındaki ibretlere ve hikmetlere dikkat çeken açıklamaları nasıl karşılıyorsunuz?

Dizinin bitiminde veya başındaki ibretlere ve hikmetlere dikkat çeken açıklamaları nasıl karşılıyorsunuz?		
	f	%
Cevap yok	7	2.9
Gerekli buluyorum	120	49.0
Gerekli değil ama faydalı olduğunu düşünüyorum	60	24.5
Gerekli değil ama zararı da yoktur	47	19.2
Gereksiz	11	4.5
Gerçekçi değil	245	100

Dizinin bitiminde veya başındaki ibretlere ve hikmetlere dikkat çeken açıklamaları nasıl karşılıyorsunuz şeklindeki sorumuza denekler %49.0 oranında gerekli buluyorum, %24.5 oranında ise gerekli değil ama faydalı olduğunu düşünüyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu iki seçeneği beraber düşündüğümüzde ise dizinin bitiminde veya başında hikmetlere dikkat çeken açıklamaları gerekli ve faydalı bulanların oranı %73.5 tur. Bu da izleyicinin dizileri doğru anlamak için sunucunun bu tarz açıklamalarına ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

4.4.Dizilerin Seyredenler Üzerindeki Etkisi İle İlgili Sorulara Verilen Cevaplar Ve Bunların Değerlendirilmesi

Tablo 47: Sırlarla ilgili dizileri izlediğinizde ne hissediyorsunuz

Sırlarla ilgili dizileri izlediğinizde ne hissediyorsunuz?		
	F	%
Cevap yok	14	5.7
Korkuyorum	13	5.3
Endişeleniyorum	52	21.2
Rahatlıyorum	29	11.8
İncim kuvvetleniyor	67	27.3
Başka	70	28.6
Toplam	245	100

Memory Center Nöropsikiyatri Merkezi Uzman Psikiyatristi Dr. Oğuz Tan kendisiyle yapılan bir röportajda sır dizilerinin korkulu, kaygılı, huzursuz insanlar ürettiğini belirtip bu tür dizilerin dini, bir korku kaynağı haline getirdiğini söylemiştir. Bu dizilere eleştirel gözle bakılması gerektiğini söyleyen Tan'a göre;

“Ekranada görünenlerin kurmaca olabileceği unutulmamalıdır. Bu tür dizileri izleyen insanlar hayatla ilgili en temel gerçeklere bile yabancılaşırlar. Yaşamlarında mucize beklemeye başlarlar. Bu insan psikolojisi için tehlikelidir. Bu dizilerin senaryoları yazılırken muhakkak uzmanlara danışılmalıdır”(http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2005/subat/01/g01.html).

Sırlarla ilgili dizileri izlediğinizde ne hissediyorsunuz sorusunun cevaplarına baktığımızda ise soruya cevap verenlerin %27.3'ü inancım kuvvetleniyor derken %11.8'i rahatlıyorum cevabını vermişler, %28'i ise değişik cevaplar vermişlerdir. Burada yapılan eleştirilenlerin aksine diziyi izledikten sonra korktuklarını söyleyenlerin oranı sadece %5.3'tür.

Ancak burada psikologları haklı çıkaran sonuç endişeleniyorum cevabını verenlerin oranının %21.2 gibi yüksek seviyede olmasıdır. Buradaki durum psikologlar tarafından endişe verici olarak görünse de din eğitimcileri tarafından olumlu bulunabilecek bir sonuçtur. Zira birebir yaptığım anketlerde bu soruya bu şekilde cevap verenlere niçin endişelendiklerini sorduğumda genel olarak dizilerde dini anlamda bilmedikleri pek çok şey öğrendiklerini ve buna paralel olarak da geçmişte bilmeden yaptıkları bazı hareketleri hatırladıklarını ve günah mı işledim şeklinde endişeye kapıldıklarını belirtmişlerdir. Bu da bir din eğitimcisi için güzel bir sonuçtur. Zira bu şekilde endişeye kapılmak insanı daha çok dine yaklaştırır ve hatalarını düzeltmek için çaba sarf etmeye sevk eder.

Bilindiği gibi dinler, insanların ümit var olması için yapılan iyiliklere ve dini kurallara bağlı kalınmasına karşılık cenneti vaat etmiştir. Buna karşılık insanlar cennet vaadiyle ilgilenmeyip hata ya da günah yapma eğilimine girmesi durumunda da cehennemle cezalandırılacakları vurgulanarak korkutulmuştur. Kısacası insanların iyi bir dindar olması için endişe, korku ve mükafatı hep bir arada düşünerek bu duygularını dengede tutmaları gerekmektedir.

Kaygı her ne kadar psikolojik olarak insanı yıkan bir durum olsa da insanın bu kaygılarla mücadele etmesinin en etkili yolu dine yaklaşmaktır. Nitekim bu konuda pek çok filozof dindarlığın kaynağını korkuya dayandırmışlardır. Örneğin ünlü filozof B.Russell'e göre dindarlığın temelinde üç korku vardır. Bunlardan biri depresyon, sel baskını gibi doğanın insana yapabileceklerinden kaynaklanan korkular. İkincisi başka insanlardan kaynaklanan kötülüklerin neden olduğu korkular ve üçüncüsü ise insanın tutkularının ona yaptıracağı ve daha sonra pişman olacağı davranışlardan kaynaklanan korkular. İnsanın korkularının din ve dindarlıkla ilgisini kuran filozoflardan biri de David Hume'dur. Hume da insanların dinsel inançlarının onların geleceğe yönelik kaygılı korkularından kaynaklandığını ileri sürer (Kayıklık,2002:V:32).

Tablo 48: Sırlarla ilgili dizilerin sizde nasıl bir etki yaptığını düşünüyorsunuz?

Sırlarla ilgili dizilerin sizde nasıl bir etki yaptığını düşünüyorsunuz?	F	%
Cevap yok	11	4.5
Duygusallaşıyorum	48	19.6
İlahi adalete güvenim arttı	67	27.3
Bazı gerçekleri daha iyi anladım	46	18.8
Maneviyatım gelişti	23	9.4
İnancım zayıfladı	1	.4
Bir etkisi olmadı	26	10.6
Başka	23	9.4
Toplam	245	100

Sırlarla ilgili dizilerin sizde nasıl bir etki yaptığını düşünüyorsunuz sorusuna %27.3'lük bir oranda ilahi adalete güvenim arttı cevabı verilmiştir. %19.6'luk bir kısım duygusallaştığını ifade ederken %18.8'i bazı gerçekleri daha iyi anladığını ifade etmiştir.

Daha önce de söylediğimiz gibi dizilerde yer alan ilahi adalet vurgusunu dizilere gösterilen ilginin nedenlerinden biridir. Ancak bu konuda da bu dizilere en yetkili makamdan Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar Dairesi başkanı Dr. Ahmet Onay'dan eleştiri gelmiştir. Onay'a göre;

“Bu tür diziler insanlarda ‘takıntılı’ kişilik bozukluğu geliştirebilir ve risk grubunda

bulunan insanlar için bu diziler paranoyaya neden olabilir.” Yayınlanan programların İslamiyet ile bir alakası olmadığını söyleyen Onay, diziden ilahi adaletin konu edildiği bir örnek vererek şunları söylüyor:

“Dizide gözü görmeyen bir kişiyi alaya alan şahıs, başından geçen bir takım olaylardan sonra gözünün birini kaybediyor... Bu olay yaşanmış bile olsa bu iki olayı birbirleriyle bağlantılı olarak senaryo etmenin, İslami bir söylem veya dini yönden mesaj verme olarak kabul etmek, hatalı ve eksik bir yaklaşımdır. Gerçekliği ve yaşanabilirliği kişilerle sınırlı olan bu tür senaryolar psikolojik yönden riskli gruplar üzerinde paranoid etkiler bırakabileceği, kişileri takıntılı olmaya itebileceği de ayrıca gözden uzak tutulmamalıdır” (www.haberx.com/n/160090/sirlar-dunyasi-ruh-hastasi-yaparmis.htm).

Burada Onay’ın bahsettiği duruma katılmamak mümkün değildir. Çünkü yine bir bölümde bir kamyon şoförü kazayla iş arkadaşını ezerek öldürmüş görgü şahitlerini ise kendisini hapse göndermeyecek şekilde ifade vermeleri karşılığında arkadaşının ailesine bakmayı vaat etmiş ancak vaadini yerine getirmemiştir. Dizinin sonunda ise bu adamın kızını da aynı şekilde bir kamyon ezmiştir. Böyle bir durumda Allah tarafından adamın cezalandırılmasını bekleyen seyirci adamı cezalandırmak için kızının başına geleni kabullenemiyor ve ilahi iradeyi sorguluyor. Bu da dini anlamda son derece olumsuz bir şeydir.

Diğer yandan Onay’ın bütün dizileri ve dizilerdeki bütün konuları genelleyerek bunların İslam’la bir alakası yok sözüne tamamen katılmayıp dizilerde insanlara dini duygu veren konuların da yer aldığını belirtmek isteriz. Nitekim Tablo 47 de de görüleceği üzere ankete katılanların %27 si bu dizileri izledikten sonra inançlarının kuvvetlendiğini belirtmişlerdir.

Tablo 49: Sırlarla ilgili dizileri izledikten sonra batıl inançlarınızda bir değişiklik oldu mu?

Sırlarla ilgili dizileri izledikten sonra batıl inançlarınızda bir değişiklik oldu mu?		
	F	%
Cevap yok	22	9
Olmadık şeylere inanmaya başladım	4	.16
Batıl inançlara karşı tavrım değişmedi	67	27.3
Batıl denen inançların bir kısmının doğru olduğunu anladım	17	6.9
Bu dizilerde anlatılanların batıl inançla bir ilgisi yoktur	135	55.1
Toplam	245	100

Sırlarla ilgili dizileri izledikten sonra batıl inançlarınızda bir değişiklik oldu mu şeklindeki sorumuza deneklerimizden %55.1'i bu dizilerde anlatılanların batıl inançla bir ilgisi yoktur cevabını verirken %27.3 batıl inançlara karşı tavrım değişmedi cevabını vermiştir. Olmadık şeylere inanmaya başladığımı söyleyenlerin oranı ise sadece %0.16 dır. Bu da iddia edilenin aksine insanların bu diziler sebebiyle hurafelere ilgi duymaya başladığı tezini çürütmektedir. Ancak tablo 43 te de yer aldığı üzere aslında deneklerimiz de dizilerin konularının insanları hurafelere sevk etmeye müsait olduğunu ve bu sebeple dini bilgisi az olan insanları hurafelere sevk edebileceğini yüksek oranda savunmuşlardır. Yine belki de bu yüzden dizinin bitiminde ve başında sunucunun yaptığı açıklamaları Tablo 44'te görüleceği üzere faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 50: Sırlarla ilgili dizileri izledikten sonra batıl inançlara karşı ilginizde nasıl bir değişikli oldu sorusunun cevabının eğitim durumuyla karşılaştırılması

Eğitim durumu	Sırlarla ilgili dizileri izledikten sonra batıl inançlara karşı ilginizde nasıl bir değişiklik oldu?						
		Cevap Yok	Olmadık şeylere inanmaya başladım	Batıl inançlara karşı tavrım değişmei	Batıl inançların bir kısmını doğru olduğunu anladım	Bu dizilerde anlatılanların batıl inançlarla ilgisi yok	Toplam
Cevap yok	f/%			1 /25.0		3 /75.0	4 /16
İlk okul	f/%	7 /13.7		13 /25.5	4 /7.8	27 /52.9	51 / 20.8
Ortaokul	f/%	1 /3.6	3 /10.7	5 /17.9	1 /3.6	18 /64.3	28 /11.4
Lise	f/%	8 /9.6	1 /1.2	25 /30.1	7 /8.4	42 /50.6	83 /33.9
Üniversit	f/%	6 /8.5		18 /25.4	5 /7.0	42 /59.2	71 /29.0
Y.Lisans	f/%			5 /62.5		3 /37.5	8 /3.3
Toplam	f/%	22 /9.0	4 /1.6	67 /27.3	17 /6.9	135 /55.1	245/100

Sırlarla ilgili dizileri izledikten sonra batıl inançlara karşı ilginizde nasıl bir değişiklik oldu şeklindeki sorumuzu deneklerin eğitim durumuyla kıyasladığımızda eğitim durumu yüksek insanların batıl inançlara karşı tavrım değişmedi seçeneği ile bu dizilerde anlatılanların batıl inançla bir ilgisi yoktur seçeneğini daha çok işaretlediklerini görüyoruz. Buna göre yüksek lisans mezunları %62.5 oranında tavrım değişmedi, %37.5 oranında bu dizilerde anlatılanların batıl inançla bir ilgisi yok seçeneğini işaretlerken üniversite mezunları %25.4 oranında tavrım değişmedi, %59.2 oranında “bu dizilerde anlatılanların batıl inançlarla bir ilgisi yok” seçeneğini işaretlemiştir. İlkokul mezunları tavrım değişmedi seçeneğini %25.5, bu dizilerin batıl inançlarla bir ilgisi yoktur seçeneğini % 52.9 oranında işaretleyerek bu seçeneklerdeki en düşük orana sahiptir.

Tablo 51: Sır konulu diziler, ilahi adalete olan güveninizi geliştirdi mi?

Sır konulu diziler, ilahi adalete olan güveninizi geliştirdi mi?		
	F	%
Cevap yok	15	6.1
Evet	110	44.9
Kısmen	58	23.7
Hayır	62	25.3
Toplam	245	100

Sır konulu diziler ilahi adalete olan güveninizi geliştirdi mi şeklindeki sorumuza

deneklerimiz %44.9 oranında evet, %23.7 oranında kısmen, %25.3 oranında ise hayır cevabını vermiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere dizileri izleyenler, ilahi adalete olan güvenlerinin arttığını düşünmektedirler. Burada vurgulayacağım diğer bir husus ise hayır cevabını verenlerin büyük bir kısmının bu sorunun yanına ilahi adalete zaten güvenim vardı dolayısıyla bu diziler beni bu yönden etkilemedi şeklinde not düşmüş olduklarıdır.

Bize göre de bu dizilere duyulan ilginin nedenlerinden biri olarak söyleyebileceğimiz şey bu dizilerde sık sık vurgulanan ilahi adalet vurgusudur. İnsanlar, bu dizilerde kötü insanların eninde sonunda Allah tarafından cezalandırıldığını görmekten büyük bir haz duymakta ve kendilerini mutlu hissetmektedirler. Arthur Lelyveld'in "kötüler hak ettiği cezayı bulduklarında bize zevk veren ilahi adalet duygusunu, buradaki estetik tatmini inkar etmiyoruz...Cezanın ölçülmesi mümkün olup da büyüklük ve biçim bakımından, yapılan yanlışla orantılı olduğu kanaati getirilince duyulan tatmin artar"(Solomon, 2004:328) sözü bizim bu düşüncemizi desteklemektedir.

Nitekim adaleti ya da hukuku doğuran nedenlerden biri de insanlardaki intikam duygusu ve hak edenin hak ettiği cezayı bulmasından duyulan tatmindir. Solomon "Adalet Tutkusu" adlı kitabında bu hususu şöyle açıklıyor:

"Ödeşmek hep ahlakla ilgili dağarcığımızdaki en temel metaforlardan (mecaz) biri olagelmıştır. Haklı, gazap dolu kızgınlık gibi korkunç bir duygu da iyi huylu, merhamet kadar mevcut adalet anlayışımızın duygusal temelinin bir parçasıdır. Kötülükler cezalandırılmalıdır ve özellikle de bize karşı yanlış yapanların cezasını bulması gerekir. Bunu da bizim yapmamız ya da bizim adımıza birilerinin yapması gerekir. Adalet tutkumuz ne kadar güçlü olursa olsun, adaletsizlikler karşısında duyduğumuz öfke, adalet duygumuz için olmazsa olmaz bir koşuldur ve hak edilen cezayı vermeye yönelik kızgınlık da bunun başlıca sonucudur"(Solomon, 2004:328).

Tablo 52: Bu diziler, duanın çok şeyi değiştireceğine olan inancınızı güçlendirdi mi?

Bu diziler, duanın çok şeyi değiştireceğine olan inancınızı güçlendirdi mi?	F	%
Cevap yok	14	5.7
Evet	170	69.4
Kısmen	32	13.1
Hayır	29	11.8
Toplam	245	100

Bu diziler duanın çok şeyi değiştireceğine olan inancınızı güçlendirdi mi şeklindeki sorumuza %69.4 evet, %13.1 kısmen %11.8 hayır cevabı verilmiştir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere izleyiciler bu dizilerle beraber duanın gücüne daha çok inanmaya başladıklarını vurgulamışlardır.

Bize göre de bu dizilerin ilgi görmesinin diğer bir nedeni psikolojik faktörlerdir. Örneğin halk dinden kendi dünyevi mutluluğunu destekleyen sonuçlar ve yardımlar beklemektedir. Bu bir nevi pratik maddi bir gaye için dua etmektir.

“İnsanların hastalıklardan, kaza ve belalardan kurtulmasına matuf bir takım inanç ve ritüeller mevcuttur. İnsanlar bu kaygılarını yenmek için türbe ziyaretlerinde bulunurlar, adak adarlar, dini kutsal metinleri birtakım dünyevi amaçlar için okur ve okuturlar, onları vücutlarına ya da ilgili mekânların duvarlarına asarlar” (Arslan, 2004:119).

Arslan’ın yukarıda belirttiği ritüellerin hemen hepsi bu dizilerde sıkça yer almaktadır. Örneğin Sırlar dünyası adlı dizinin bir bölümünde zengin bir ailenin kızının başından şöyle bir olay geçmektedir.

Kız bir doğum günü partisi için arkadaşının evine gider ve orada eğlenirler. Ancak eğlenirken içkinin dozunu fazla kaçırıp sarhoş olunca kendi arabasıyla eve gidemez ve gecenin geç bir saatinde yakındaki bir metroyu kullanmaya karar verir. Metroya geldiğinde orada kendisiyle birlikte bir bayan ve serseri görünüşlü bir adamla birlikte metroyu beklemeye başlar. Bir süre sonra adam bu zengin kıza doğru yaklaşım garip hareketler yapmaya başlar. Kız bu durumdan çok korkarak hemen tek bildiği dua olan ve dadısının öğrettiği Ayet-el kürsiyi okumaya başlar ve adam birdenbire yanından ayrılır

kız da tramvaya binerek evine gider. Ertesi gün gazetelerde dün akşam yanında bekleyen diğer kızın kendisini de korkutan adam tarafından tecavüz edilip öldürüldüğünü okur ve birden adamın kendisini niye bıraktığını merak etmeye başlar. Zengin bir işadami olan babasının savcı arkadaşının yardımıyla hapse atılan adamı ziyaret eder ve o gece kendisini neden bırakıp gittiğini diğer kadın gibi kendisini de öldürebilecekken bundan neden vazgeçtiğini sorar. Adamın yanıtı ise kızın arkasında birdenbire iki adamın belirdiği ve bundan ürktüğü için geri çekildiği olur.

Burada vurgulanan ise halk arasında nesilden nesile öğretilen ayet-el kürsi okunduğu takdirde o kişinin sağ ve sol yanında iki meleğin kendisini sürekli koruduğu inancıdır. Böyle bir diziyi izleyen seyirci kendi inancıyla bağdaşan bu hikayeyi görünce doğal olarak bu diziyi ilgiyle izlemektedir ve kendisinde var olan duanın her şeyi değiştirebileceği inancı daha da kuvvetlenmektedir.

Tablo 53: Bu diziler, davranışlarınızdan sorumlu olduğunuz bilincini artırdı mı?

Bu diziler, davranışlarınızdan sorumlu olduğunuz bilincini artırdı mı?	F	%
Cevap yok	15	6.1
Evet	150	61.2
Kısmen	43	17.6
Hayır	37	15.1
Toplam	245	100

Bu diziler davranışlarınızdan sorumlu olduğunuz bilincini artırdı mı şeklindeki sorumuza %61.2 evet, %17.6 kısmen,%15.1 hayır cevabı verildiği gözlenmektedir. Bu sonuçtan da anlayacağımız üzere bu diziler kişilere davranışları ile ilgili sorumluluk kazandırma yönünde faydalı olmaktadır.

Tablo 54: Bu diziler sadaka verme, fakirlere yardım etme isteğinizi geliştirdi mi?

Bu diziler, sadaka verme fakirlere yardım etme isteğinizi geliştirdi mi?	F	%
Cevap yok	18	7.3
Evet	120	49.0
Kısmen	60	24.5
Hayır	47	19.2
Toplam	245	100

Bu diziler, sadaka verme, fakirlere yardımcı olma isteğinizi geliştirdi mi şeklindeki sorumuza %49.0 evet, %24.5 kısmen, %19.2 ise hayır cevabını vermiştir. Yine bu sonuçtan da bu dizilerin insanların içindeki merhamet duygularını uyandırdığına dair bir sonuç çıkarmamız mümkündür.

Tablo 55: Dizilerdeki Hızır, Ak sakallı dede, evliya fiğrleri size sevimli geliyor mu?

Dizilerdeki Hızır, ak sakallı dede, Evliya fiğrleri size sevimli geliyor mu?	F	%
Cevap yok	13	5.3
Evet	113	46.1
Kısmen	71	29.0
Hayır	48	19.6
Toplam	245	100

Dizilerdeki Hızır, Ak sakallı dede, evliya fiğrleri size sevimli geliyor mu sorusuna cevap verenlerin %46.1'i evet, %29'u ise kısmen cevabını vermiştir. Bu sonuç da halkın dizilere ilgi gösterme nedenlerinden biri olarak gördüğümüz dizilerde yer alan dini simgelerin dizilere olan alakayı etkilediğini ispatlamaktadır.

Zira, kitleler düşüncenin tesiri altında kalmaya yatkın değildirler. Onların üzerinde etkili olmak isteyenler, onların duygularına hitap ederler. Hiçbir vakit akıl ve düşüncelerine başvurmazlar.

“Akli mantık kanunlarının onlar üzerinde hiçbir görünür etkisi yoktur. Kitleleri inandırmak için, önce duygularını anlamak, bu duygulara ortak oluyor görünmek gerekmektedir” (Le Bon, 1999:80).

Dizi yapımcılarının bu noktayı iyi gözettiği de yine reyting raporlarından ve yaptığımız anketin sonuçlarından açıkça belli olmaktadır.

Tablo 56: Dizilerdeki Hızır, Ak sakallı dede, Evliya figürleri size ürkütücü geliyor mu?

Dizilerdeki Hızır, ak sakallı dede, Evliya figürleri size ürkütücü geliyor mu?	F	%
Cevap yok	17	6.9
Evet	25	10.2
Kısmen	31	12.7
Hayır	172	70.2
Toplam	245	100

Dizilerdeki Hızır, Ak sakallı dede, evliya figürleri size ürkütücü geliyor mu sorumuza ankete katılanların %70.2’si hayır cevabını vermiştir.

Tablo 57: Sır konulu diziler, ibadetlere karşı hassasiyetinizi geliştirdi mi?

Sır konulu diziler ibadetlere karşı hassasiyetinizi geliştirdi mi?	F	%
Cevap yok	19	7.8
Evet	103	42.0
Kısmen	65	26.3
Hayır	58	23.7
Toplam	245	100

Sır konulu diziler ibadetlere karşı hassasiyetinizi geliştirdi mi şeklindeki sorumuza deneklerin %42.0 si evet, %26.3’ü kısmen, %23.7si hayır cevabını vermiştir. Bu sonuçlar da daha önce sorduğumuz bu diziler insanları din eğitimi açısından bilgilendirir mi şeklindeki sorumuza verilen cevaplarla paralellik göstermektedir. Buna göre bu dizileri izleyenler kendilerinin dini anlamda bilgilendirildiğini ve bunun da davranış değişikliğine dönüştüğünü bu soruya verdikleri cevaplarla göstermektedirler.

Tablo 58: Sır konulu dizilerin ibadetlerden soğumanız yönünde bir etkisi oldu mu?

Sır konulu dizilerin ibadetlerden soğumanız yönünde bir etkisi oldu mu?	F	%
Cevap yok	16	6.5
Evet	5	2.0
Kısmen	11	4.5
Hayır	213	86.9
Toplam	245	100

Sır konulu dizilerin ibadetlerden soğumanız yönünde bir etkisi oldu mu şeklindeki sorumuza ankete katılanların sadece %2.0'ı evet derken, %86.9'u hayır cevabını vermiştir. Yine bu dizileri eleştirenlerin bir iddiası da bu dizilerin işledikleri konularla insanları belki de dinden uzaklaştırdığı eleştirisiydi. Bu sonuçtan da izleyicilerin iddia edildiği gibi dinden ya da ibadetten uzaklaştırmadığını aksine Tablo 55'te de görüldüğü üzere bazı insanları ibadete yaklaştırdığını görüyoruz.

Tablo 59: Bu diziler, herhangi bir konuda umutsuzluğa düşmenize neden oldu mu?

Bu diziler, herhangi bir konuda umutsuzluğa düşmenize neden oldu mu?	F	%
Cevap yok	16	6.5
Evet	17	6.9
Kısmen	28	11.4
Hayır	184	75.1
Toplam	245	100

“Bu diziler her hangi bir konuda ümitsizliğe düşmenize neden oldu mu” şeklindeki sorumuza deneklerimizin %6.9'u evet, %11.4'ü kısmen, %75.1'i hayır cevabı vermiştir. Bu sonuçtan da yine insanların psikolojik anlamda herhangi bir ümitsizliğe düşmediğini aksine ilahi adalet ve duanın önemi ile ilgili vurgularla insanları daha ümit var kıldığını göstermektedir.

Tablo 60: Bu dizileri izledikten sonra birçok şeyi bilmediğinizi fark ettiniz mi?

Bu dizileri izledikten sonra birçok şeyi bilmediğinizi fark ettiniz mi?	F	%
Cevap yok	20	8.2
Evet	69	28.2
Kısmen	69	28.2
Hayır	87	35.5
Toplam	245	100

Bu dizileri izledikten sonra birçok şeyi bilmediğinizi fark ettiniz mi şeklindeki sorumuza deneklerimizin %28.2’si evet, %28.2’si kısmen, %35.5’i hayır şeklinde cevap vermiştir. Bu sorumuzun cevabından da anlaşılacağı üzere bu sorumuzda verilen cevaplarla “bu dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olduğunu düşünüyor musunuz” sorumuza verilen cevaplar arasında paralellik bulunmaktadır. Bu dizilerin din eğitimi açısından bilgilendirici olabileceğini düşünen izleyici aynı zaman da kendilerinin de bilmedikleri bazı şeyleri bu diziler vasıtasıyla öğrendiğini düşünmektedir.

Tablo 61: Sizce yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada mutlaka karşılığı verilir mi?

Sizce yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada mutlaka karşılığı verilir mi?	F	%
Cevap yok	13	5.3
Evet	127	51.8
Kısmen	65	26.5
Hayır	40	16.3
Toplam	245	100

Sizce yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada mutlaka karşılığı verilir mi şeklindeki sorumuza deneklerimiz %51.8 oranında evet, %26.5 oranında kısmen, %16.3 oranında ise hayır cevabı vermiştir.

İzleyen herkesin fark ettiği üzere dizilerdeki ana tema iyilik eden iyilik bulur, kötülük eden kötülük bulur temasıdır. Bu hususla ilgili de bu dizilere yoğun eleştiriler yapılmaktadır. Bu eleştirilerden biri şöyledir:

“İyilik yaparsan iyiliğin karşılığını, kötülük yaparsan kötülüğün karşılığını bu

dünyada bulursun mesajı ilahi dinlerin mesajı değildir. İlahi dinler iyilik yapanın da, kötülük yapanın da yaptığına karşılığını öteki dünyada göreceği anlayışını benimser. Eğer, siz yaptığınız dizilerle, iyiliğin mükâfatının, kötülüğün cezasının mutlaka bu dünyada karşılık bulacağı mesajını verirseniz bu dünyada yaptığı iyiliklerin mükâfatsız, yaptığı kötülüklerin de cezasız kaldığını gören müminlerin imanını zayıflatırsınız. Yani imana yaklaştırdım derken bir de bakmışsınız küfre yaklaşılmış” Ahmet Hakan (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=6083306&p=2>).

Ahmet Hakan’ın burada vurguladığı ilahi dinlerin yapılan iyiliğin de kötülüğün de karşılığını ahirette vereceği mesajını benimsediği ve bu bakımdan bu dizilerin verdiği mesajın dini anlayışla bağdaşmadığıdır. Bu anlayış İslam’ın ana prensiplerindedir. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de yer alan “Eğer Allah insanları zulmetmeleri yüzünden hesaba çekecek olsaydı yeryüzünde hiçbir canlı mahlûk bırakmazdı.” (Nahl- 61) ayeti bu görüşe en çarpıcı delildir ve kastedilen yapılan her şeyin bir karşılığı olduğu ancak bunun ahirete bırakıldığıdır.

Temel kaide bu olmasına rağmen bunun tam tersini gösteren deliller de mevcuttur. “Başınıza gelen herhangi bir musibet kendi ellerinizle kazandıklarınız yüzündendir. Bununla beraber Allah yine de çoğunu affeder” (Şura-30) ayeti yapılan fiillerin karşılığının zaman zaman dünyada da verilebileceğini ifade eder.

Yine Hz. Peygamber’in “Kim bir müminin dünyevi kederlerinden birini giderirse, Allah da onun kıyamet günü kederlerinden birini giderir. Kim bir fakire kolaylık gösterirse, Allah da ona dünyada ve ahirette kolaylık gösterir. Kim bir Müslümanı örterse Allah da onu dünyada ve ahirette örter. Kişi kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah da onun yardımındadır...” (Kütibi sitte, X:149) hadisi yapılan iyiliklerin hem ahirette hem de dünyada karşılık bulacağına işaret etmektedir. Ancak burada unutulmaması gereken şey yapılan her iyiliğin ya da kötülüğün bu dünyada karşılığı görülse bile asıl karşılığının ahirette olacağıdır. Bununla beraber özellikle yapılan kötülükler neticesinde kötü insanların yaptıklarının karşılığını ahirette göreceği İslam kaynaklarında vurgulanır. Buna delil olarak da Hz. Peygamber’in şu hadisini gösterebiliriz:

“Allah, bir kuluna hayır dilerse cezasını dünyada verir. Allah, bir kuluna şer murad ederse günahına karşılık ona ceza vermez. Ta ki kıyamet günü onu yüklenerek

gelsin”(İmam Nevevi, 2001:64)

Burada vurgulamakta fayda gördüğümüz diğer bir husus ise insanın başına gelen her felaketin yaptığı bir kötülük ya da hata neticesinde olmadığı, bazen de başa gelen musibetlerin insanın sabrını ölçmeye yönelik imtihanlar olduğudur. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de “Andolsun ki biraz korku, biraz açlık, biraz da mallardan, canlardan ve mahsullerden yana eksiltme ile imtihan edeceğiz. Sabredenlere müjdele..”denmiştir.(Bakara-155) Yine Hz. Peygamberin “Allah, kime hayır dilerse onu musibete uğratar” (İmam Nevevi, 2001:62) hadisi bu görüşü vurgulamaktadır.

Tablo 62: Sizce yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada mutlaka karşılığı verilir mi sorusunun cevabının eğitim durumu ile kıyaslanması

Eğitim durumu	Sizce yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada mutlaka karşılığı verilir mi?					
		Cevap yok	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Cevap yok	f/%		1 /25.0	2 /50.0	1 /25.0	4 /1.6
İlk okul	f/%	6 /11.8	29 /56.9	11 /21.6	5 /9.8	51 /20.8
Orta okul	f/%		14 /50.0	7 /25.0	7 /25.0	28 /11.4
Lise	f/%	4 /4.8	44 /53.0	20 /24.1	15 /18.1	83 /33.9
Üniversite	f/%	3 /4.2	35 /49.3	23 /32.4	10 /14.1	71 /29.0
Y. Lisans	f/%		4 /50.0	2 /25.0	2 /25.0	8 /3.3
Toplam	f/%	13 /5.3	127 /51.8	65 /26.5	40 /16.3	245 /100

Sizce yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada mutlaka karşılığı verilir mi sorusunu eğitim durumuyla kıyasladığımızda bu soruya en çok %56.9 oranında ilkököl mezunları evet derken, üniversite mezunları %49.3 ile sıralamada en altta yer almaktadır. Ancak evet ve kısmen cevaplarının oranları beraber değerlendirildiğinde yapılan her iyilik ve kötülüğün dünyada karşılığı muhakkak verilir fikrine en çok katılanlar %81.7 ile üniversite mezunları, daha sonra %78.5 ile ilkököl mezunları, daha sonra ise %77.1 ile lise mezunlarıdır.

Tablo 63: Sıkıntılı zamanlarınızda bu dünyada olmayan Allah'ın sevgili kullarının size yardım edebileceğini düşünüyor musunuz?

Sıkıntılı zamanlarınızda bu dünyada olmayan Allah'ın sevgili kullarının size yardım edebileceğini düşünüyor musunuz?		
	F	%
Cevap yok	13	5.3
Evet	152	62.0
Kısmen	42	17.1
Hayır	38	15.5
Toplam	245	100

Sıkıntılı zamanlarınızda bu dünyada olmayan Allah'ın sevgili kullarının size yardım edebileceğini düşünüyor musunuz şeklindeki sorumuza deneklerimizin %62'si evet, %17.1'i kısmen, %15.5'i hayır cevabını vermiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere halk arasında yaygın olan evliya, mübarek zat anlayışı anketimizde sorduğumuz bu soruya verilen cevaplara da yansımıştır ve görüldüğü üzere deneklerimiz de sıkıntılı zamanlarında Allah'ın sevgili kulu olduğuna inandıkları kişilerin kendilerine yardımcı olacağını düşünmektedirler.

Tablo 64: Sıkıntılı zamanlarınızda bu dünyada olmayan Allah'ın sevgili kullarının size yardım edebileceğini düşünüyor musunuz sorusunun cevabının eğitim durumuyla kıyaslanması

Eğitim durumu	Sıkıntılı zamanlarınızda bu dünyada olmayan Allah'ın sevgili kullarının size yardım edebileceğini düşünüyor musunuz?					
		Cevap yok	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Cevap yok	f/%		4 /100			4 /1.6
İlk okul	f/%	5/9.8	35 /68.6	5 /9.8	6 /11.8	51 /20.8
Orta okul	f/%		18/64.3	3 /10.7	7 /25.0	28 /11.4
Lise	f/%	4 /4.8	52 /62.7	15 /18.1	12 /14.5	83 /33.9
Üniversite	f/%	2 /2.8	41 /57.7	17 /23.9	11 /15.5	71 /29.0
Y. Lisans	f/%	2 /25.0	2 /25.0	2 /25.0	2/25.0	8 /3.3
Toplam	f/%	13 /5.3	152 /62.0	42 /17.1	38 /15.5	245 /100

Sıkıntılı zamanlarınızda bu dünyada olmayan Allah'ın sevgili kullarının size yardım edebileceğini düşünüyor musunuz şeklindeki sorumuzu eğitim durumu ile karşılaştırdığımızda bu soruya en çok evet cevabı verenlerin %68.6 ile ilkökul mezunları

olduğu gözlenmektedir. Bu soruya verilen evet cevabı eğitim seviyesi yükseldikçe düşmektedir.

Tablo 65: Herhangi bir çaba sarf etmeden sadece dua ile içinde bulunduğunuz durumu değiştirebileceğinizi düşünüyor musunuz?

Her hangi bir çaba sarf etmeden sadece dua ile içinde bulunduğunuz durumu değiştirebileceğinizi düşünüyor musunuz?	F	%
Cevap yok	13	5.3
Evet	44	18.0
Kısmen	46	18.8
Hayır	142	58.8
Toplam	245	100

Her hangi bir çaba sarf etmeden sadece dua ile içinde bulunduğunuz değiştirebileceğinizi düşünüyor musunuz şeklindeki sorumuza evet diyenlerin oranı %18.0, kısmen diyenlerin oranı %18.8, hayır diyenlerin oranı ise %58.8dir. Bilindiği gibi bu dizileri eleştirenlerin öne sürdüğü iddialardan biri de dizilerin sürekli olarak sıkıntıların dua ile çözümlendiği şeklinde mesaj verdiği ve izleyicinin de bundan kötü etkilenerek bir nevi kaderciliğe sürüklendiği iddiası idi. Yine eleştirilere göre bu diziler, insanları gerçek hayattan uzaklaştırmaktadır. Diğer bir eleştiri ise insanların hiçbir çaba sarf etmeden sorunlarını dua türü şeylerle çözmeye yönelebilecekleri endişesi idi. Buradan çıkan sonuç ise bu iddiaların pek de haklılık payı olmadığını göstermektedir. Buna benzer bir konu olan Süpermen filmleri de zamanında benzer eleştirilere uğramış ve bununla ilgili olarak ünlü sosyolog şu yorumu yapmıştır.

“İnsanlar, yalnızca filmlerde yaşamazlar. Tam tersine filmler ancak insanların içinde yaşadıkları somut gerçeği şu ya da bu yönüyle pekiştiriyorsa etkili olur. Bu açıdan insanların izleyiciler olarak toplumsal ve doğal gerçekten kolay kopacaklarını sanmak saflık olur...Bu tarz filmleri izleyen kişiler, kahraman ile özdeşleştikleri oranda onun gibi davranmaya koşullanacaklar ve sonuçta bir kahramanı kurtarıcı gibi beklemek yerine doğrudan doğruya o kahramanın davranışını göstermeye yöneleceklerdir. Böylece üstün insan kavramının izleyicide genel olarak bir kahramanlık tutum ve davranışını geliştirmeye yönelik etki bıraktığını söylemek hiç de yanlış olmayacaktır” (Kongar,1986:92-94).

Buradan da aslında izleyicinin televizyonda izledikleriyle gerçek hayatı pek de fazla karıştırmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 66: Her hangi bir çaba sarf etmeden sadece dua ile içinde bulunduğunuz durumu değiştirebileceğinizi düşünüyor musunuz?

Eğitim durumu	Herhangi bir çaba sarf etmeden sadece dua ile içinde bulunduğunuz durumu değiştirebileceğinizi düşünüyor musunuz?					
		Cevap yok	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Cevap yok	f/%		2 /50	1 /25.0	1 /25.0	4 /1.6
İlk okul	f/%	6 /11.8	9 /17.6	5 /9.8	31 /60.8	51 /20.8
Orta okul	f/%		5 /17.9	5 /17.9	18 /64.3	28 /11.4
Lise	f/%	3 /3.6	12 /14.5	19 /22.9	49 /59.0	83 /33.9
Üniversite	f/%	2 /2.8	14 /19.7	15 /21.1	40 /56.3	71 /29.0
Y. Lisans	f/%	2 /25.0	2 /25.0	1 /12.5	3 /37.5	8 /3.3
Toplam	f/%	13 /5.3	44 /18.0	46 /18.8	142 /58.0	245 /100

Her hangi bir çaba sarf etmeden sadece dua ile içinde bulunduğunuz durumu değiştirebileceğinizi düşünüyor musunuz sorumuzu deneklerin eğitim durumu ile kıyasladığımızda ise bu soruya en çok evet cevabı verenlerin %25.0 ile yüksek lisans mezunları olduğu görülüyor. Y. Lisans mezunlarını %19.7 ile üniversite mezunları ve %17.9 ile orta okul mezunları izlemektedir. Sorumuza en çok hayır cevabı verenler ise %64 ile orta okul mezunları ve onun akabinde %60.8 ile ilkokul mezunlarıdır. Sorumuza en az hayır cevabı verenler ise %37.5 ile yüksek lisans mezunlarıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kitle iletişim araçlarının toplum üzerinde sürekli bir etki uyandırdığı genelde kabul edilmektedir. İletişim araçları geniş halk kitlelerini topluca harekete geçirmede, yönlendirmede, değişime uğratmada, etkili olarak kullanılmaktadır. İletişim araçları aynı zamanda fikir ve inanç yayıcı, belli açılardan yorumlarla fikir ve inançlara alt yapı oluşturucu, sürekli tekrarlarla düşünceyi devreden çıkararak otomatik hüküm verdirici, günlük hadiselerden inanç kesinliğinde hükümler üretici tesirler uyandırmaktadır. (Doğan,2000:34-35)

İletişim araçlarının yukarıda saydığımız etkilerinin en iyi kullanıldığı iletişim aracı şüphesiz televizyondur. Toplumumuzda insanlarımızın çoğunluğunun zamanlarının büyük bir kısmını televizyon başında geçirdiğini düşünecek olursak bu alanda iş yapanların yaptıkları yayınlar konusunda azami dikkat göstermeleri gerekmektedir. Ancak yapılan yayınlara baktığımızda basılı ve görsel yayının daha çok karlı olmak mecburiyeti çerçevesinde faaliyet gösterdiğine şahit oluyoruz. Bu nedenle de genel olarak yapılan yayınlar, reyting amaçlı yayınlardır.

Sır konulu dizileri yayınlayan kanalların da bu programları daha çok reyting amaçlı yaptığı gözlenmektedir. İlk olarak sadece bir kanalda yayınlanan sır dizileri halkın ilgisiyle beraber en çok izlenen bütün kanallarda da yayınlanmaya başlamıştır. Araştırmamızın reyting raporlarında görüldüğü gibi bu diziler, ciddi anlamda izlenmekte ve anket sonuçlarımızda da fark edildiği üzere izleyenleri davranış değişikliğine götüren sonuçlar üretmektedir. Ancak konuları itibariyle hassas olan bu dizileri yayınlarken yapımcıların bazı hususlara dikkat etmeleri gerekmektedir.

Araştırmamızın sonucunda bu konuda yapacağımız önerileri şu şekilde sıralayabiliriz:

Dini içerikli film ve drama üretimi konusunda kaliteli bir eser için gerekli ilgi ve özveri gösterilmelidir.

“Konu, görsellik ve ritim yönüyle, izleyenler, bir biçimde orada kendini bulabilmelidir.

Dini duyguları, ahlaki davranışları ibadet ve yaşantılarıyla işçi, memur, emekli, ev hanımı, öğrenci vs. filmde yer almalı ve günümüz insanına doğal haliyle ve aşırılıktan uzak bir üslupla hitap edilmelidir” (<http://www.haberx.com/n/160090/sirlar-dunyasi-ruh-hastasi-yaparmis.htm>.AhmetOnay)

Sırlarla ilgili dizilerin dini bilgisi yeterli olmayan insanları hurafelere sevk edebileceği düşünülmektedir. (bkz. Tablo 43) Bu noktada çok dikkatli davranılmalı, konular, muhakkak ilahiyat uzmanlarına danışılmalı ve program sunucuları tıpkı bir öğretmen gibi konuyu izleyicinin kendi başlarına anlamasını beklemek yerine konuyu izleyicinin doğru anlamasını sağlamak bakımından gerekli açıklamaları yapmaya devam etmelidirler. Nitekim yaptığımız anket sonucu da izleyicinin bu açıklamaları faydalı bulunduğunu göstermektedir. (bkz. Tablo 44)

Yaptığımız ankete göre izleyici bu dizilerden dini anlamda bilgilenmektedir.(bkz. Tablo 41) Ancak, din eğitimi çok ciddi bir iştir. Dini konuları programlarında kullanmak isteyen yapımcıların çok titiz olmaları gerekmektedir. Bu konuda da yine dikkatli olunmalı ve verilecek konular, din uzmanlarına danışılmalıdır. Bu konuda fikirlerini açıklayan Prof. Dr. Hayrettin Karaman da şunları söylemektedir:

Maneviyatın zayıfladığı, maddeciliğin ön planda olduğu zamanlarda insanlara, maddenin ve görünenin ötesinde çok güçlü bir alemin olduğunu hatırlatmak gerekir. Bu nedenle, medya, halkın ihtiyacına bir tüccar gibi değil de bir eğitimci gibi karşılık vermelidir. Reyting uğruna insanların manevi duygularını istismar etmemelidir.

Bu dizileri devamlı izleyen ve dini bilgisi olmayan insanlarda, Allah benim yerime adaleti sağlar, her yaptığının karşılığını verir, benim mücadele etmeme, çalışmama gerek yok şeklinde bir anlayış doğabilir.

Ayrıca bu tür diziler, insanları kanuna, kurallara göre hareket etmek yerine mucize beklentisi içine sevk edebilir. Yaşamında mucize beklentisi içine giren dini bilgisi zayıf insanlar ise hayal kırıklığına uğradığında Allah’a yaklaşmak yerine Allah’tan uzaklaşabilir. Bu nedenle bu tür diziler mutlaka danışmanlardan oluşan bir heyete

danışılarak yapılmalıdır.

Dizinin konuları arasında ye alan metafizik konular, son derece ciddi bir şekilde ele alınmalı, insanların metafizik ve psikolojik problemlerini çözebilecek bir nitelikte olmalıdır. Yine her yaş grubuna uygun yayınlar uzmanlar tarafından yapılmalıdır.

Yine bu dizileri izleyen insanlar, dizilerin insanlara yanlış iş yapmama konusunda yardımcı olduğu görüşündedirler. Bu nedenle de bu yayınların, inanların inandıklarıyla bildikleri arasında bir korelasyon kurabilmesine yardımcı olacak şekilde olmalıdır. Hurafelerden arınmış, ilmi veriler ışığında yapılacak yayınlar, izleyici üzerinde çok daha fazla faydalı ve etkili olacaktır.

Daha önce belirttiğimiz gibi bu tür dini yayınlar, özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat Fakülteleri gibi resmi kuruluşlara danışılarak ciddi bir şekilde yapılmalıdır.

Çünkü, “farklı dini telakkilerden doğan fanatik çevrelerin, klik şuuruna dayanan cahilane yayınları, toplumun sosyo-kültürel inanç yapısını bozar. Dini bütünleşmeyi zedeler” (Yakıt, 1996:29).

Ancak unutulmamalıdır ki sıradan halk ya da avam, dini kitap, sohbet ya da vaazlardan ancak kendi yaşam biçimlerinde eritebilecekleri kadar doktrin ve prensip alırlar. Avamın bu konudaki ihtiyaçları entelektüel pazardaki metaların, daha düşük bir zihni alım gücü ile sahip olunabilecek sade ve basit ürünlerin veya taklitlerinin dolaşıma sürüldüğü halk pazarında karşılanır. İslam dünyasında birtakım halk kitapları ve kıssacılar, ilmihal ve dua kitapları, yine tarikatlardaki inanç ve uygulamalar örnek olarak verilebilir. (Arslan,2004)

Bu süreçte resmi-kitabi dinin fikir ve prensiplerinin halkın anlaması için basitleştirilmesi yanında, bilimsel anlamda ağır ve sıkıcı bir dil değil de halkın anlayacağı bir din dili kullanılarak izleyicinin verilen mesajı doğru anlaması sağlanmalıdır.

Semboller halk katında bir nevi şeylik kazanmakta somutlaşarak gündelik hayatın nesnel

bir gerçeği olmaktadır. Onlar böylelikle bir kültürel şifre vazifesi görerek halkın dini ve geleneksel hayatını derinden etkilemekte, olayları değerlendirmelerinde bir bakış açısı, kavramsal çerçeve imkanı vererek halkın davranışlarına yön vermektedir.”(Arslan, 2004)

Bilindiği gibi bu diziler, halk arasında benimsenmiş ve değer atfedilen semboller kullanmaktadır. Takke, sarık, sakal, türbe, cami ve bir takım menkıbevi şahsiyetlerin halk arasında sembolik değerleri vardır. Burada yapılan yayınlarda bu tür malzemeler kullanılmak istendiğinde daha çok İslam tarihinde örnek dini yaşantılarıyla ve kişilikleriyle yer etmiş kişilerden örnekler verilmesi de kanaatimizce uygun olur.

Son olarak bu konuda Diyanet İşleri Başkanlığı da üzerine düşen görevi yapmalı, dini içerik kullanan dizileri yakın takibe almalı ve dini anlamda bir yanlışlık ya da eksiklik gördüğü takdirde derhal gerekli uyarıları ve düzeltmeleri ilgili kanala ya da yapımcıya ulaştırmalıdır. Bize göre bu konuda, RTÜK bünyesinde dini konuların yer aldığı dizileri takip edecek uzman kişilerin yer alması ve televizyonlara gerektiğinde müeyyide uygulanması sanırım en etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Adem (2001), “*Din Eğitiminde Etkili Bir Yöntem:Hikaye*”, Zaman cep kitapları-9,istanbul
- AKPINAR, Turgut (1999), “*Türklerin din ve hukuk tarihi*”, iletişim yay.,İstanbul ,2.baskı
- ARPAGUŞ, Hatice (2001), “*Osmanlı Halkının Geleneksel İslam Anlayışı ve Kaynakları*”,Çamlıca yay.,İstanbul,1.baskı
- ARSLAN, Mustafa (2004), “*Türk Popüler Dindarlığı*”,DEM yay.,İstanbul,1.baskı
- AY, Mehmet Emin (1993), “*Din Eğitimi ve Öğretiminde Mükafat ve Ceza*”,Uludağ Üniversitesi Yay.Bursa
- BATMAZ, Veysel ve AKSOY, Asu (1995), “ *Türkiye’de TV ve Aile (Elektronikhane)*”,Ankara
- BEBEK, Adil (1998), “*Din ve Düşünce Açısından Dua*”,Rağbet yay.,İstanbul
- BİLGİN, Beyza (2001),“ *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*”,Gün yay., Ankara,
- BİLGİN,Beyza (1980),“*Türkiye’de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*”,Ankara
- BİLGİN, Beyza ve SELÇUK, Mualla (2000), “*Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*”, Gün yay., Ankara, 5. baskı
- BİLGİN, Beyza (1994),“*Ahlak Terbiyesinde Dini hikayeler, Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, c:1 s:51-74*” , İstanbul
- BULUT, Halil İbrahim (2005),“*TDV İslam A., Mucize mad.,c:30,s:350 İ* ” İSAM, İstanbul

- CEBECİ, Suat (2003), "*Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde dini iletişim*", İz yayıncılık, İst.
- CEBECİ, Suat (1996), "*Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*", Akçağ yay., Ankara, 1. baskı
- ÇAĞRICI, Mustafa (1997), "*TDV İslam A., Hak mad., c:15 , s:137*" İSAM, İstanbul
- ÇEÇEN, Anıl (1993), "*Adalet Kavramı Adalet Kavramının Göreliliği Üzerine Bir Deneme*", Gündoğan yay., Ankara, 2. baskı
- DEMİRCİ, Mehmet (1997), "*TDV İslam A.Hak mad., c:15 s:151*" İSAM, İstanbul
- DOĞAN, Mehmet (2000), "*Gençlik Dönemi ve Din Eğitimi, 'Gençlik ve İletişim Araçları', s:33-43*", Ensar neş, İstanbul
- DOĞAN, Mehmet (1996), "*Büyük Türkçe Sözlük, sır mad. S:980*", İz yay., İstanbul
- AFİFİ, Ebu'l-Ala (1999), "*Tasavvuf ve İslam'da Manevi Hayat*", İz yay., İstanbul
- EL-CEVZİYYE, İbn Kayyim (2003), "*Dua ve Yaşam*", Ter:Osman Arpaçukuru, İlke yay., İstanbul
- ESSLİN, Martin (1991), "*TV Beyaz Camın Arkası*", çev:Murat Çiftkaya, Pınar yay., İst.
- FREKE, Timthy (2001), "*Dinlerin Tarihi Ve Gizemcilik*" çev:Oran Tuncay, Gün Yay., İst
- FERSAHOĞLU, Yaşar (2000), "*Din Eğitiminde ve Öğretiminde Duyguların Transferi s:105-122*", Marmara Ü. İlahiyat Fakültesi Der. Say:19
- GÜÇ, Ahmet (2000), "*Şamil İslam A. Batıl Dinler mad. C:1, s:276-277*" Şamil yayın evi, İstanbul

- HÖKELEKLİ, Hayati (2001), "*Din Psikolojisi*", TDV Yayınları, Ankara
- İMAM NEVEVİ (2001), "*Riyaz-üz Salihin*", ter: Mehmet Emre, Bedir y.e., İstanbul
- KAYIKLIK, Hasan (2002), "*Bireysel dindarlığın Psikolojik Kaynakları, Dini Araştırmalar Dergisi, c:5 s:27-40*", Ankara
- KONGAR, Emre (1986), "*Kültür ve iletişim*", Say yay., İstanbul
- KÖYLÜ, Mustafa (2004), "*Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi*", Dem yay., İstanbul
- Kur'an-ı Kerim
- Kütüb-i Sitte, ter: İbrahim Canan, Akçağ yay., Ankara,
- LE BON, Gustave (1999), "*Kitleler psikolojisi*" Timaş yay. 2. baskı, İstanbul
- MARSHALL, Gordon (1999), "*Sosyoloji sözlüğü*", çv: Osman Akınhay & Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat yay., Ankara
- METE, Mehmet (1999), "*TV Yayınlarının Türk Toplumuna Üzerindeki Etkisi*", Ankara, Atatürk Kül. Mer. Yay.
- MUTLU, Erol (1999), "*TV ve Toplum*", Ankara, TRT Kurumu
- MİSRİ, Niyazi, (2001) "*Hızır, Hızıryayı Cedida*", Haz: Ali Toker, Fulya yay., İstanbul
- OLGUNER, Fahrettin, (1992) "*TDV İslam A. Batıl mad. C:5, s:147-148*" İSAM, İstanbul
- PARLADIR, Selahattin (1994) "*TDV İslam A. Dua mad. C:9, s:530-535*" İSAM, İstanbul
- ULUDAĞ, Süleyman, (2002) "*TDV İslam A., Keramet mad., c:25, s:265*" İSAM, İstanbul
- ULUDAĞ, Süleyman, (1994) "*TDV İslam A. Dede mad. C:9 s:76*", İSAM, İstanbul

- ÖZTÜRK, Hüseyin Emin, (2002)“Çocuk ve Televizyon”, Beyan yay., İstanbul
- POSTMAN, Neil, (1994)“TV Öldüren Eğlence”,çev: Osman Akınhay, Ayrıntı yay.,İst.
- SOLOMON, Robert C., (2004)“Adalet Tutkusu Toplum Sözleşmesinin Kökenleri ve Temelindeki Duygular”, Ayrıntı yay., İstanbul
- YAKIT, İsmail,(1995) “Süleyman Demirel Ü. İlahiyat Fak. Dergisi, ‘Çağdaş problemler ve inanç buhranına karşı dini yayınlar’, say:2, s:15-29”, Isparta
- YAVUZ, Yusuf Şevki (2001)“TDV İslam A., Kader mad.,c:24,s:61”,İSAM,İstanbul
- YAVUZ, Yusuf Şevki (1998)“TDV İslam A., Hurafe mad. C:18, s: 383”,İSAM, İstanbul
- YEL, Ali Murat,(1998) “TDV İslam A., Hurafe mad. c:18, s:381-382”, İSAM, İstanbul
- YETİK, Zübeyir, (2000) “Şamil İslam A.,s:330-331”,Şamil Yayınevi, İstanbul
- YILMAZ, Sabri ,(2001) “Günümüz İnanç Problemleri” ‘Elmalı’ya göre kader inancı ve insan hayatındaki yeri s:171-178’, İlahiyat Fakülteleri Kelam Anabilim Dalı Sempozyumu, Erzurum
- YILMAZ, H. Kamil, (2000)“Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar”, Ensar neş., İstanbul
- WILLIAMS, Reymond (2003) “TV,Teknoloji ve Kültürel Biçim”,çev: Ali Ulvi Türkbağ,Dost kitabevi,İst.
- <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=11649>
- <http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2005/subat/01/g01.html>

<http://www.haberx.com/n/160090/sirlar-dünyasi-ruh-hastasi-yaparmis.htm>

<http://www.hurriyetim.com.tr>

<http://www.medyatava.net/haber>

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=608330>

<http://www.aucegypt.edu/conferances/iamcr/uploaded/Ramazan%20BI%82ER.pdf>

ÖZGEÇMİŞ

1980'de Giresun'da doğdu. İlköğretimini İstanbul ve Giresun'da, lise eğitimini ise İstanbul Kadıköy İ.H.L'de tamamladı. 1999 yılında Sakarya Ü. İlahiyat Fakültesinde lisans eğitimine başladı ve 2003 yılında buradan mezun oldu. Aynı üniversitede 2004 yılında Din Eğitimi alanında yüksek lisans eğitimine başladı. Halen devlet memuru olarak görev yapmaktadır.